

Gølin Kaurin Nilsen

PÅ NIVÅ

GRAMMATIKK I NORSK SOM
ANDRESPRÅK

B1-B2

FAGBOKFORLAGET

Gølin K. Nilsen har arbeidet med undervisning i norsk som andrespråk siden 1991 og er forfatter av læreverker som *Norsk nå!*, *Mer norsk* og *Klart det!*. Nilsen har deltatt i nasjonalt læreplanarbeid og har inngående kunnskap om *Rammeverket* (UDIR 2011). Nå arbeider hun ved Universitetet i Stavanger der hun holder på med en doktorgrad innenfor norsk som andrespråk.

GØLIN KAURIN NILSEN

**GRAMMATIKK I NORSK
SOM ANDRESPRÅK**

B1: TERSKEL
B2: OVERSIKT

GRAMMATIKK I NORSK SOM ANDRESPRÅK,
BASERT PÅ DET FELLES EUROPEISKE RAMMEVERKET FOR SPRÅK (CEFR)

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2019 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

1. utgave / 1. opplag 2019
ISBN: 978-82-11-02580-7

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen
Grafisk design og sats: tilfellet.torgersen as
Omslagsdesign ved forlaget.

Forfatteren har mottatt støtte fra Det faglitterære fond.

Spørsmål om denne boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00 Faks: 55 38 88 01
E-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.
Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling
bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

PÅ NIVÅ

Ordklasser

Ordlaging

Setninger

Tekst

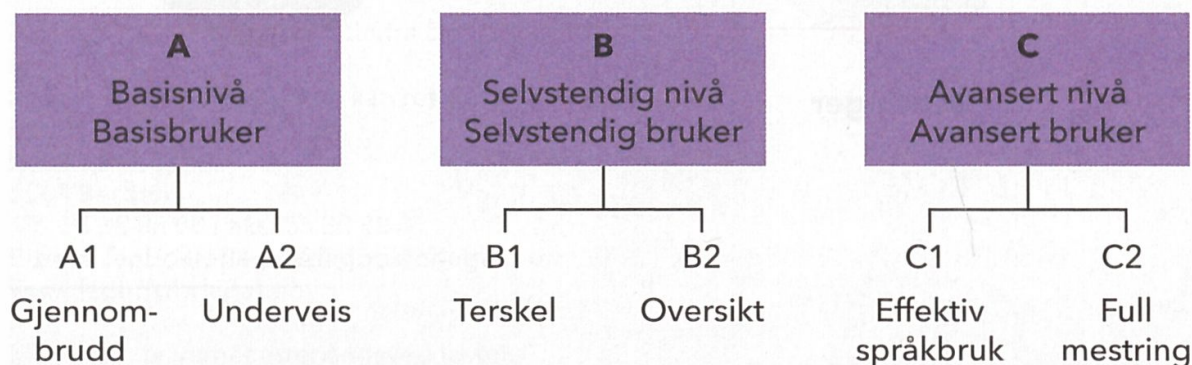
FORORD

På nivå er en serie grammatikkbøker. Serien består av to teoribøker og fire arbeidsbøker. Bøkene følger opp målene for språkbruk i *Det europeiske rammeverket for språk: læring, undervisning, vurdering* (Rammeverket) og *Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere* (Læreplanen).

Ferdigheter i å bruke et nytt språk kan vi beskrive i *nivåer*. I *På nivå* arbeider vi med nivåene A1, A2, B1 og B2. Her går vi nærmere inn på hvilke deler av *norsk* grammatikk vi trenger for å utføre de språkhandlingene som Rammeverket og Læreplanen plasserer på de forskjellige nivåene.

TO TEORIBØKER

Det er to teoribøker i *På nivå*-serien. Den første tar for seg *basisnivået*: A1 og A2. Her arbeider vi med grunnleggende grammatikk, grunnleggende setningslære, tekstbinding og teksttyper. Den andre teoriboka tar for seg det *selvstendige* nivået: B1 og B2. Her bygger vi videre på og utvider temaene fra A1-A2-boka i bredden og i dybden. A1-A2-boka har også et kapittel om lydlære, og B1-B2-boka har et kapittel om ordlære.

FIRE ARBEIDSBØKER

Det er fire arbeidsbøker i *På nivå*-serien. I arbeidsboka på A1 arbeider vi med mange enkle mønstre. Vi arbeider også med lydlære og litt med setningslære og tekster. Grammatikken på A1 bruker vi i setninger og små tekster som vi vet er vanlige å bruke når vi begynner å lære et nytt språk. Vi analyserer ikke så mye den grammatikken vi arbeider med. På A2 begynner vi på analysearbeidet. Nå spør vi for eksempel: Er det et adjektiv eller et adverb? Hvilket ord i setningen forteller adjektivet om? På B1 legger vi enda mer vekt på dette. Vi kan sette ordene i en setning i grupper, og vi kan analysere en setning og finne ut hvordan den kan varieres. På B2 går vi videre og ser på hvordan vi kan uttrykke detaljer og nyanser ved hjelp av presis og korrekt grammatikk.

Å SKRIVE TEKSTER

Å *skrive* tekster kan du ikke bare lese deg til. Du må selv skrive tekster, og du må skrive mange. I *På nivå* finner du mange eksempler på slike tekster, og du finner tips til hvordan du kan bygge opp en tekst. Det vil være en god hjelp for å bli flink til å skrive tekster på norsk.

GRAMMATIKK GIR MENING

Når vi arbeider med å lære et språk, arbeider vi alltid med grammatikk. Grammatikk handler om hvordan ord i et språk er ordnet i forhold til hverandre for å gi mening. Vi lærer også grammatikk når vi lærer morsmålet vårt, men da tenker vi sjelden over det. I *På nivå* er mange av oppgavene laget slik at vokabularet er nyttig i flere sammenhenger. Derfor henger vokabularet og grammatikken i oppgavene nøye sammen. Det betyr at du kan ha fokus på ordene og på situasjonen og *samtidig* lære grammatikk.

HODE, HÅND, MUNN OG ØRE

Å bli flinkere og tryggere i grammatikk handler mye om *hvordan* du gjør grammatikkoppgaver. Det er viktig å lese teori før, samtidig og etter at du har gjort en oppgave. Derfor er det sjekklister etter hver bolk i arbeidsbøkene. Ved hjelp av disse sjekklistene kan du finne ut hva du kan, og hva du trenger å øve mer på eller lese mer om.

Språk er kommunikasjon, og kommunikasjon er handling. Derfor er både *bruk* og *repetisjoner* viktig: Vi trenger å bruke språket for å lære det, og vi trenger å bruke det mye og ofte. Dette er også viktig når vi arbeider med grammatikk.

Når vi lærer et nytt språk, er det ikke nok å *skrive* eller å *lese* det nye språket. Vi må også *lytte* til det nye språket, og vi må *snakke* på det nye språket.

Oppgaver som stimulerer flere læringskanaler på denne måten, er merket med et lytteikon.

- *Lytt og gjenta:* Lukk boka. Ha lyden på øret, og snakk høyt for deg selv! Da vil du huske grammatikken og setningen (og ordene) bedre etter at du er ferdig.
- *Lytt og lag setninger med:* Lukk boka. Ha lyden på øret. Gjør den samme operasjonen muntlig som du gjorde da du arbeidet skriftlig med oppgaven. Hvis du har tid, kan du også lytte og gjenta setningene. Det kan du aldri gjøre for mange ganger.
- *Lytt og skriv:* Dette er diktatoppgaver der du lytter og fyller ut de åpne feltene. Disse oppgavene inneholder vanligvis frekvente setninger som er viktig at du forstår når du hører dem.

Det kan også være til hjelp å *bevege seg* mens du øver. Når du beveger deg, er hele kroppen aktiv i læringsprosessen: Lytt til lydsporene mens du går på tur, lager middag eller er aktiv på andre måter. Lydfilene finner du på verkets hjemmeside.

FRIDA OG EVEN

På nivå er bundet sammen av en rammefortelling. I rammefortellingen møter vi Even og Frida. På A1 og A2 blir vi kjent med dem og familiene deres, og på B1 og B2 fletter historiene seg sammen.

HVORDAN KAN DU BRUKE BØKENE?

Teoribøkene i *På nivå* er ikke tekstbøker som skal leses fra begynnelse til slutt. Men jeg anbefaler deg å lese fra start til slutt på det samme kapitlet første gang du leser. Når det gjelder arbeidsbøkene, anbefaler jeg at du starter på oppgave 1 og arbeider deg framover innenfor hvert kapittel.

Du kan bruke *På nivå*-serien som ekstrabøker på norskkurset, eller du kan bruke serien som selvstudiebok. Hvis du har noen å arbeide sammen med, kan dere bruke serien som grunnlag for gruppearbeid. Det kan for eksempel være kollokviegrupper på universitetet. Bøkene kan også brukes på ekstrakurs i introprogrammet eller som repetisjon før eksamener eller prøver.

INDEKS

Bakerst i teoribøkene finner du en indeks. Det er en oversikt over en rekke grammatiske ord og begreper som du kanskje vil slå opp. Da står det sidehenvisning bak hvert oppslagsord. Indeksen er den samme for begge teoribøkene og kan henvise til begge bøkene.

TAKK

Takk til redaktørene Linda Joensen og Nina Moe for gode samtaler om grammatikk og om å lære norsk som andrespråk. Takk til faglig konsulent Olaf Husby og pedagogisk konsulent Hilde Hadland for nyttige innspill. Sist, men ikke minst: Takk til alle kursdeltakere som jeg har hatt, og som jeg har lært så mye sammen med.

TILLEGG

- *Bokmål og nynorsk* i B1-B2-teoriboka gir en kort forklaring på hvorfor vi har to skriftspråk i Norge.
- *Dialektene i Norge* i B1-B2-teoriboka gir en kort oversikt over vanlige dialektmarkører og dialekttrekk i norsk.
- *Uregelrette verb* i B1-B2-teoriboka er ei liste over vanlige uregelrette verb på norsk.
- *Litteratur*: Bakerst i teoribøkene finner du ei felles litteraturliste for nivåene A1, A2, B1 og B2. Litteraturlista refererer til alle kapitlene i de to teoribøkene. Ved hjelp av litteraturlista kan du lese mer om ett eller flere av temaene hvis du har lyst til det.

Gølin K. Nilsen

IKONER

I teoribøkene og arbeidsbøkene kan du finne følgende ikoner:

Dette ikonet finner du i kapitlene om tekster i *teoribøkene*: Læringsmålet i Læreplanen er at du skal kunne **skrive** slike tekster.

Dette ikonet finner du i kapitlene om tekster i *teoribøkene*: Læringsmålet i Læreplanen er at du skal kunne **lese** og **forstå** slike tekster.

Dette ikonet viser at stoffet finnes som lydfiler på verkets hjemmeside.

Dette ikonet finner du både i *teoribøkene* og i *arbeidsbøkene* sammen med tips til praktiske huskereglere om grammatikk.

Dette ikonet finner du i *teoribøkene* sammen med spørsmål som hjelper deg med å sammenlikne morsmålet ditt (eller andre språk du kan) med norsk. Noen ganger kan sammenlikning av språk gjøre det lettere å forstå og huske grammatiske regler.

Sammen med dette ikonet finner du kommentarer som går litt videre enn resten av teorien i *teoribøkene*. Det kan for eksempel være en forklaring som du ikke trenger å kunne, men som gjør det lettere å huske hvorfor noe er som det er på norsk.

Dette ikonet betyr at du kan lese mer om temaet i enten A1-A2- eller B1-B2-teoriboka (A eller B). Sidetallet viser hvor i boka du skal slå opp.

Noen steder i B1-B2-boka kan en ordforklaring være til hjelp for å forstå et grammatisk begrep.

* foran en setning betyr at setningen er feil/ugrammatisk.

INNHold

FORORD	4
KAPITTEL 1 ORDKLASSER	11
SUBSTANTIV	13
ADJEKTIV	25
DETERMINATIVER (BESTEMMERORD)	38
VERB	61
ADVERB	89
PREPOSISJONER	100
KONJUNKSJONER	108
SUBJUNKSJONER	111
INTERJEKSJONER	115
KAPITTEL 2 ORDLAGING	119
SAMMENSETTE ORD	121
AVLEDNINGER (B2)	125
MER OM ORD (B2)	132
KAPITTEL 3 SETNINGER	139
SETNINGSLEDD	140
HELSETNINGER	147
LEDDSETNINGER	156
SETNINGSFRAGMENT	164
KAPITTEL 4 TEKST	167
TEKSTBINDING	167
TEKSTTYPER	178
TILLEGG	207
BOKMÅL OG NYNORSK	207
DIALEKTER	210
UREGELRETTE VERB	213
LITTERATUR	217
FOTO OG ANDRE ILLUSTRASJONER	220
STIKKORDREGISTER	222

KAPITTEL 1

ORDKLASSER

A1-A2 B1-B2

Substantiv

Det er et **hus**.

Even kjører **motorsykkkel**.

Pronomen

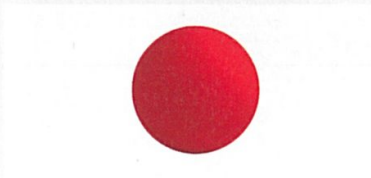

Jeg heter
Frida.

Han heter Even.

Adjektiv

Det er en **rød** ball.

Kaffen er **varm**.

Determinativer

Vil du ha **denne** buksa?

Hun kjøper **tre** epler.

Verb

Han **leser**.

Han **sover** som en stein.

Adverb

Han løper **fort**.

Han vil **ikke** spise grønnsaker.

Spørreord

Hva er klokka?

Hvor bor du?

Preposisjoner

Ballen ligger **mellom** stolene.

Koppen står **på** bordet.

Konjunksjoner

Det regner **og** blåser.

Vil du ha kaffe **eller** te?

Subjunksjoner

Hun spør **om** han heter Even.

Jeg trenger paraply **fordi** det regner.

Interjeksjoner

Æsj, denne melka er sur!

«**Nøff, nøff!**»

SUBSTANTIV

➔ Har du lest om substantiv i På nivå A1-A2?

Substantiver er denne typen ord: *en gutt, ei jente, et hus, en bil, et vann, ei sol, en gulrot, en kjærlighet, et tiltak*

Substantiv refererer til ting, personer, situasjoner eller tilstander. Noen substantiver refererer til *konkrete* ting (dør, hus, jente), og noen substantiver refererer til *abstrakte* ting (kjærlighet, tiltak, smerte, luft).

1 EGENNAVN OG FELLESNAVN

Vi deler substantivene i to hovedgrupper: *egennavn* og *fellesnavn*.

Egennavn er navn på personer og steder. Vi skriver egennavn med stor forbokstav: Even, Frida, Norge, Oslo, Maihaugen, Vigelandsparken ... Vi skriver også merkevarer med stor forbokstav: Apple, Toro, Findus ...

Fellesnavn er alle substantiv som ikke er egennavn. Vi skriver fellesnavn med liten forbokstav: hund, katt, menneske, luft, kjærlighet ... Dager og måneder er fellesnavn og har liten forbokstav: mandag, tirsdag, januar, februar ... Vi bøyer fellesnavn i *entall* og *flertall*, *ubestemt* og *bestemt* form. Fellesnavn deler vi i tre grupper: *hankjønnsord* (en), *hunkjønnsord* (ei) og *intetkjønnsord* (et).

Even kjører **motorsykket**.

2 BØYNING

Vi bøyer substantiv i entall og flertall og i ubestemt og bestemt form.

	ENTALL (1)		FLERTALL (2, 3, 4, ...)	
	ubestemt form	bestemt form	ubestemt form	bestemt form
HANKJØNN: EN	en tomat	tomaten	tomater	tomatene
HUNKJØNN: EI	ei hytte	hytta	hytter	hyttene
INTETKJØNN: ET	et hus	huset	hus	husene
	et teppe	teppet	tepper	teppene
	et vindu	vinduet	vindu/ vinduer	vinduene
	en, ei, et	-en, -a, -et	-er, -	-ene

INTETKJØNNSSORD

Vi bøyer intetkjønnsord på tre måter i *ubestemt form, flertall*.

Intetkjønnsord med én stavelse har ingen ending i flertall, ubestemt form:

et hus ➔ to hus
et skap ➔ to skap
et gulv ➔ to gulv

Intetkjønnsord med flere stavelser og som slutter på trykklett -e, har -r i flertall ubestemt form. Hvis ordet slutter på konsonant eller en annen vokal enn -e, er endingen valgfri: -er eller -:

Ordet slutter på trykklett -e

et teppe ➔ to tepper
et eple ➔ to epler
et sete ➔ to seter

Ordet slutter *ikke* på trykklett -e

et vindu ➔ to vinduer *eller* to vindu
et problem ➔ to problemer *eller* to problem
et pennal ➔ to pennaler *eller* to pennal

UREGELRETT BØYNING

1 Substantiv som slutter på -el, får sammentrekning i *flertall*:

- en sykkel ➔ sykler, syklene
- en nøkkel ➔ nøkler, nøklene
- en gaffel ➔ gafler, gaflene
- en onkel ➔ onkler, onklene

Mange slike substantiv har dobbeltkonsonant i entall, ubestemt form: sykkel, gaffel ... Disse substantivene mister den ene konsonanten i flertall. Det er fordi vi normalt ikke har to like konsonanter foran en tredje konsonant i ord som ikke er sammensatte.

2 Substantiv som slutter på -er, har ulike bøyninger i *flertall*:

a) Uten sammentrekning (blant annet yrker):

- en genser ➔ gensere, genserne
- en fetter ➔ fettere, fetterne
- en lærer ➔ lærere, lærerne
- en snekker ➔ snekkere, snekkerne

b) Med sammentrekning:

- ei søster ➔ søstrer/søstre, søstrene
- en forelder ➔ foreldre, foreldrene

c) Valgfritt:

- en sommer ➔ sommere, sommerne *eller* somrer/somre, somrene
- en vinter ➔ vintere, vinterne *eller* vintrer/vintre, vintrene

3 Omlyd

Noen substantiver får en annen vokal i flertall enn i entall. Dette kaller vi *omlyd*. Vi kan dele substantiv som får omlyd, inn i grupper. Her er noen eksempler i hver gruppe:

	ENTALL UBESTEMT FORM	FLERTALL UBESTEMT FORM
O ➔ Ø	en bror ei mor ei bok	brødre mødre bøker
A ➔ E	en mann en far ei strand ei and	menn fedre strender ender

	ENTALL UBESTEMT FORM	FLERTALL UBESTEMT FORM
E → Æ	et tre et kne	trær knær
Å → E/Æ	ei hånd ei tå	hender tær

4 Spesiell bøyning

en sko ➔ to sko
en ting ➔ to ting
en feil ➔ to feil
en dollar ➔ to dollar

en meter ➔ to meter
et sted ➔ to steder
et øye ➔ to øyne

5 Substantiv som slutter på -m i entall, ubestemt form, etter *kort vokal*, får to m-er når *m* står midt i ordet:

et rom: et rom, rommet, rom, rommene
en kam: en kam, kammen, kammer, kammene

Aldri to m-er i slutten av et ord!

3 BRUK AV ARTIKKEL I UBESTEMT FORM

Vanligvis bruker vi ubestemt artikkel foran substantivet i ubestemt form.

Uten adjektiv:

Hun har en bror i Trondheim.
De skal sette opp en vegg midt i stua.
De trenger en rørlegger.

Med adjektiv:

De bor i en stor enebolig utenfor sentrum.
Hun har ei lita datter.
De trenger en erfaren rørlegger.

SUBSTANTIV SOM BESKRIVER EN MENGDE

Noen substantiv beskriver en mengde av noe (kaffe, sukker). Vi bruker ikke artikkel i ubestemt form sammen med substantiv som beskriver mengde:

Ofte bruker vi slike substantiv bøyd i bestemt form:

Kan du sende meg saltet?

Når koker vannet?

Jeg skal dusje og vaske håret.

Noen slike substantiv kan bety både én enkelt ting og en mengde:

et hår kan bety *et hårstrå*, altså en ting vi kan telle. Da kan vi bruke artikkelen i ubestemt form: «Jeg har funnet et grått hår!»

Hår kan også bety mengden *hår* (på hodet), og da bruker vi ikke artikkelen i ubestemt form: «Du har så tykt og fint hår!»

GRUPPE ELLER PERSON

Alicia er katolikk.

Frida er student.

Muzzi er fungerende
avdelingsleder.

Når et substantiv står etter verbene *å være*, *å bli* eller *å hete*, er det predikativ i setningen. Ellers er det objekt (se setningsledd, side 140):

Even er rørlegger.

Jeg har problemer med
vannet. Jeg trenger en
rørlegger.

Predikativ: Evens yrke er rørlegger. Derfor forteller ordet **rørlegger** noe om Even.

Objekt: Farmor er ikke rørlegger. Rørleggeren og farmor er ikke samme person.

Når substantivet er predikativ i setningen, skiller vi mellom beskrivelse av *gruppe* og av *person*.

Vi bruker artikkel når vi beskriver egenskaper ved enkeltpersoner.

Vi bruker ikke artikkel når substantivet knytter personen til ei gruppe:

Han er klovn. (Yrket hans er å være klovn.)

Han er en klovn. (Han *oppfører* seg som en klovn. Med andre ord: Det er en beskrivelse av egenskapene hans.)

Noen ganger setter vi et adjektiv til substantivet. Da beskriver vi personens egenskaper, ikke gruppa. Da setter vi også inn artikkel:

Even er rørlegger.

➔ Even er en dyktig rørlegger. (Vi forteller om en egenskap ved Even, nemlig at *han* er flink i jobben som rørlegger.)

Andre ganger bruker vi et adjektiv som gjør at vi beskriver *ei ny gruppe*. Når vi gjør det, snakker vi fortsatt om *gruppa*, og vi bruker ikke artikkel:

Pedro er musiker.

➔ Pedro er profesjonell musiker. (Pedro er en del av gruppa «profesjonelle musikere».)

Muzzi er avdelingsleder.

➔ Muzzi er fungerende avdelingsleder. (Muzzi er en del av gruppa «fungerende avdelingsledere».)

PREDIKATIV

OBJEKT

Substantivet er predikativ og beskriver subjektet i setningen som ...

EN DEL AV EN GRUPPE ikke artikkel

Even er rørlegger.
Simon er svenske.
Muzzi er fungerende avdelingsleder.
Pedro er profesjonell musiker.
Selma er farmor.

PERSON artikkel

Even er en dyktig rørlegger.
Simon er en utflyttet svenske.
Muzzi er en flink avdelingsleder.
Pedro er en kjent musiker.
Selma er en snill farmor.

Jeg trenger en rørlegger.
Jeg kjenner en svenske.
De søker etter en avdelingsleder.
De ansatte en musiker.
Frida har en farmor som bor i Bergen.

VERB OG SUBSTANTIV DANNER EN HANDLING SAMMEN

Hvis verbet og substantivet til sammen danner en handling eller et fast uttrykk, sløyfer vi ofte artikkelen:

Skal du begynne i ny jobb til høsten? (Å begynne i (ny) jobb)
Even baker brød. (Å bake brød)
Han spiller gitar. (Å spille gitar – eller et annet instrument eller ballspill)
Når skal du ha ferie? (Å ha ferie)
Liker du å gå på tur? (Å gå på tur)

Her er det imidlertid en del variasjon i *noen* av uttrykkene. I slike tilfeller er det ofte mulig å spørre hva som er *fokus* for utsagnet:

Jeg skal bake en kake. ➔ Skal du ikke bake *roller*?
Nå er det snart på tide med en ferie. ➔ Ikke bare noen *fridager*?

4 BESTEMTHET

Slik er grunnsystemet for bestemthet:

INTRODUKSJON, NY INFORMASJON:

UBESTEMT FORM

Du forteller noe til en person. Du kan ikke forutsette at personen du snakker med, kan identifisere det du forteller om. Det kan være fordi du ikke har snakket om det før, eller fordi personen ikke har samme erfaringer eller kunnskap som du har.

Even har en motorsykkel.

OPPFØLGING, FORTSETTELSE:

BESTEMT FORM

Du forteller noe til en person, og du kan forutsette at personen har mulighet til å identifisere det du forteller om.

Motorsykkelen er rød.

Alle språk viser, på en eller annen måte, at vi snakker om noe vi kjenner eller ikke kjenner til – om ny informasjon eller kjent informasjon. Polsk og finsk, for eksempel, bøyer ikke substantivet i bestemthet. I disse språkene står kjent informasjon først i setningen, og ny informasjon står lenger ute i setningen. På tamil, engelsk, spansk og flere andre språk settes en bestemt artikkel *foran* substantivet for å vise at vi snakker om noe kjent.

På norsk har vi en bestemt *ending* til substantivet (-en, -a, -et, -ene). Vi bruker også plassering i setningen for å understreke hva som er ny og hva som er kjent informasjon. Hvis vi vil bruke *adjektiv* foran et substantiv i bestemt form, må vi også bruke bestemt artikkel (*den, det, de*). Vi kan også bruke bestemt artikkel hvis vi vil *understreke* at vi mener akkurat *den, det* eller *de* eksemplarene av noe.

HVORDAN FÅR VI INFORMASJON?

Informasjonen kan bli kjent for oss på forskjellige måter:

- 1 Informasjonen presenteres for oss:** Først bruker vi ubestemt form, og etterpå bruker vi bestemt form.

Hun har **en bil**. **Bilen** er gammel.

Han har kjøpt **en hund**. **Hunden** er bare 10 uker gammel.

- 2 Vi forstår det av sammenhengen.**

Har du hilst på **naboen**? (Enten har vi akkurat fått en ny nabo som det er naturlig å hilse på, eller så har vi bare én nabo.)

Jeg tar **rosebuketten** til høyre. (Buketten identifiseres av uttrykket *til høyre*.)

Vil du ha den store eller den lille **koppen**? (Den som snakker, viser sannsynligvis fram koppene, eller det er bare to kopper som det er mulig å velge mellom.)

Ada har ikke fått **boka** som hun trenger for å lese til **prøven**. (Det er snakk om éi spesiell bok, nemlig boka Ada trenger til prøven. Den som snakker, må også anta at den som lytter, vet *hvilken* prøve Ada skal ta og derfor bruker bestemt form.)

- 3 Det finnes bare ÉN.**

I morgen får vi besøk av **kongen** og **statsministeren**.
Sola står i ro, og **jorda** beveger seg rundt **sola**.

4 Det finnes bare én i *denne sammenhengen*.

Vi skal på biblioteket i dag. (Vi vet hvilket bibliotek det er snakk om. Kanskje finnes det bare ett bibliotek her vi bor?)

Vi skal på hytta på fredag. (Den som snakker har bare éi hytte, og det er den det er snakk om her.)

UTTRYKSMÅTER

Noen ganger bestemmer andre ord i setningen om det skal være bestemt eller ubestemt form:

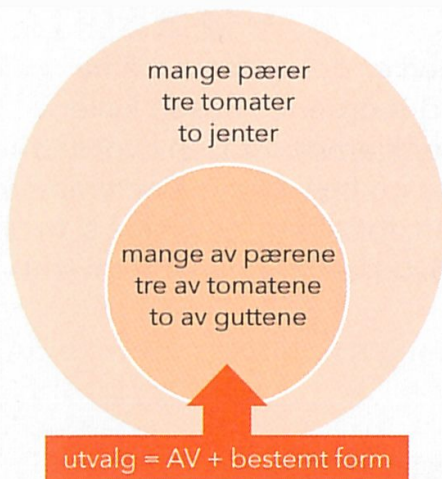
1 Substantiv og *eiendomsord* (se s. 40):

Kjenner du mannen min? / Kjenner du min mann?

- Når eiendomsordet står *etter* substantivet, må substantivet stå i bestemt form: mannen min
- Når eiendomsordet står *foran* substantivet, må substantivet stå i ubestemt form: min mann

2 Når vi bruker determinativer (se side 38) sammen med preposisjonen *av*, viser vi at informasjonen refererer til en gruppe som er *avgrenset*:

IKKE AVGRENSET	AVGRENSET
Noen jenter vil ikke dusje etter gym-timen. noen + ubestemt form	Noen av jentene vil ikke dusje etter gymtimen. noen av + bestemt form
Hvor mange bøker trenger dere? mange + ubestemt form	Mange av bøkene finner dere på biblioteket. mange av + bestemt form
Snekkeren skal holde på i flere uker. flere + ubestemt form	Jeg har lest flere av bøkene fra før. flere av + bestemt form

- 3 Noen determinativer (se side 38) kan ta både ubestemt form og bestemt form. Ofte kommer det an på om informasjonen er *kjent* eller ikke:

Jeg trenger **to** dager for å bli ferdig. (Ubestemt form fordi vi bare sier at det er to, men ikke hvilke to.)

Jeg husker godt **de to** dagene da jeg besøkte foreldrene **mine**. (Bestemt form fordi vi definerer hvilke dager det er snakk om. Merk at vi også bruker *de* foran tallordet.)

Hvilken bukse kjøpte du? (Alltid ubestemt form etter *hvilken/hvilket/hvilke*.)

Hvert år kommer det nye studenter til Bergen. (Alltid ubestemt form etter hver og hvert.)

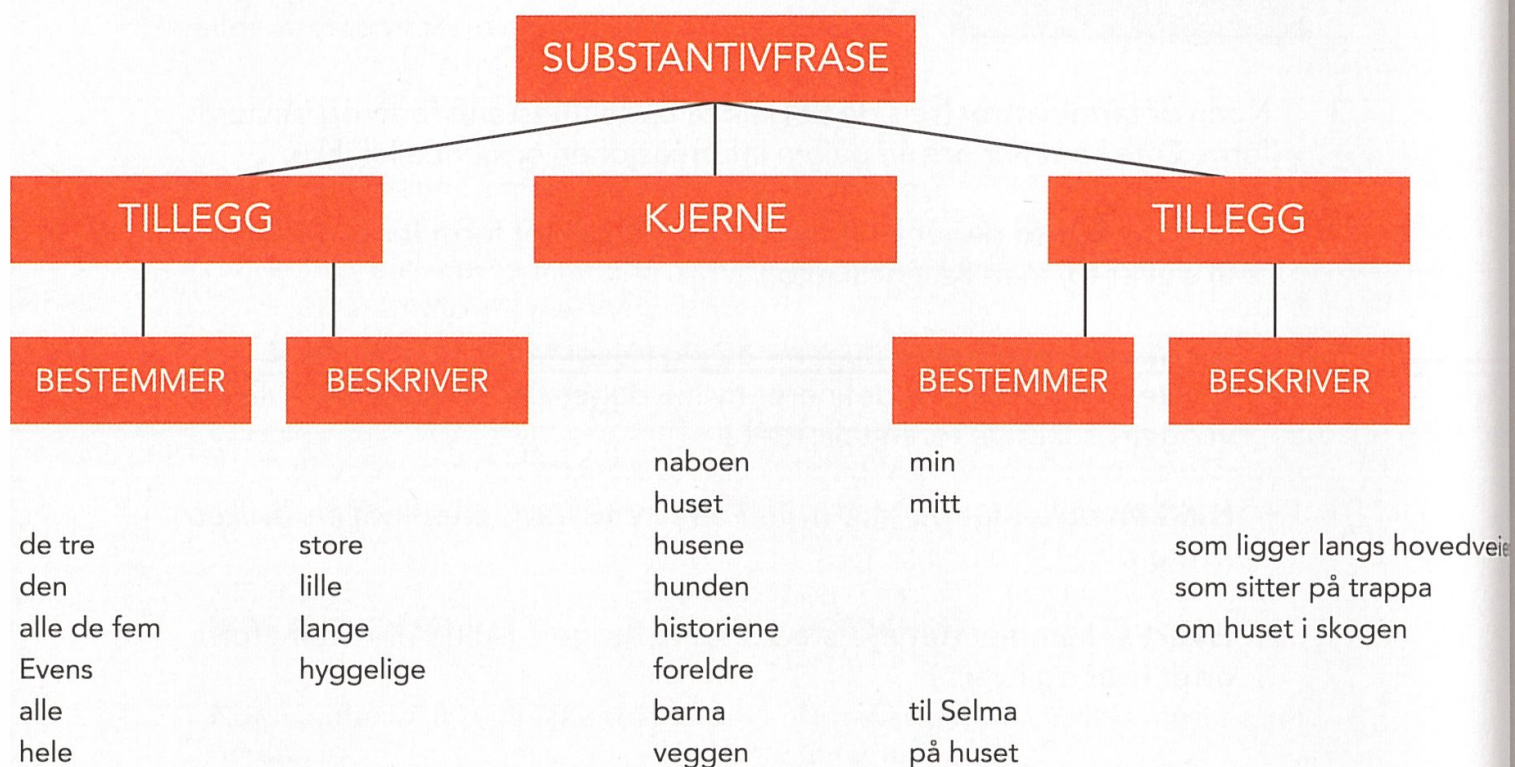
Ofte er det logisk hvilken form som kommer etter bestemmerordet: Ubestemt form betyr at referansen er *ukjent*, eller i alle fall at den ikke er *spesifikk*. Derfor passer det godt å bruke ubestemt form etter *noen*, *flere* og *mange*: Vi vet ikke akkurat hvilke det er snakk om. (Kanskje er det ikke interessant, heller?)

Hvilken, *hvilket*, *hvilke* + ubestemt form er også logisk. Her vet vi i alle fall ikke hvilken det er snakk om – det er jo derfor vi spør!

SUBSTANTIVFRASEN (B2)

Substantiv er kjernen i en substantivfrase. Kjernen er det ordet vi må ha med i frasen for at frasen skal ha mening. De andre ordene i frasen kaller vi tillegg. Noen tillegg må bøyes, og da bestemmer kjernen i frasen hvordan bøyningen blir. Tilleggene deler vi i bestemmere og beskrivere. *Bestemmere* plasserer kjernen (substantivet) i sammenhengen, for eksempel ved å si hvor mye eller mange det er av kjernen (substantivet). *Beskrivere* gir kjernen (substantivet) egenskaper.

Vi kan vise dette slik:

Vi ser at bøyningen av determinativene og adjektivene i en substantivfrase blir bestemt av substantivets kjønn og bøyning (entall eller flertall, ubestemt form eller bestemt form):

- naboen *min*
  - huset *mitt*
  - de tre store *husene*
- osv.

I de to neste avsnittene skal vi se på *adjektiv* og *determinativer*. På norsk står de fleste determinativene og adjektivene foran substantivet, men noen determinativer står som oftest etter substantivet. Det er eiendomsordene.

ADJEKTIV

➔ Har du lest
om adjektiv i
På nivå A1-A2?

Adjektiv er ord av denne typen: *rød, gul, høy, lav, liten, slem, sparsom, virkelig.*

Adjektiv er ord som beskriver substantiv.

Adjektiv forteller om en egenskap eller kvalitet ved substantivet.

Hver sommer kommer det mange **utenland-** **ske** turister til Norge. Mange av dem kommer med enorme cruiseskip, og skipene blir **større** og **større** for hvert år. Skipene besøker **små** og **store** havnebyer langs den lange kysten vår. Det **lokale** næringslivet tjener på at passasjerene bruker penger på **morsomme** suvenirer og drar på **spennende** utflukter. Men de **enorme** cruiseskipene bidrar også til noe annet, nemlig **dårlig** luftkvalitet. Nå vil mange lokalpolitikere ha **effektive** tiltak mot den **økende** forurensingen.

Vi ønsker at bruk av landstrøm skal være **påbudt** for alle cruiseskip i norske havner, sier Fredrik Rose, talsperson for Miljøpartiet De **Grønne** (MDG) i Haugesund.

1 BØYNING

Substantivets kjønn, tall og form avgjør hvilken bøyning adjektivet får.

	ENTALL (1)		FLERTALL (2, 3, 4 ...)	
	ubestemt form	bestemt form	ubestemt form	bestemt form
Hankjønn (en)	en stor bil	den store bilen	store biler	de store bilene
Hunkjønn (ei)	ei stor bukse	den store buksa	store bukser	de store buksene
Intetkjønn (et)	et stort vindu	det store vinduet	store vinduer	de store vinduene

-r, -n, -t   **-e**

Foran substantiv i *bestemt form* er det obligatorisk å bruke *den* (*det, de*) som bestemt artikkel når vi bruker adjektiv:

De valgte **den** store bilen.

Vi har ikke gardiner i **de** store vinduene.

*De valgte store bilen.

*Vi har ikke gardiner i store vinduene.

UREGELRETT BØYNING

1 Adjektiv som slutter på trykk tung vokal, får *-tt* i intetkjønn, ubestemt form entall:

blå, grå, ny ➔ blått, grått, nytt

Noen av disse adjektivene har valgfri *-e* i flertall og bestemt form entall:

blå, grå ➔ blå/blåe, grå/gråe

- 2 Adjektiv som slutter på -el, -er og -en, får *sammentrekning* i ubestemt form flertall og i bestemt form entall og flertall:

gammel, ekkel ➔ gamle, ekle
vakker, lekker ➔ vakre, lekre
åpen, sulten, naken ➔ åpne, sultne, nakne

Adjektiv med dobbeltkonsonant (gammel, ekkel, vakker) mister den ene konsonanten (og trykklett -e-) i *sammentrekningen*. Det er fordi vi normalt ikke skal ha to like konsonanter foran en tredje konsonant i ord som ikke er sammensatte.

- 3 Adjektiv som slutter på -ig, får ikke -t i intetkjønn, ubestemt form entall:

hyggelig, koselig, nydelig ➔ hyggelig, koselig, nydelig

- 4 Adjektiv som slutter på -sk:

Nasjonalitetsord og lange ord (vanligvis lånord) får ingen endelse i intetkjønn, ubestemt form:

norsk, kinesisk, iransk ➔ norsk, kinesisk, iransk
praktisk, demokratisk, filosofisk ➔ praktisk, demokratisk, filosofisk

Norske ord får -t:

frisk, fersk ➔ friskt, ferskt

- 5 Vi bøyer ikke adjektiv som slutter på -a eller -e:

rosa, lilla, moderne

- 6 Adjektiv som slutter på -m i entall, ubestemt form, får to m-er når m står midt i ordet:

langsom: langsomme
morsom: morsomme
dum: dumme

Aldri to m-er i slutten av et ord!

2 GRADBØYNING

For å sammenlikne personer, situasjoner eller ting, bruker vi adjektiv som vi gradbøyer. Vi gradbøyer adjektiv i komparativ og superlativ:

POSITIV (GRUNNFORM)	KOMPARATIV (+ ENN)	SUPERLATIV
ny	nyere	nyest
høy	høyere	høyest

Mange ord på tre eller flere stavelser bøyer vi ikke med -ere og -est, men med *mer* og *mest*. Dette gjelder også en del ord på -en:

POSITIV (GRUNNFORM)	KOMPARATIV (+ ENN)	SUPERLATIV
fantastisk	mer fantastisk	mest fantastisk
filosofisk	mer filosofisk	mest filosofisk
åpen	mer åpen	mest åpen

UNNTAK

1 Adjektiv som slutter på -som og -ig, får bare -st (ikke -est) i superlativ:

morsom ➔ morsomst
langsom ➔ langsomst

billig ➔ billigst
vanskelig ➔ vanskeligst

Vi uttaler g foran s som k:

billigst ['bilikst], vanskeligst ['vanskelikst]

2 Adjektiv som slutter på kort vokal + -m, får dobbel konsonant i komparativ:

morsom ➔ morsommere
langsom ➔ langsommere

3 Omlyd

En del vanlige adjektiv har en annen vokal i komparativ og superlativ enn i positiv:

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV
ung	yngre	yngst
gammel	eldre	eldst
liten	mindre	minst
stor	større	størst
god	bedre	best
vond	verre (vondere)	verst (vondest)
lang	lengre	lengst
tung	tyngre	tyngst

POSITIV

Vi bruker positiv form når vi ikke sammenlikner, men bare beskriver noe:

Sofie er ung.
Farmor er gammel.
Det gamle huset har blitt for stort.
Tante Petra har laget disse fine hattene.

Vi bruker også positiv form sammen med faste uttrykk for å sammenlikne to eller flere ting. De kan være like eller ulike:

Sofie er ikke like gammel som Frida. (like ... som)
Nå trenger vi ikke like stort hus som før. (ikke like ... som)
Henrik har ikke så fin hybel som Frida. (ikke så ... som)
Disse to hattene er like fine. Jeg kan ikke bestemme meg! (like ...)

KOMPARATIV

Vi bruker komparativ for å sammenlikne to (eller flere) ting. Når vi bruker komparativ for å sammenlikne, viser vi at de to (eller flere) tingene som vi sammenlikner, har forskjellig «grad». Vanligvis bruker vi *enn* i slike utsagn:

Frida er eldre enn Sofie, men hun er yngre enn Henrik.
Norges kystlinje er lengre enn Chiles kystlinje.
Er du høyere eller lavere enn broren din?
Er Bergen større eller mindre enn Trondheim?

Noen ganger sammenlikner vi uten å bruke *enn* fordi vi forstår sammenhengen:

Nå kommer vinteren, og det blir kaldere. (Det blir kaldere enn det var før.)

ENDA + KOMPARATIV

Vi kan *forsterke* komparativ ved å bruke gradsadverbet *enda*:

Han er **enda** flinkere i engelsk enn broren.
Du kommer til å bli **enda** høyere enn far, det er jeg sikker på.

ABSOLUTT KOMPARATIV (B2)

Noen adjektiv i komparativ kan stå uten *enn*. Slik bruk av komparativ kaller vi *absolutt komparativ*:

Vi skal ut og spise en bedre middag. (En bedre middag = en svært god (og dyr?) middag)
De gikk en lengre tur. (En lengre tur = en ganske lang tur)

SUPERLATIV

Vi bruker superlativ for å peke ut den, det eller de *som har mest* eller *minst* av en egenskap eller en kvalitet. Sammen med superlativ bruker vi ofte preposisjonene *av*, *i* eller *på* for å vise hva vi sammenlikner med:

Denne kattungen er den søteste av alle kattungene i kullet.

På norsk kan vi bruke superlativ når vi sammenlikner to ting:

- Hva liker du **best** av kjøtt og fisk?
- Hvem er **eldst** av Frida og broren?

ABSOLUTT SUPERLATIV

Når vi bruker superlativ, sammenlikner vi med *en norm* som vi ofte forstår av sammenhengen. Derfor trenger vi ikke alltid å uttrykke denne normen eksplisitt. Når vi bruker superlativ på denne måten, kaller vi det *absolutt superlativ*:

Sofie er yngst. = Sofie er yngst *i familien*.

Farmor er eldst. = Farmor er eldst *i familien*.

Du er den beste læreren! = Du er den beste læreren *jeg har hatt, eller jeg kjenner, eller på skolen, eller ...*

Vi må altså ha noe som vi sammenlikner med, også når vi bruker superlativ. Hvis jeg bare har én bror, gir det ikke så mye mening (på norsk) å si til ham:

«Du er den beste broren min.»

Derimot gir det mening å si:

«Du er den beste broren i verden!»

Da sammenlikner jeg med alle brødre *i hele verden*, og da er det et fint kompliment.

SUPERLATIV I BESTEMT FORM

Når substantivet står i bestemt form og vi bruker et adjektiv i superlativ form foran substantivet, må vi sette *artikkel* (den, det, de) foran, og vi legger til -e:

Hun er **den** høyeste i familien.

Siv er flink, men hun er ikke **den** flinkeste eleven i klassen.

Den dypeste fjorden i Norge heter Sognefjorden, og **det** høyeste fjellet er Galdhøpiggen.

Vi bruker også bestemt form av superlativ etter substantiv med eieformen -s eller etter eiendomsord:

Mount Everest er verdens **høyeste** fjell.

Hennes høyeste ønske er å bli dyrlege.

ALLER + SUPERLATIV

På samme måte som vi kan *forsterke* komparativ ved å bruke gradsadverbet *enda*, kan vi forsterke superlativ ved å bruke gradsadverbet *aller*:

Du er den **aller** beste broren i hele verden!
De har det **aller** fineste huset på hele byggefeltet.
Bare de **aller** beste musikerne får spille på denne konserten.

POSITIVT ELLER NEGATIVT?

En sammenlikning kan være å vise noe som er positivt eller noe som er negativt:

Komparativ:

Han er flinkere enn søstera si.
Hun er mindre flink enn broren sin. (mindre + positiv form av adjektivet)
Hun er ikke så flink som broren sin. (ikke så + positiv form av adjektivet + som)

Superlativ:

Dette er den morsomste festen jeg har vært på noen gang.
Dette er den minst morsomme festen jeg har vært på noen gang
(minst + positiv form av adjektivet)

LANDETS DYPESTE FJORD

Vi bruker *bestemt form* av adjektivet i disse konstruksjonene:

-S + ADJEKTIV + SUBSTANTIV (UBESTEMT FORM)	SUBSTANTIV (BESTEMT FORM) + ADJEKTIV + I / AV / TIL / PÅ ...
Sognefjorden er landets dypeste fjord.	Sognefjorden er den dypeste fjorden i landet.
Mandag er ukas lengste dag, synes jeg.	Mandag er den lengste dagen i uka, synes jeg.
Naboens gamle bil bråker altfor mye.	Den gamle bilen til naboen bråker altfor mye.
Esters nye mann er hyggelig.	Den nye mannen til Ester er hyggelig.
Fjellets rike fugleliv er truet.	Det rike fuglelivet på fjellet er truet.
Husets forrige eier har klaget.	Den forrige eieren av huset har klaget.

3 ORDENSTALL

Ordenstallene er adjektiv. Vi bøyer ikke ordenstall:

OVERSIKT

1. første	11. ellevte	21. tjueførste
2. andre	12. tolvte	22. tjuemandre
3. tredje	13. trettende	23. tjuetredje
4. fjerde	14. fjortende	osv.
5. femte	15. femtende	
6. sjette	16. sekstende	
7. sjuende (syvende)	17. syttende	
8. åttende	18. attende	
9. niende	19. nittende	
10. tiende	20. tjuende	
10. tiende	100. hundrede	
20. tjuende	200. tohundrede	
30. trettiende	300. trehundrede	
40. førtiende	1000. tusende	
50. femtiende	2000. to tusende	
60. sekstiende	3000. tre tusende	
70. syttiende	osv.	
80. åttiende		
90. nittiende		
10. tiende		

NÅR BRUKER VI ORDENSTALL?

Vanligvis bruker vi ordenstall i disse situasjonene:

1 DATO

Det er 29.3. i dag. (Vi kan også skrive: 29.03.)

Vi sier: *Det er tjueniende i tredje i dag.*
eller: *Det er den tjueniende i tredje i dag.*
eller: *Det er tjueniende mars i dag.*
eller: *Det er den tjueniende mars i dag.*

Vi kan ikke si: **Det er tjueniende i mars i dag.*
*Det er tjueniende tredje i dag.

Når er du født?

Jeg er født trettiførste i første nitten sytti.

2 KLASSETRINN PÅ SKOLEN

- Hvilken klasse går Sofie i? - Hun går i sjuende klasse.

3 NUMMER I EN REKKE

- Har du hatt mange lærere? - Ja, du er den fjerde læreren min.
- Har hun vært gift før? - Ja, Petter er den tredje mannen hennes.
(eller: - Ja, Petter er hennes mann nummer tre.)
- Har de mange barn? - Ja, de fikk akkurat sitt femte barn.
(eller: - Ja, de fikk akkurat barn nummer fem.)

4 ETASJER

Kontoret vårt ligger i 12. etasje.
Vi bor i sjettede etasje.

5 PLASSERING I KONKURRANSER

De norske fotballjentene kom på andreplass i VM.
Jeg kom på fjerdeplass i svømmekonkurransen.

NY TELLEMÅTE

I 1951 ble det innført en ny tellemåte i Norge. Med den nye tellemåten blir ordenstallene slik som i tabellen ovenfor, men med den gamle tellemåten var ordenstallene slik:

enogtyvende, toogtyvende osv.

Mange bruker fortsatt den gamle tellemåten. (Se *Kvantorer*, side 50.)

4 SUBSTANTIVERTE ADJEKTIV (B2)

Når vi snakker om *personer*, bruker vi ofte adjektivet *uten* å bruke substantivet. Vi sier at adjektivene blir *substantiverte* fordi adjektivene fungerer som substantiv:

RUTINER I BARNEHAGEN

De **minste** får hjelp til å kle på seg.

De **største** klarer seg selv.

De **minste** sover fra 12 til 13.

Da er de **største** ute og leker.

De **første** som spiser, tar ut av kjøleskapet.

De **siste** som spiser, setter inn i kjøleskapet.

Båtbilletter til Ryfylke, Lysefjorden og Utsira

Billettkjøp med Visa-/Mastercard-kort, eller reservasjon med Kolumbuskort med Reisepenger/Bedriftskonto.

Reservasjon for **reisende** med Kolumbuskort med 30-dagersbillett eller Kolumbus Mobilapp med Ungdomsbillett / Kombibillett. Ingen kjøretøys reservasjon under dette valget.

Fra

Til

En vei Tur/retur

Utreise

PASSASJER:

SYKKEL (1 per betalende):

PASSASJER:

<input type="button" value="-"/>	<input type="text" value="0"/>	<input type="button" value="+"/>	Voksen	<input type="button" value="-"/>	<input type="text" value="0"/>	<input type="button" value="+"/>	Barn 0 - 3 år
<input type="button" value="-"/>	<input type="text" value="0"/>	<input type="button" value="+"/>	Barn 4 - 15 år	<input type="button" value="-"/>	<input type="text" value="0"/>	<input type="button" value="+"/>	Honnør
<input type="button" value="-"/>	<input type="text" value="0"/>	<input type="button" value="+"/>	Vernepliktig	<input type="button" value="-"/>	<input type="text" value="0"/>	<input type="button" value="+"/>	Honnør+1 m/led.bevis

Når vi bruker adjektivet på denne måten, forstår vi at det egentlig står foran et substantiv:

de minste barna
de største barna
de første personene
de siste personene

reisende passasjerer
voksen person
vernepliktig person

Derfor bøyer vi adjektivet som *adjektiv*, ikke som substantiv, i slike konstruksjoner.

Vi bruker ikke alle adjektiv i alle former når de er substantivert.

Vi bruker ofte *partisipper* (se verb, side 72) på denne måten.

	ENTALL		FLERTALL	
	UBESTEMT FORM	BESTEMT FORM	UBESTEMT FORM	BESTEMT FORM
voksen	en voksen <small>personen</small>	den voksne <small>personen</small>	voksne <small>personer</small>	de voksne <small>personene</small>
minst (liten)	-	-	-	de minste <small>barna</small>
gammel	-	den gamle <small>personen</small>	gamle <small>personer</small>	de gamle <small>personene</small>
ansatt (perfektum partisipp: å ansette)	en ansatt <small>personen</small>	den ansatte <small>personen</small>	ansatte <small>personer</small>	de ansatte <small>personene</small>
reisende (presens partisipp: å reise)	en reisende <small>passasjer</small>	den reisende <small>passasjeren</small>	reisende <small>passasjerer</small>	de reisende <small>passasjerene</small>

Vi kan også substantivere adjektivene når vi bruker en generell referanse til noe. Denne formen for referanse er veldig vanlig når vi bruker superlativ form av adjektivet:

Det beste du kan gjøre nå, er å konsentrere deg om studiene.

Epler er **det sunneste** du kan spise.

Det viktigste er å ikke bli våt og kald.

Jeg er glad i pizza, men det **aller** beste er lasagne.

Vi kan også kutte substantivet hvis det er mulig å forstå det av sammenhengen:

Den forrige boka hans var spennende, men **den siste** er **hans beste**.
(= Den siste boka er den beste boka han har skrevet.)

DETERMINATIVER (BESTEMMERORD)

➔ Har du lest om determinativer i På nivå A1-A2?

Determinativer er ord av typen: *denne, hvilken, min, vår, hver, ingen*

Determinativer forteller *hvilken* det er snakk om, eller *hvor mange* eller *mye* det er snakk om.

Vi deler determinativene i fire grupper:

- *eiendomsord*: min, din, hans, hennes, vår, deres, sin
- *demonstrativer*: den, denne, hvilken, slik, sånn, annen, samme
- *kvantorer*: en, to, tre, noen, ingen, alle, hver, mange ...
- *forsterkere*: egen, selv, selveste, eneste

Determinativene er en del av *substantivfrasen* (se side 24), og mange av determinativene bøyer vi til substantivet de står til. Andre determinativer bøyer vi ikke.

Noen ganger står determinativet uten substantivet det bestemmer, men da er substantivet underforstått:

Determinativer likner på adjektiv, og noen av dem bøyer vi på samme måte som vi bøyer adjektiv. Det som skiller determinativer fra adjektiv, er for det første *plassen* de har i forhold til substantivet. Determinativet kommer foran adjektivet:

den store gutten, mange små barn, flere fine fisker, denne gamle bilen osv.

Vi kan ikke snu på rekkefølgen av determinativ og adjektiv:

*store den gutten, *små mange barn, *fine flere fisker, *gamle denne bilen.

For det andre forteller adjektivet (vanligvis) om en *kvalitet* ved substantivet, mens determinativet forteller om *relasjonen* til andre ord i eller utenfor setningen, eller determinativet angir *antall* eller *peker ut* hvilket eksemplar det er snakk om.

1 EIENDOMSORD

Eiendomsord forteller hvem som *eier* eller *har* noe.

BØYNING

Vi bøyer *min, din, vår* og *sin* etter substantivets kjønn, tall og form (ubestemt eller bestemt form):

	EIER	EIENDOMSORD	
		Vanlig form	Refleksiv form
ENTALL	jeg	min, mi, mitt, mine	
	du	din, di, ditt, dine	
	han	hans	
	hun	hennes	
	den	dens	sin, si, sitt, sine
	det	dets	
FLERTALL	vi	vår, vårt, våre	
	dere	deres	
	de	deres	sin, si, sitt, sine

EIENDOMSORD TIL DEN OG DET

Som vi ser i skjemaet ovenfor, kan vi lage eiendomsord til *den* og *det*:

- dens*: Katten vår har fått unger. Ungene *dens* har ikke åpnet øynene ennå.
- dets*: Vi må skifte ut dette bordet. Beina *dets* vingler for mye.

Vi bruker ikke disse formene særlig ofte. Vi skriver (eller sier) heller setningen på en annen måte. For eksempel kan vi bruke uttrykk med *til*:

Hunden vil ligge i fred i kurven. Det er den eneste faste plassen *dens*.
= Hunden vil ligge i fred i kurven *sin*. Det er den eneste faste plassen *den* har.

HØFLIGHETSFORM AV EIENDOMSORD

Høflig form av personlig pronomen er *De* og *Dem*, og som høflighetsform av eiendomsord bruker vi *Deres*. (Høflighetsform er lite brukt i moderne norsk.)

Har **De** glemt paraplyen **Deres**?
Deres mann ringte, fru Sandal. Han ba **Dem** ringe tilbake så snart **De** har anledning.

PLASSERING AV EIENDOMSORD

På norsk står eiendomsordet vanligvis *etter* substantivet, men i noen situasjoner er det like vanlig å sette det foran:

- 1 Når eiendomsordet har trykk:

Har du tatt *min* kopp i dag også? (Bruk din egen kopp!)

*Dette er min genser,
ikke din! Slipp!*

2 I formelle situasjoner:

Vi hilser vår konge og vår dronning på vårt lands nasjonaldag.

Når substantivet er et ord for *familie*, særlig om familieordet er *kort* og eiendomsordet er *min* eller *din*, er det vanlig å sette det foran substantivet i en del dialekter, særlig på Vestlandet:

Har du hilst på min bror?
Jeg kjenner din far.
Du må hilse til din mor.

MEN:

Jeg skal besøke foreldrene mine.
Hun bor hos bestemora si.
Har du møtt broren hennes?

I noen dialekter bøyer man ikke familieordet når det er kort og står *foran* eiendomsordet *min* eller *din*, særlig på Østlandet og Sørlandet:

Har du hilst på bror min?
Jeg kjenner far din.
Du må hilse til mor di!

Dette er muntlige konstruksjoner, og vi bør ikke bruke dem skriftlig. (Hvis de brukes skriftlig, kan det være et litterært virkemiddel, for eksempel i en roman.)

REFLEKSIVT EIENDOMSORD: SIN, SI, SITT, SINE

Når vi kan si at *subjektet* (se setningsledd, side 140) i setningen "eier" substantivet, bruker vi *sin/sitt/sine* sammen med *han/hun/de*:

tenker på

Hun tenker på sønnen sin.

tenker på

Hun tenker på sønnen hennes.

Sin (si, sitt, sine) peker altså tilbake på subjektet. Derfor kan ikke *sin (si, sitt, sine)* vise til en eier som ikke er subjekt i setningen. Da må vi bruke eiendomsordene *hans/hennes/deres*:

Solrun og Ola reiser ofte på hytta si. ➔ Solrun og Ola eier hytta.

Noen ganger får naboene låne hytta deres. ➔ Naboene eier ikke hytta.

Vi kan ikke bruke *sin* i subjektet:

Hytta deres ligger ved sjøen. *Hytta si ligger ved sjøen.

➔ Hytta er subjekt, og eiendomsforholdet går «ut av» setningen.

Men hvis *sin (si, sitt, sine)* skal stå i subjektet og erstatte endelse med en genitiv -s til substantivet, må *sin* stå på «samme plass» som genitiv -s:

Evens sjef er hyggelig. = Even sin sjef er hyggelig. *Sin sjef er hyggelig.

Evens leilighet ligger i sentrum. = Even sin leilighet ligger i sentrum.

*Sin leilighet ligger i sentrum.

At det er et forhold mellom subjektet og *sin*, er også viktig når vi har å gjøre med en *leddsetning*. Eiendomsordet *sin* kan bare vise til subjektet innad i leddsetningen. Det kan ikke vise til subjektet i *helsetningen* som leddsetningen er en del av. (Om helsetninger og leddsetninger, se side 147-164)

Even skriver til sjefen *sin*. ➔ Vi snakker om Evens sjef.

Even skriver til sjefen *hans*. ➔ Vi snakker ikke om Evens sjef.

Even sier at han har skrevet brev til sjefen *sin*. ➔ Vi snakker om Evens sjef, og både Even (*han*) og *sjefen* står i leddsetningen.

Even vil vite om jeg har skrevet til sjefen *hans*. ➔ Vi snakker om Evens sjef, sannsynligvis, men siden *sjefen* står i leddsetningen og *Even* i helsetningen, må vi bruke *hans*. Dermed kan vi ikke vite om vi snakker om Evens sjef eller en annen manns sjef.

I mange dialekter bruker de ofte *sin* (*si*, *sitt*, *sine*) som en del av subjektet slik det er forklart ovenfor:

Hytten *sin* beliggenhet er helt fantastisk!
Frida *sine* foreldre bor i Oslo.

I slike konstruksjoner er det viktig å huske at *sin* (*si*, *sitt*, *sine*) står til substantivet, ikke til personen som eier det:

Even *sine* kolleger er hyggelige. *Even *sin* kolleger er hyggelige.
(Vi bøyer *sine* til *kolleger*, som er flertall, ikke til Even.)

Slike konstruksjoner brukes mer muntlig enn skriftlig.

EIENDOMSORD, SUBSTANTIV OG ADJEKTIV (B2)

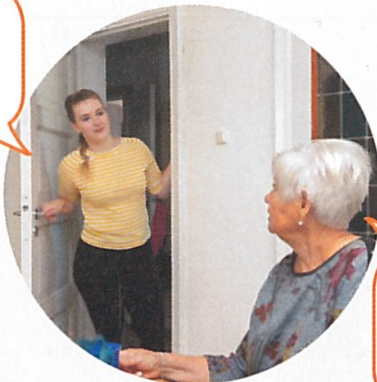
Vanligvis står eiendomsordet *etter* substantivet, og substantivet står i *bestemt form*. Vi kan også ha eiendomsordet *foran* substantivet og substantivet i *ubestemt form*. En slik konstruksjon bruker vi dersom vi vil understreke eiendomsforholdet eller i formelle situasjoner (se side 42).

	SUBSTANTIV + EIENDOMSORD (uformell talemåte)	EIENDOMSORD + SUBSTANTIV (mer formell talemåte)
Hankjønn	hunden min	min hund
Hunkjønn	jakka hennes	hennes jakke
Intetkjønn	skjerfet ditt	ditt skjerf
Flertall	vennene hennes	hennes venner

Vi kan sette inn adjektiv foran substantivet. Da bruker vi *bestemt form* av adjektivet, uansett om vi bruker substantivet i ubestemt eller bestemt form:

	SUBSTANTIV + ADJEKTIV + EIENDOMSORD (uformell talemåte)	EIENDOMSORD + ADJEKTIV + SUBSTANTIV (mer formell talemåte)
Hankjønn	den snille hunden min	min snille hund
Hunkjønn	den nye jakka hennes	hennes nye jakke
Intetkjønn	det røde skjerfet ditt	ditt røde skjerf
Flertall	de hyggelige vennene hennes	hennes hyggelige venner

Har du sett det røde skjerfet mitt, farmor?

Nei, ikke siden i går. Da hang det røde skjerfet ditt ved siden av den nye jakka di i gangen.

2 DEMONSTRATIVER

Demonstrativer er ord som peker ut hvilket substantiv det er snakk om:

Hvilken hånd vil du ha,
Frida?

Jeg vil ha **den** hånden.
Den venstre.

Den kjolen kledde du!

Det er hyggelig når far og sønn har
samme interesser.

Vi bøyer disse demonstrativene til substantivet:

ENTALL			FLERTALL
Hankjønn	Hunkjønn	Intetkjønn	
den	den	det	de
denne	denne	dette	disse
hvilken	hvilken	hvilket	hvilke
slik/sånn	slik/sånn	slikt/sånt	slike/sånne
annen	annen/anna	annet	andre

Vi bøyer ikke demonstrativet *samme*.

SLIK, SÅNN OG SAMME (B2)

Slik, sånn og *samme* har en funksjon som ligger mellom determinativ og adjektiv. Se på disse eksemplene:

Jeg er heldig som har en **sånn** farmor! Glad i deg!

De spiller den **samme** sangen igjen og igjen! Jeg blir sprø!

En **slik** hatt har jeg lyst på!

Hva har du lyst til å gjøre? Det er det **samme** for meg!

Men hvis vi setter inn et adjektiv, må *slik*, *sånn* og *samme* komme foran adjektivet, og demonstrativ og adjektiv kan ikke skifte plass:

En slik nydelig hatt har jeg lyst på! *En nydelig slik hatt har jeg lyst på!

Jeg er heldig som har en sånn snill farmor! *Jeg er heldig som har en snill sånn farmor!

De spiller den samme gamle sangen igjen og igjen. *De spiller den gamle samme sangen igjen og igjen.

Slik og *sånn* betyr det samme, men *sånn* bruker vi helst muntlig, og *slik* bruker vi helst skriftlig. Det er altså en *stilistisk* forskjell mellom disse to ordene.

DEN, DET, DE

Demonstrativene *den* (*det*, *de*) bruker vi som *bestemt artikkel* sammen med adjektiv foran substantiv. Når vi setter inn adjektiv foran substantivet i bestemt form, er det obligatorisk å sette inn *den* (*det*, *de*) foran adjektivet:

Hun kjøper den røde hatten.

Frida valgte de hvite gardinene.

*Hun kjøper røde hatten.

*Frida valgte hvite gardinene.

DEN OG DENNE

Den (det, de) bruker vi for å peke på noe som er langt fra oss. *Denne (dette, disse)* bruker vi for å peke på noe som er i nærheten av oss.

Jeg vil gjerne prøve **denne** blusen.

Så nydelig **den** fargen var!

Denne forskjellen trenger ikke å være *konkret*. Vi kan også bruke forskjellen *abstrakt*, for eksempel skriftlig:

Jeg er så lei av denne diskusjonen! ➔ Diskusjonen som vi hører akkurat nå.

Disse problemene kommer bare til å bli større og større i årene som kommer. ➔ Problemene som vi snakker om akkurat nå.

De ideene du presenterte på møtet, var veldig interessante.
➔ Ideene du snakket om på møtet, men nå er møtet slutt.

Sammen med *den (det, de)* og *denne (dette, disse)* er det vanlig å sette inn adverbene *her* og *der* (se *adverb*, s. 89) for å understreke at man viser fram noe. Da bruker vi *der* sammen med *den (det, de)* og *her* sammen med *denne (dette, disse)*:

Se på denne hatten her!
Se på den flotte hytta der!
Smak på disse druene her!

3 KVANTORER

Kvantorer er ord som forteller *hvor mye* eller *hvor mange* det er av et substantiv:

Jeg har bakt **12** kjeks.

Har du lyst på **noen** kjeks?

Kanskje du vil ha **litt** frukt?

Ta **en** banan!

Jeg kan kjøpe **mer** frukt i morgen.

Han drakk **all** brusen. Nå er det ikke **mer** igjen.

Vil du ha **litt** brus?

Han drakk **hele** flasken.

Har du lyst på **noe** å drikke?

Jeg har **flere** flasker i kjøleskapet.

Alle eplene er vasket, ja.

Du kan få et **helt** eple også, hvis du vil.

Vil du ha et **halvt** eple?

Noen kvantorer bøyer vi til substantivet:

ENTALL			FLERTALL
HANKJØNN	HUNKJØNN	INTETKJØNN	
en	ei	et	-
én	éi	ett	-
noen	noen	noe	noen
ingen	ingen	intet	ingen
all	all	alt	alle
hver	hver	hvert	-
mang en	mang ei	mangt et	mange

Noen kvantorer bøyer vi ikke:

to, tre, fire ... (grunntallene), begge, samtlige, få, mye, litt, lite, nok

Mange, få, mye, lite og litt kan vi gradbøye:

POSITIV FORM	KOMPARATIV FORM	SUPERLATIV FORM
mange	flere	flest
få	færre	færrest
mye	mer	mest
litt	mindre	minst
lite		

Vi bruker ofte ord fra andre ordklasser som kvantorer:

hel (helt, hele), halv (halvt, halve), et par, en liter, en kartong, en/ei pakke, en/ei eske ...

NY TELLEMÅTE

I 1951 ble det innført ny offisiell tellemåte i Norge. Det vil si at man skulle telle med tierne først, slik man skriver tallene fra venstre mot høyre:

tjueen, tjueto, tjuetre osv.

I den gamle tellemåten (som fortsatt brukes en del) sier man tierne til slutt:

enogtyve, toogtyve, treogtyve osv.

Den nye tellemåten innebar også at noen av tallene ble endret:

syv ➔ sju
tyve ➔ tjue
tredve ➔ tretti

Vanligvis skriver vi grunntallene 1-10 med bokstaver. Tallene fra 11 og oppover skriver vi med tall:

Jeg trenger fire liter melk.
Han fylte 34 liter bensin.

MYE OG MANGE

Vi bruker *mange* sammen med mengder som vi teller.

Vi bruker *mye* foran mengder som vi ikke teller.

Vi kjøpte mange epler slik at vi kunne lage mye eplesyltetøy.
➔ Vi teller epler, men ikke syltetøy.

I denne oppskriften skal det være mye sukker og mange egg.
➔ Vi teller egg, men ikke sukker.

Vi kan også bruke *mye* foran en mengde vi ønsker å se på som en helhet:

Det var mye folk på Torget, og politifolkene hadde problemer med å holde kontroll på menneskemengden.

➔ Vi kan si *mange folk*, men når vi bruker *mye folk*, ser vi på folkene som en mengde, ikke som enkeltindivider.

LITT OG LITE

Både *litt* og *lite* betyr at det ikke er mye av noe, men vi bruker *litt* i positive utsagn og *lite* i negative utsagn.

Vær så god, her får du **litt** kake.

Men mamma, hvorfor får jeg så **lite** når dere får så mye. Det er urettferdig!

Men Petter, da! Vi er jo ti personer som skal dele. Da blir det veldig **lite** på hver. Kakestykket ditt er stort, det!

Jeg trenger litt hjelp.

➔ Ikke så mye, det er fort gjort.

Her var det lite hjelp å få!

➔ Er det ingen som arbeider her? Dårlig service!

INGEN OG IKKE NOEN SOM OBJEKT ELLER TIL OBJEKTET (B2)

Når *ingen* eller *ikke noen* står som **objekt** eller **til objektet** i en setning (se setningsledd, s. 140), er regelen slik: Vi bruker *ikke noen* i entall hankjønn og hunkjønn og i flertall i helsetninger med finitt verb (presens og preteritum). Vi kan også bruke *ingen* i slike setninger, men *ingen* er vanligst i flertall:

ENTALL	en stol	Vi har ikke noen stol til deg.	
		Vi har ingen stol til deg.	(Denne uttrykksmåten er mulig, men uvanlig.)
	ei pære	Det lå ikke noen pære på fatet.	
		Det lå ingen pære på fatet.	(Denne uttrykksmåten er mulig, men uvanlig.)
FLERTALL	stoler	Vi har ikke noen stoler til dere.	
		Vi har ingen stoler til dere.	
	pærer	Det lå ikke noen pærer på fatet.	
		Det lå ingen pærer på fatet.	

Vi bruker *ikke noe* i entall intetkjønn i helsetninger med finitt verb (presens og preteritum). Vi kan også bruke *intet* i entall i slike setninger, men det høres gammeldags ut. I flertall av intetkjønnsord bruker vi *ingen* eller *ikke noen*:

ENTALL	et vindu	Jeg har ikke noe vindu i stuen.	
		Jeg har intet vindu i stuen.	(Denne uttrykksmåten er mulig, men gammeldags og uvanlig.)
FLERTALL	vinduer	Jeg har ikke noen vinduer i stuen.	
		Jeg har ingen vinduer i stuen.	

Vi bruker *ikke noen* og *ikke noe* i hovedsetninger med sammensatt verb (presens perfektum, presens futurum osv., se verb, s. 61) og i leddsetninger:

ENTALL	en stol	De hadde ikke satt fram noen stol til meg.	*De hadde satt fram ingen stol til meg.
	ei pære	Jeg vil ikke ha noen pære akkurat nå.	*Jeg vil ha ingen pære akkurat nå.
	et vindu	Jeg vil ikke ha noe vindu i stua.	*Jeg vil ha intet vindu i stua.
FLERTALL	stoler	De hadde ikke satt fram noen stoler til oss.	*De hadde satt fram ingen stoler til oss.
	pærer	Hun sier at hun ikke vil ha noen pære akkurat nå.	*Hun sier at hun vil ha ingen pære akkurat nå.
	vinduer	Jeg spør om du ikke vil ha noen vinduer i stua.	*Jeg spør om du vil ha ingen vinduer i stua.

INGENTING OG IKKE NOE SOM OBJEKT ELLER TIL OBJEKTET (B2)

I helsetninger med presens og preteritum bruker vi *ingenting* eller *ikke noe*. Ellers bruker vi *ikke noe*.

Jeg forstår ingenting.

Jeg forsto ingenting av det hun sa. Gjorde du?

Jeg forstår ikke noe av dette!

Forsto du ikke noe av det jeg sa?

Jeg har ikke forstått noe av det du har sagt.

Jeg sier at jeg ikke har forstått noe i det hele tatt.

Vi har ikke dobbel nekting på norsk. Derfor kan vi ikke bruke *ikke* sammen med *ingenting*:

Jeg forstår ikke noe.
Jeg forstår ingenting.
*Jeg forstår ikke ingenting.

ALLE, BEGGE OG HVER (B2)

Alle, begge og *hver* er kvantorer som refererer til alle i ei gruppe, men på litt forskjellige måter:

Alle refererer til gruppa som *helhet*:

Alle skoene er for store.
Har du laget alle hattene selv?
Hvem har tatt alle avisene?
Har alle lyst til å se en film?

Begge refererer også til gruppa som *helhet*, men når vi bruker *begge*, er det bare to personer eller ting i gruppa:

Begge skoene er for store.	➔ Det er snakk om to sko.
Har du laget begge hattene selv?	➔ Det er snakk om to hatter.
Tok du begge avisene?	➔ Det er snakk om to aviser.

Hver refererer til gruppa ved å referere til den enkelte eller det enkelte i gruppa:

Hun har kommet for seint hver dag denne uka.
De er på Sørlandet hver sommer.
Hver av elevene har laget en lapp til teppet.

Vi bruker ofte determinativet *eneste* (forsterker, se side 59) sammen med *hver*:

Hver eneste hatt har sin egen historie!
De spiste opp hvert eneste kakestykke.

Ofte står *hver* foran et eiendomsord, men vi bøyer det likevel i samsvar med substantivets kjønn:

Til jul fikk alle hver sin genser og hvert sitt skjerf.
Alle elevene har hver si bok.
Har dere hvert deres rom?
Har dere hver deres bil?

BEGGE TO OG INGEN AV DEM (B2)

Vi bruker *begge to* og *ingen av dem* hvis vi refererer til *personer*:

- Kjenner du Frida og Even?
- Ja, jeg kjenner begge to.
- Nei, jeg kjenner ingen av dem.

Vi bruker *begge to* og *ingen av dem* om *tellelige* substantiver i *bestemt form*:

Vil du se på kåpa eller skjørtet?
Skal du kjøpe boka eller filmen?
Hunden eller katten?
Huset eller bilen?

Begge to.
Ingen av dem.

BEGGE DELER OG INGEN AV DELENE (B2)

Vi bruker *begge deler* og *ingen av delene* om *tellelige* substantiver i *ubestemt form*:

Skal de kjøpe båt eller hytte?
Har dere hund eller katt?

Begge deler.
Ingen av delene.

Vi bruker *begge deler* og *ingen av delene* om substantiver som vi *ikke* kan telle:

Trenger du sukkeret eller saltet?
Vil du ha salt eller pepper?

Begge deler.
Ingen av delene.

Vi bruker *begge deler* og *ingen av delene* hvis vi refererer til *hele handlingen* (selv om substantivene noen ganger kan telles og står i *bestemt form*):

Snakker du norsk eller tysk?
Kjører du buss eller drosje?

Begge deler.
Ingen av delene.

Skal du vaske kantina
eller kjøkkenet?

Jeg skal vaske *begge deler*.

Ingen av dem og *ingen av delene* kan vise til flere enn to:

Kjenner du Frida, Selma eller Petra?   Ingen av dem.
Vil du ha kaffe, te eller kakao?   Ingen av delene.

HELE OG ALL (B2)

Hel (*helt*, *hele*) er et adjektiv som vi ofte bruker som kvantor. I bestemt form forteller ordet om en mengde som vi kan telle. Parallelt med *hele* bruker vi kvantoren *all* (*alt*) om entallsmengder vi *ikke* kan telle:

De drakk opp hele brusen. ➔ Vi tenker på brusen som ei flaske, og de drakk hele flasken.

De drakk opp all brusen. ➔ Vi vet ikke om brusen var på flaske, altså er det en mengde vi ikke kan telle. Derfor bruker vi *all*.

Farmor tok hele oppvasken. ➔ Vi tenker på oppvasken som en mengde vi teller, og som er definert. Derfor bruker vi *hele*.

Farmor tok all oppvasken. ➔ Vi tenker på oppvasken som en størrelse, en mengde vi ikke deler opp eller teller. Derfor bruker vi *all*.

Andre eksempler:

Brukte du alt sukkeret? Leste du hele boka? Fikk du med all bagasjen?

Forskjellen mellom *adjektiv* og *kvantor* ser vi godt i eksempler med *hele*:

Har du drukket hele denne kannen med kaffe? (kvantor = vi snakker om all kaffen som er på kannen)

Du kan bruke denne hele kannen. (adjektiv = kannen er hel, det vil si ikke ødelagt eller knust)

Du må vaske hele dette vinduet. (kvantor = ikke bare vask litt av vinduet, men alt)

Du må vaske dette hele vinduet. (adjektiv = vinduet er ikke knust)

Når *hele* er kvantor, er det snakk om *mengde*, men når *hele* er adjektiv, forteller det om en *kvalitet* ved substantivet.

Vi ser at når *hele* er adjektiv, står det i beskriverfeltet: dette hele vinduet (se *substantivfrasen*, side 24).

Når *hele* er determinativ, står det foran *dette*: hele dette vinduet. Det er fordi kvantorer som viser en totalitet, står *foran* demonstrativene i bestemmerfeltet (se *substantivfrasen*, side 24).

4 FORSTERKERE

Vi regner ordene *selv*, *selve*, *egen* (*eget*, *egne*) og *eneste* som forsterkere. Disse ordene har som funksjon å *understreke* innholdet i en ytring.

Jeg skal nok klare meg selv! Jeg skal bo i mitt eget hus. Da skal mamma og pappa angre seg, da!

Uff, det er helt krise, altså! Jeg har ikke en eneste ting å ha på meg!

EGEN, EGET, EGNE

Egen (*eget*, *egne*) bruker vi for å understreke at noe er bare vårt:

Hun har alltid ønsket seg et eget atelier. ➔ Et atelier der hun kan arbeide alene.

Jeg har min egen oppfatning av saken. ➔ Denne oppfatningen er kanskje ikke den samme som den oppfatningen andre har.

Som oftest bruker vi et *eiendomsord* sammen med *egen*:

Jeg har alltid min egen sykkel med meg til hytta.
De liker sine egne barn best, selvfølgelig.

I setninger som betyr at noen eier noe, kommer til å eie noe eller har et personlig forhold til noe, *kan* vi bruke *egen* (*eget*, *egne*) uten *artikkel* eller *eiendomsord* foran, men det er ikke alltid at innholdet blir helt likt:

Jeg har egen maskin. ➔ Jeg har min egen maskin, så jeg trenger ikke å låne en.

Hun driver egen butikk i sentrum. ➔ Hun driver sin egen butikk i sentrum. Hun arbeider ikke for noen andre.

Egen kan også være et adjektiv. Det betyr at noen er *sta*. Da mener vi at de vil ha *sin* vilje gjennom, og de hører ikke på andre:

Hun er egen. (= Hun er *sta*. Hun vil ikke høre på andre.)

Vi finner også den samme betydningen i adjektivet *egenrådig*.

Likevel forstår vi at *egen* som adjektiv og *egen* som determinativ har en felles betydning: at noen vil eller gjør noe selv, gjerne uten hjelp fra andre.

SELV, SELVE, SELVESTE (B2)

Selv (*selve*) bruker vi:

- for å fortelle at noen er i stand til å gjøre noe uten hjelp:

Tante Petra lager alle hattene selv. ➔ Hun lager dem uten hjelp.

Han reparerte bilen sin selv. ➔ Han reparerte bilen uten å levere den på verksted.

- for å understreke at noen er alene eller kan gjøre noe alene, og da sammen med *refleksiv form* av personlig pronomen (*meg, deg, seg, oss, dere, seg*):

Han bor for seg selv. ➔ Han bor alene.

Vi trives best for oss selv. ➔ Vi liker best å være alene.

De vil helst klare seg selv. ➔ De vil helst ordne alt uten hjelp.

Her hos oss kan du være deg selv! ➔ Du kan være den du egentlig er, du trenger ikke å late som du er en annen. = Du kan slappe av.

- for å understreke at noen gjør noe, men ikke andre:

Selv liker jeg klassisk musikk, men mannen min hører helst på rock.

- for å fortelle at noe er utenom det vanlige, at det er så bra som det kan bli:

Dette er selve livet, dere! ➔ Nå blir det ikke bedre!

I den siste av betydningene ovenfor kan *selv* kan også brukes i *superlativ* (men ikke komparativ) for å understreke noe enda mer:

Selveste statsministeren var innom tante Petras butikk i dag!

I stedet for *selv* kan vi på bokmål bruke *sjøl*:

Han vasker klærne sine sjøl. = Han vasker klærne sine selv.

(Det betyr at vi også kan velge mellom adverbene *selvsagt* og *sjølsagt*.)

Forskjellen mellom å skrive *selv* og *sjøl* er både stilistisk og språkpolitisk: *Sjøl* er mer talemålsnært enn *selv* for veldig mange i Norge.

ENESTE (B2)

Eneste bruker vi for å fortelle at noe er eksklusivt, at det ikke finnes flere, eller at det er absolutt:

Jeg har ikke en eneste ting å ha på meg! ➔ Jeg har absolutt ingenting å ha på meg.

Hver eneste hatt har sin egen historie. ➔ Absolutt alle hattene har en individuell historie.

Jeg har ikke sovet et eneste minutt i natt! ➔ Jeg har vært våken absolutt hele natta.

VERB

Verb er ord av typen: *gjøre, skrive, går, liker, trenger, spilte, kjørte, overlevde, elsket, kjøpt*

Funksjonen til verbet er å beskrive hva som *skjer* (handling) eller hvordan noe *er* (tilstand). Verb kalles ofte for «gjerningsord» eller «handlingsord».

De viktigste bøyingskategoriene for verb på norsk er *tempus, modus* (indikativ og imperativ) og *diatese* (aktiv og passiv).

➔ Har du lest om verb i På nivå A1-A2?

I tillegg vil vi i dette kapitlet se på *modalitet* og *aspekt*. Dette er ikke bøyingskategorier ved verbet på norsk, men vi har likevel mange uttryksmåter for både modalitet og aspekt.

1 TEMPUS: PRESENS OG PRETERITUM

Vi har to *finite* verbformer på norsk. Det er *presens* og *preteritum*:

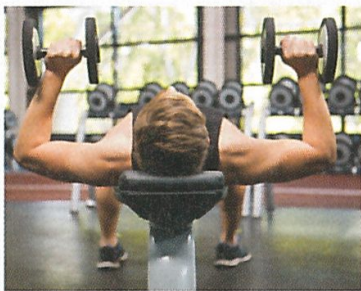
PRESENS

PRETERITUM

Even **er** på jobb i dag. Han **arbeider** fra halv åtte til tre.

I går **var** Even på jobb. Han **arbeidet** fra halv åtte til tre.

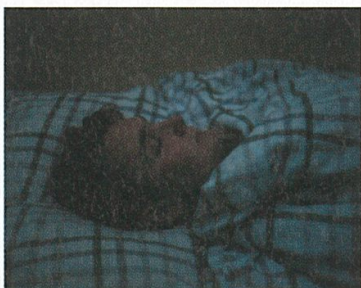
Etterpå **går** han på trening. Han **trener** fra halv fire til halv fem.

Etterpå **gikk** han på trening. Han **trente** fra halv fire til halv fem.

Så **går** han hjem. Han **spiser** middag og slapper av.

Så **gikk** han hjem. Han **spiste** middag og slappet av.

Even **sover** fra elleve til halv sju.

Even **sov** fra elleve til halv sju.

En fortellende eller spørrende helsetning inneholder alltid et bøydd verb i presens eller preteritum. Dette verbet står alltid på *plass 2* i setningen (se *setningsskjema for helsetninger*, side 153):

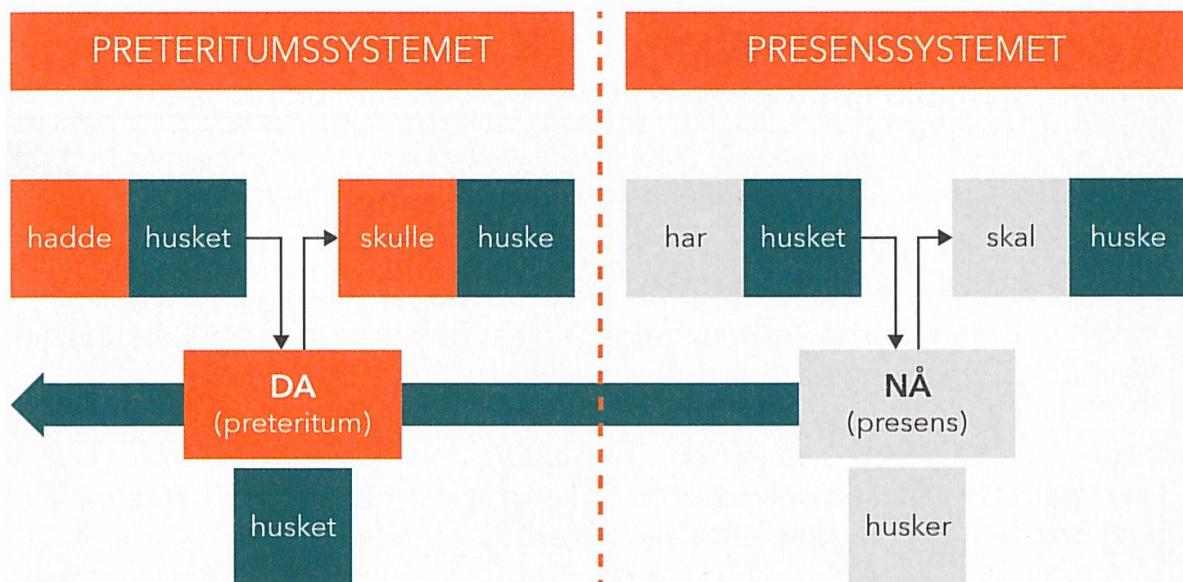
Det **regner** i Bergen. = I Bergen **regner** det. *I Bergen det regner.

Jeg **vil** ha en kopp kaffe nå. = Nå **vil** jeg ha en kopp kaffe. *Nå jeg vil ha en kopp kaffe.

Du **tok** det siste eplet. = Hvorfor **tok** du det siste eplet? *Hvorfor du tok det siste eplet?

PRESENSSYSTEMET OG PRETERITUMSSYSTEMET

Med utgangspunkt i de to finitte verbformene kan vi lage to verbsystemer (med verbet *huske* som eksempel):

Vi bruker *presenssystemet* om handlinger som er plassert i nåtid eller framtid. Vi bruker *preteritumssystemet* om handlinger som begynner og slutter i fortida. Hjelpeverbene i *presenssystemet* står i *presens*, og hjelpeverbene i *preteritumssystemet* står i *preteritum*.

Vi bruker også presens om handlinger som gjelder til alle tider og overalt:

Vann koker ved 100 °C.
Barn trenger kjærlighet.

2 BØYNING

Tempussystemet på norsk ser slik ut:

➔ I På nivå A1–A2 kan du lese mer om hvordan vi lager og bruker de forskjellige tempiene på norsk.

PRESENSSYSTEMET		PRETERITUMSSYSTEMET	
PRESENS	husker	husket	PRETERITUM
PRESENS FUTURUM	skal/vil huske	skulle/ville huske	PRETERITUM FUTURUM
PRESENS PERFEKTUM	har husket	hadde husket	PRETERITUM PERFEKTUM

I tillegg har vi *presens perfektum futurum* og *preteritum perfektum futurum*, se side 79.

Vi har to partisipper på norsk. Det er *presens partisipp* og *perfektum partisipp*, se side 72.

REGELRETTE OG UREGELRETTE VERB

Vi deler verbene i to hovedgrupper. Det er de *regelrette* og de *uregelrette* verbene. De regelrette verbene følger et fast bøyningsmønster i de forskjellige tidene. De uregelrette verbene avviker fra mønsteret.

REGELRETTE VERB

De regelrette verbene deler vi i fire undergrupper etter hvilken endelse de har i *preteritum*. Vi legger endelsen til verbets *stamme*.

Verbets *stamme* er infinitiv uten trykklett -e: huske => husk, hoppe => hopp osv. Noen verb slutter ikke på trykklett -e i infinitiv. Da er infinitiv og stammen lik: bo ➔ bo, sy ➔ sy, tro ➔ tro osv.

Verbets *stamme* er med andre ord det samme som verbet i *imperativ* (se side 83).

Gruppe 1: å huske	husk + et	husket
Gruppe 2: å spise	spis + te	spiste
Gruppe 3: å prøve	prøv + de	prøvde
Gruppe 4: å bo	bo + dde	bodde

Regelrette verb med *to konsonanter* i stammen følger ofte (men ikke alltid) mønsteret i gruppe 1: kast, vask, hopp ➔ kastet, vasket, hoppet

Regelrette verb med *én konsonant* i stammen følger ofte (men ikke alltid) mønsteret i gruppe 2: lik, kjøp, spis ➔ likte, kjøpte, spiste

Regelrette verb der stammen slutter på *v* eller *diftong*, følger mønsteret i gruppe 3: prøv, lei ➔ prøvde, leide

Regelrette verb der stammen slutter på *g*, kan følge mønsteret i gruppe 2 eller gruppe 3: bygg, sug ➔ bygget/bygde, suget/sugde

Regelrette verb der stammen slutter på *trykksterk vokal*, følger mønsteret i gruppe 4: bo, sy ➔ bodde, sydde

Vi regner gruppe 3 og 4 som undergrupper av gruppe 2 fordi gruppe 2, 3, og 4 slutter på trykklett -e i preteritum. Det er ikke så mange verb i gruppe 3 og 4.

Nye verb som kommer inn i norsk, for eksempel fra engelsk, vil vanligvis få samme bøyning som gruppe 1:

å jobbe – jobbet, å printe (ut) – printet (ut), å game – gamet, å maile – mailet ...

Verb i gruppe 1 kan også bøyes med *a-ending* i preteritum og i perfektumsformene:

å kaste, kasta, har kasta:
Har du kasta avisa fra i går?

å elske, elska, har elska:
Han elska å være aleine på hytta.

Veldig mange i Norge bruker *a-ending*, ikke *et-ending* på disse verbene i sin dialekt.

UREGELRETTE VERB

De uregelrette verbene kan vi dele i to grupper:

- Sterke verb, altså verb *uten endelse* i preteritum ➔ drakk, fikk, slo, fant.
- Svake verb som *ikke* følger systemet for regelrett bøyning i gruppe 1-4 ➔ fortalte, solgte, hadde, visste.

For en oversikt over uregelrette verb, se tillegg bak i boka.

PARTIKKELVERB

Noen verb har fått en partikkel (vanligvis adverb eller preposisjon) foran seg. Disse ordene bøyer vi på samme måte som *verbet* i sammensetningen:

avslutte ➔ slutte (vg1): å avslutte, avslutter, avsluttet, har avsluttet
foreslå ➔ slå (uv): å foreslå, foreslår, foreslo, har foreslått
gjenbruke ➔ bruke (vg2): å gjenbruke, gjenbruker, gjenbrukte, har gjenbrukt
overse ➔ se (uv): å overse, overser, overså, har oversett

A VERBO

Det er vanlig å bøye uregelrette verb *a verbo*. Når vi bøyer verb *a verbo*, sier vi bare *infinitivform*, *preteritumsform* og *perfektum partisipp* (om partisipp, se side 72). Ut fra disse tre informasjonene om verbets bøyning kan vi lage de andre formene:

å drikke - drakk - drukket

- å drikke: drikker, skal drikke, skulle drikke, drikk!
- drakk
- drukket: har drukket, hadde drukket

Unntak er de verbene som har uregelrett presens, slik som *være* - *er*, *vite* - *vet* og *gjøre* - *gjør*. Disse verbene er likevel ikke særlig mange på norsk, og derfor er det nyttig å bøye verb *a verbo* fordi det blir mindre å huske på når man skal lære verbet.

3 PASSIV

Hvis vi ikke vil eller kan fortelle *hvem* som utfører en handling, bruker vi *passiv*. Når vi bruker passiv, har vi fokus på *handlingen* og resultatet av den. Forskjellen mellom aktiv og passiv handler om hvordan vi *ordner* informasjonen i setningen:

Aktiv: Noen må ta ut søppelet.
Du skyller salaten først.
De solgte bilen sin.

Passiv: Søppelet må tas ut.
Salaten skylles først.
Bilen ble solgt.

*Dette rommet må ryddes!
Gulvet må støvsuges og vaskes.
De gamle avisene må kastes.
De skitne tallerkenene må settes ut på kjøkkenet.*

Vi kan også bruke passiv selv om vi forteller hvem som har gjort det. Da bruker vi preposisjonen av:

Aktiv: Ordføreren åpnet det nye svømmebassenget. ➔ Den som utfører handlingen er subjekt: ordføreren.

Passiv: Det nye svømmebassenget ble åpnet av ordføreren. ➔ Den som utfører handlingen, er flyttet bakover i setningen, og det som er resultatet eller objektet for handlingen, står som subjekt.

Støvsugeren inneholder elektriske forbindelser. Ta hensyn til følgende:

- Vann må ikke støvsuges.
- Støvsugeren må ikke senkes i vann for rengjøring.
- Slangen må kontrolleres regelmessig, og den må ikke brukes hvis den er skadet.
- Hvis støvsugeren påføres skade på grunn av feil bruk, dekkes ikke skadene av garantien.
- Støvsugeren skal kun brukes av privatpersoner i deres eget hjem.

HVORDAN LAGER VI PASSIV?

På norsk kan vi lage passiv på to måter:

- 1 S-passiv: infinitiv + s
- 2 Bli-passiv: bli + perfektum partisipp av verbet (vi bøyer å bli)

Vi kan ikke bruke s-passiv i alle tider, kun i presens, presens futurum og preteritum futurum (det infinitte verbet står i *infinitiv*). Ellers må vi bruke bli-passiv:

		S-PASSIV	BLI-PASSIV
å rydde	presens (aktiv: rydder)	Rommet ryddes.	Rommet blir ryddet.
	presens futurum (aktiv: skal rydde)	Rommet skal ryddes.	Rommet skal bli ryddet.
	presens perfektum (aktiv: har ryddet)	-	Rommet har blitt ryddet.
	preteritum (aktiv: ryddet)	-	Rommet ble ryddet.
	preteritum futurum (aktiv: skulle rydde)	Rommet skulle ryddes.	Rommet skulle bli ryddet.
	preteritum perfektum (aktiv: hadde ryddet)	-	Rommet hadde blitt ryddet.

AKTIV	PASSIV	
Even rydder rommet.	Rommet ryddes .	rydder ➔ ryddes (s-passiv)
	Rommet blir ryddet .	rydder ➔ blir ryddet (bli-passiv)
	Rommet ryddes av Even.	rydder ➔ ryddes (s-passiv) + vi forteller hvem som gjør det hvis vi synes at det er viktig og nødvendig informasjon (av + Even)
Garantien dekker ikke skadene.	Skadene dekkes ikke av garantien.	dekker ➔ dekkes (s-passiv) + vi forteller hva som gjør det fordi her er det viktig og relevant (av + garantien)

HVORDAN BRUKER VI PASSIV?

Vi bruker ofte passiv i *instruksjoner, bruksanvisninger* og *oppskrifter*. I slike tekster er det enten ikke ønskelig eller nødvendig å vite hvem som utfører handlingen. Da bruker vi vanligvis ikke av + den som gjør det:

Smøret smeltes og brunes, og melet røres forsiktig i.

- ➔ Noen (Du?) smelter smøret og bruner det, og noen rører melet forsiktig i.

Håndtaket kan tas av ved behov. Skruene løsnes forsiktig.

- ➔ Noen (Du?) kan ta håndtaket av ved behov. Noen løsner skruene forsiktig.

I tillegg bruker vi ofte passiv i *formelle situasjoner*. Da kan det være flere grunner til å bruke passiv: Det er ikke nødvendig, mulig eller ønskelig å fortelle hvem som gjør det. Noen ganger vil det være tydelig av sammenhengen hvem som utfører handlingen.

Forslaget ble vedtatt med 54 mot 45 stemmer.

- ➔ Fokus er på *resultatet*, ikke på hvem som foreslo det, eller hvem som stemte for eller mot.

Budsjettet vil bli presentert klokka 10.00.

- ➔ Fokus er ikke på hvem som presenterer budsjettet. Det antar vi at folk forstår ut fra situasjonen. Fokus er på *når* det skjer, nemlig klokka 10.

Oppgavene må leveres innen klokka 12.

- ➔ Vi vet at det er studentene som må levere oppgavene, og fokus er på at det må skje *før klokka 12*.

Planene vil bli lagt fram på fellesmøtet i ettermiddag.

- ➔ Her antar vi at folk vet hvilke planer det er snakk om. Derfor bruker vi bestemt form (planene). Vi antar også at folk vet hvem som er ansvarlige for planene. Derfor vet folk også hvem som skal legge dem fram. Fokus er på *når* og *hvor* vi skal få vite mer om planene.

Passiv er også vanlig i *avisoverskrifter*. Da utelates ofte å *bli* hvis man bruker bli-passiv. Det er for å gjøre overskriften mer *sensasjonell* (se *setningsfragment*, side 164):

Bilen ble stjålet mens eieren sov. ➔ Bilen stjålet mens eieren sov!
Avtalen ble brutt. ➔ Avtalen brutt!

Noen ganger utelates også subjektet. Da må du kjøpe avisa for å få vite mer:

To menn ble tatt for innbrudd i Norges Bank.

TATT FOR INNBRUDD I NORGES BANK!

Presidenten ble tatt med buksene nede.

TATT MED BUKSENE NEDE!

4 S-VERB

S-verb og *passiv* er ikke det samme. *S-verb* er en gruppe verb som slutter på -s, uansett hvilken form de er bøydd i.

De skiltes som venner.
Simon trives bedre i Bergen enn i Oslo.
Synes du at norsk er vanskelig eller lett?
Barna hennes slåss hele tida!

HVORDAN BØYER VI S-VERB?

De fleste s-verb har blitt laget ved å legge endelsen -s til et verb som finnes som vanlig verb. Derfor bøyer vi s-verbene slik vi bøyer de verbene som de er laget av:

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	PRESENS PERFEKTUM
å finne	finner	fant	har funnet
å finnes	finnes/fins	fantas	har funnes
å møte	møter	møtte	har møtt
å møtes	møtes	møttes	har møttes
å slå	slår	slo	har slått
å slåss	slåss	sloss	har slåss

HVA BETYR S-VERBENE?

De fleste s-verbene har en *resiprok betydning* (om *resiprokt pronomen*, se *På nivå A1-A2*, side 48):

Vi møtes.	= Vi møter hverandre.
Vi ses.	= Vi ser hverandre.
Vi treffes sjelden.	= Vi treffer hverandre sjelden.

En del av s-verbene har ikke helt den samme betydning som verbene de er laget av:

Finnes det egentlig et godt svar på dette?

- ➔ Å finne = å oppdage, å komme over, å treffe på
- ➔ Å finnes = å eksistere

Det spørres om han klarer eksamen.

- ➔ Å spørre = å stille et spørsmål
- ➔ Uttrykket «det spørres» = det er tvilsomt, det er ikke helt sannsynlig

Jeg synes at det er vanskelig.

- ➔ Å synes = å vise fram noe (dette verbet bruker vi sjelden)
- ➔ Å synes = å ha en oppfatning om noe, å mene noe

5 PARTISIPPER

Vi har to partisippformer på norsk: *presens partisipp* og *perfektum partisipp*. Presens partisipp lager vi ved å legge endelsen -ende til verbets stamme i infinitiv. Perfektum partisipp er verbet i perfektumsformer *uten* hjelpeverb.

INFINITIV	PRESENS	PRESENS PARTISIPP	PRESENS PERFEKTUM	PERFEKTUM PARTISIPP
å streike	streiker	streikende	har streiket	streiket
å løpe	løper	løpende	har løpt	løpt
å skrive	skriver	skrivende	har skrevet	skrevet
å gå	går	gående	har gått	gått

PRESENS PARTISIPP

Vi bruker presens partisipp som adjektiv eller adverb, og vi bøyer det ikke:

1 Adjektiv:

- å streike De streikende arbeiderne har stått utenfor fabrikken hver dag denne uka.
- å løpe Husk de løpende utgiftene om sommeren!
- å hjelpe Kan du gi meg en hjelpende hånd, er du snill?

2 Adverb:

- å plystre Han kom plystrende nedover gata. (*måtesadverb*: Hvordan kom han?)
- å smile Jeg tror eksamen gikk bra, for studentene forsvant smilende ut etterpå. (*måtesadverb*: Hvordan forsvant studentene?)
- å hoppe Hun er hoppende glad! (*gradsadverb*: Hvor glad er hun?)

PERFEKTUM PARTISIPP

Perfektum partisipp bruker vi i *presens perfektum*, *preteritum perfektum* og når vi lager *bli-passiv*. Vi bruker også perfektum partisipp som *adjektiv*. Når perfektum partisipp er adjektiv, står det sammen med verbet *å være*.

1 Presens perfektum og preteritum perfektum:

å skrive Har du skrevet søknaden?
å forstå Hun hadde ikke forstått spørsmålet mitt.

2 Bli-passiv:

å forstå Ble spørsmålet forstått? (Aktiv: Forsto dere spørsmålet?)
å ansette Han ble ikke ansatt. (Aktiv: De ansatte ham ikke.)

3 Adjektiv:

å koke Nordmenn har alltid kokte poteter til middag.
å bruke De selger brukte klær på Fretex.

BØYNING AV PERFEKTUM PARTISIPP

Vanligvis får perfektum partisipp endelsen -e når vi bøyer partisippet:

		INFINITIV	PARTISIPP	BØYNING
REGELRETTE VERB	Verb- gruppe 1:	å kaste	kastet/ kasta	kastet (kasta) - kastete/ kastede (kasta) en kastet ball en kasta ball den kastede/kastete ballen
	Verb- gruppe 2:	å bruke	brukt	brukt - brukte et brukt møbel den brukte sykkel brukte klær
	Verb- gruppe 3:	å prøve	prøvd	prøvd - prøvde ei prøvd bukse de prøvde klesplaggene
	Verb- gruppe 4:	å betro	betrodd	betrodd - betrodde en betrodd medarbeider de betrodde kollegaene

	INFINITIV	PARTISIPP	BØYNING
UREGELRETTE VERB	å bryte	brutt	brutt - brutte en brutt avtale, den brutte avtalen et brutt løfte, det brutte løftet de brutte avtalene
	å selge	solgt	solgt - solgte en solgt vare, den solgte varen et solgt hus, det solgte huset to solgte hus
	å velge	valgt	valgt - valgte en valgt representant to valgte oppgaver

Vi bøyer alltid perfektum partisipp når det står *foran* substantivet:

Vi spiser kokte poteter til middag. *Vi spiste kokt poteter til middag.
De selger brukte klær på Fretex. *De selger brukt klær på Fretex.

Vi bøyer vanligvis ikke partisippet når det står etter substantivet, det vil si som *predikativ* (se setnings skjema, side 153):

Potetene er kokt.
Klærne på Fretex er brukt.

Sterke verb som slutter på -et i perfektum partisipp, bøyer vi slik:

hankjønn	drevet/ dreven	-en/-et
hunkjønn		
intetkjønn	drevet	-et
bestemt form	drevne	-ne
flertall		

De sier at han er en **dreven** forbryter, men jeg er ikke så sikker.

Ja, jeg vet ikke! Jeg kjenner ikke så mange **drevne** forbrytere ...

SUPINUM

Når perfektum partisipp står som verb 2 i presens perfektum og preteritum perfektum, kaller vi det *supinum*. *Supinumet* kan ikke bøyes, men *partisippet* kan bøyes slik vi må gjøre når vi bruker det som adjektiv. Partisippet kan vi også bruke for å lage nye ord. Det kan vi ikke gjøre med supinumet:

Supinum: Jeg har låst døra. *Jeg har ulåst døra.
Partisipp: Døra er låst. Døra er ulåst.

Supinum: Jeg har malt. *Jeg har nymalt.
Partisipp: Benken er malt. Benken er nymalt.
Ikke sitt på den nymalte benken!

Supinum: Hun har lest saken. *Hun har opplest saken.
Partisipp: Saken er opplest og vedtatt!

6 MODALVERB

Vi har fem modalverb på norsk: *å kunne*, *å skulle*, *å ville*, *å måtte* og *å burde*. I A1-A2-boka, side 85, finner du en illustrert gjennomgang av *å kunne*, *å skulle*, *å ville* og *å måtte*. Her finner du eksempler på flere situasjoner der vi bruker de modale verbene. Vi gjennomgår også *å burde* her. I tillegg vil vi se på *å få* fordi det ofte brukes som hjelpeverb med modal betydning. Til slutt ser vi på andre modale uttrykksmåter.

Å KUNNE - KAN

- 1 For å beskrive en *ferdighet*, ofte noe man har lært (eller ikke):

Hun kan snakke fire språk.
Jeg kan ikke sykle.

- 2 For å beskrive noe man har *mulighet* til:

Jeg kunne ikke komme på skolen i går fordi dattera mi var syk.
Kan du handle mat på veien hjem?

- 3 For å fortelle om noe man *klarer* eller *er i stand til* (eller ikke):

Jeg kan ikke forstå hvorfor hun vil skilles.
Jeg kan godt forstå hvorfor hun vil skilles.
Jeg kan ikke hjelpe deg, dessverre.
De kunne ikke betale for maten, så de måtte ta oppvasken.

Å SKULLE - SKAL

- 1 Som *hjelpeverb* i futurum:

Jeg skal reise til Oslo i morgen.
Jeg skulle reise til Oslo dagen etter.

- 2 For å gi en ordre til seg selv eller til andre:

Jeg *skal* klare eksamen!
Du skal ikke snakke sånn til mora di!

Å VILLE - VIL

- 1 Som *hjelpeverb* i futurum for å uttrykke en *viss usikkerhet*. Vi bruker ofte *modale adverb* sammen med *vil* når vi bruker det på denne måten. Synonymt med *å ville* i slike utsagn bruker vi *å komme til å ...*:

Det vil nok bli fint vær i helgen. = Det kommer nok til å bli fint vær i helgen.
Det vil helst gå bra. = Det kommer nok til å gå bra.

- 2 For å uttrykke et *tilbud*, et *påbud* eller et (*sterkt*) *ønske*:

Vil du ha ei skive med ost?
Parkering her vil bli bøtelagt.
Tagging vil bli slått hardt ned på.
Jeg *vil* gå på festen, så du kan ikke nekte meg det!

Å MÅTTE - MÅ

1 For å uttrykke et *krav*:

Du må spise mer grønnsaker.
Du må ikke gå midt i veien!
Må man betale parkeringsavgift for el-bil?

2 For å uttrykke at noen *er nødt til å gjøre noe* (kanskje selv om de ikke har lyst, eller det ikke passer):

Jeg må gå nå hvis jeg skal rekke bussen.
Han måtte reise fra familien sin.
Må du på do?

Å BURDE - BØR (B2)

1 For å gi noen et *råd* eller en *anbefaling*:

Bør jenter og gutter ha gym sammen?
Barn bør legge seg før klokka ni.
Dette bør ikke gjenta seg!
Klær bør ikke tørkes på ovnen.
Du burde lytte til faren din.
Du burde ikke kjøre så fort.

MERK: Når vi bruker *bør* i stedet for *må* i slike utsagn, viser vi at vi synes det er viktig for personen selv å gjøre det. Hvis vi bruker *burde* i slike utsagn, blir setningen enda høfligere.

2 For å uttrykke *subjektiv vurdering*:

Nå har vi båret 10 bøtter vann, og det bør holde.
Det burde ikke være nødvendig å gi denne beskjeden så mange ganger.

Å FÅ - FÅR (B2)

1 For å gi noen *tillatelse* eller *lov* til å gjøre noe:

Får jeg gå ut etter middag?
Får jeg komme inn?
Du får reise til Syden alene når du blir 18 år.
Du kan få sitte på med oss hvis du vil.
Han får ikke gjøre som han vil.
Fikk du gå ut likevel?

2 For å fortelle om *framtid*:

Vi får nok se mye til henne når hun flytter hit.
Du får høre fra meg.

MODALE VERB OG BEVEGELSESVORB

Vi kan bruke de fem modalverbene *å kunne*, *å skulle*, *å måtte*, *å ville* og *å burde* uten *å si* (eller skrive) hovedverbet i utsagnet hvis hovedverbet i setningen er et *bevegelsesverb*, slik som *å gå*, *å dra*, *å reise*, *å komme*:

Jeg vil hjem nå.	= Jeg vil dra/gå hjem nå.
Han må på do.	= Han må gå på do.
De skal til Spania i sommer.	= De skal reise til Spania i sommer.

FLERE MODALVERB ETTER HVERANDRE (B2)

Det er fullt mulig å bruke flere modalverb etter hverandre, men da bøyer vi bare det første av modalverbene og de andre modalverbene står i infinitiv:

Jeg vil kunne hjelpe deg når jeg er ferdig med oppgaven selv.
Han bør kunne forstå oppgaven nå.
Er det meningen at man skal måtte lese det som står med liten skrift?

FLERE MODALE UTTRYKSMÅTER (B2)

I stedet for å bruke modalverb kan vi bruke andre ord eller faste uttrykk som forteller det samme eller omtrent det samme. Slike erstatninger vil ofte vise større eller mindre sannsynlighet, oppfordring, tvang, lyst eller høflighet enn modalverbene. Her følger noen eksempler:

Å MÅTTE	å være nødt til å ...	Jeg er nødt til å ta bilen til jobb i dag. Sykkelen har punktert.	= Jeg må ta bilen i dag.
Å KUNNE	å være i stand til å ...	Han er ikke i stand til å betale nå. Han er blakk.	= Han kan ikke betale nå.
Å SKULLE	å ha planer om å ...	Hun har planer om å bli jordmor.	= Hun skal bli jordmor.
	å ha tenkt å ...	Vi har tenkt å reise på ferie i oktober.	= Vi skal reise på ferie i oktober.

Å VILLE	å ha lyst til å ...	Han har lyst til å studere økonomi.	= Han vil gjerne studere økonomi.
	å ha lyst på ...	Jeg har lyst på en kopp kaffe nå.	= Jeg vil gjerne ha en kopp kaffe nå.
	å komme til å ...	Jeg kommer til å savne deg.	= Jeg vil savne deg. (ved usikker framtid bruker vi ofte <i>å komme til å ...</i>)
	å kunne tenke seg å ...	Kan du tenke deg å bli med på kino?	= Vil du bli med på kino?

7 PRESENS PERFEKTUM FUTURUM OG PRETERITUM PERFEKTUM FUTURUM (B2)

I punkt 2 satte vi opp tempussystemet i norsk. Vi så at det er to finitte verbformer: presens (husker) og preteritum (husket). I tillegg er det flere sammensatte verbformer.

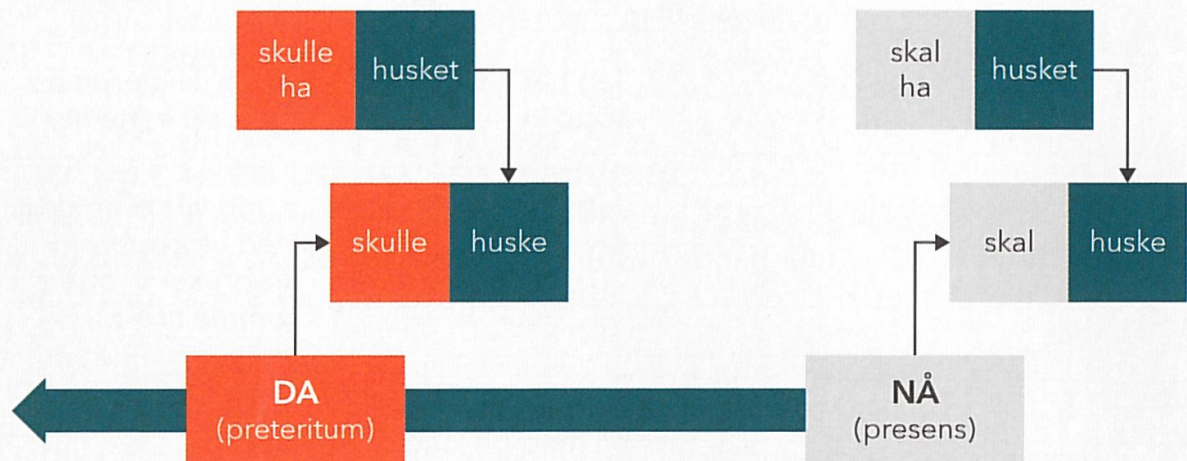
Presens perfektum futurum og preteritum perfektum futurum er sammensatte verbformer:

- *presens perfektum futurum* = skal ha husket (hjelpesverbet *skal* står i presens)
- *preteritum perfektum futurum* = skulle ha husket (hjelpesverbet *skulle* står i preteritum)

Presens perfektum futurum kan vi se i forhold til *presens futurum* (skal huske).

Preteritum perfektum futurum kan vi se i forhold til *preteritum futurum* (skulle husket).

Vi kan illustrere dette slik:

Vi bruker presens perfektum futurum for å fortelle at noe må være ferdig før noe annet skjer. I slike setninger erstatter vi ofte *skal* med *må*:

Jeg **må ha vasket** gulvet før de kommer.
Du **må ha lest** denne boka før eksamen.

Preteritum perfektum futurum kan vi bruke hvis vi vil si at *vi hadde tenkt eller planlagt* å gjøre noe, men så ombestemte vi oss, eller *vi er usikre* på om det kommer til å skje (i framtida) eller kom til å skje (i fortida). Slike forhold kan vi vise ved hjelp av *ordene* og *uttrykkene* vi velger, eller vi kan bruke preteritum perfektum futurum (*skulle ha gjort*):

Jeg skulle ha vært en tur på hytta i helgen. Jeg må ta opp båten. Men det er meldt regn, så jeg vet ikke helt.

Kan du ikke spørre Even om han blir med? Det er fort gjort hvis dere er to!

Når vi bruker verbformen preteritum perfektum futurum for å uttrykke slike forhold, er vi i *preteritumssystemet*. Det betyr at vi bruker preteritum i den setningen som forteller hva som faktisk skjedde. Denne setningen innleder vi ofte med konjunksjonen *men*:

DETTE SKJEDDE IKKE:

MEN DETTE SKJEDDE FAKTISK:

Tante Petra **skulle ha sydd** gardiner, men hun sovnet på sofaen.

Frida **skulle ha koblet** opp internettet i går, men hun fikk ikke tid.

Frida **skulle ha ringt** til foreldrene, men hun glemte det.

I muntlig (og skriftlig) norsk er det vanlig å kutte hjelpeverbet *ha* i preteritum perfektum futurum:

Hva skulle jeg ha gjort uten deg?
= Hva skulle jeg gjort uten deg?

Men merk at hovedverbet står i perfektum partisipp i begge disse eksemplene: *skulle gjøre* er ikke det samme som *skulle gjort*.

Det er ikke mulig å kutte hjelpeverbet *ha* i presens perfektum futurum:

Hva skal du ha gjort i hagen?
*Hva skal du gjort i hagen?

VI ER IKKE SIKRE PÅ HVA SOM FAKTISK HAR SKJEDD (B2)

Vi bruker presens perfektum futurum i situasjoner der vi ønsker å vise at vi *ikke er sikre* på hva som faktisk har skjedd:

Han **skal ha underslått** fem millioner. ➔ Jeg har hørt det, men jeg vet ikke om det er riktig. Kanskje synes jeg det høres litt utrolig ut.

Hun **skal ha tatt** mastergraden på under et år. ➔ Det kan selvfølgelig være riktig, men jeg tviler på det.

De **skal ha solgt** huset sitt i Spania. ➔ Jeg har ikke snakket med dem, men jeg har hørt det fra noen andre, så jeg vet ikke om det er riktig.

Denne måten å bruke presens perfektum futurum på finner vi ofte i nyhetsartikler:

Innbruddstyven **skal ha hatt** på seg mørke klær.
Bilen **skal ha tilhørt** kameratens mor.
Ifølge politiet **skal** alle de involverte **ha vært** norske.

DET SKJEDDE IKKE LIKEVEL (B2)

Det finnes flere *ord og uttrykk* som kan vise omtrent det samme som vi viser når vi bruker preteritum perfektum futurum. I setningene under finner du noen av dem:

- Tante Petra skulle **egentlig** sy gardiner, men **i stedet** sovnet hun på sofaen.
- Frida hadde tenkt å male i går, **men så** glemte hun å kjøpe pensler.
- Tante Petra ville sy et lappeteppe til senga, men Frida **kom henne i forkjøpet**. Hun fant **nemlig** et nydelig teppe på Fretex.
- **Det var meningen** å male rommet ferdig i løpet av en dag, men **det gikk ikke**.
- Frida vil gjerne ha et speil på rommet sitt, **men akkurat nå** er de utsolgt.
- Da tante Petra var ung, skulle hun **egentlig** studere språk, **men så ombestemte hun seg**.

SUBJEKTIVE OG HYPOTETISKE UTTRYKKSÅTER (B2)

Selv om vi bare har to modi på norsk, kan vi uttrykke at noe er usikkert, sannsynlig eller ønskelig. Da bruker vi spesielt *preteritum* (husket), *preteritum perfektum* (hadde husket) og *preteritum perfektum futurum* (skulle ha husket). Siden vi ikke har egne verbbygninger for å vise at noe er subjektivt eller hypotetisk, må vi ofte kombinere verbene med andre ord. Vi bruker ofte subjunksjonen *hvis* i slike utsagn:

Du **burde være** fornøyd med det resultatet der!
Hvis det **hadde vært** opp til meg, **hadde** du **fått** en god karakter.
Hvor er Petra? Hun **burde ha vært** her nå!
Hvis jeg **hadde vunnet** en million, **ville** jeg **ha betalt** ned all gjelda mi.
Jeg **skulle ønske** at flere land **ville få** ned arbeidsledigheten.
Hvis jeg **var** deg, **ville** jeg **ha studert** medisin.
Hvis jeg **hadde fått bestemme**, **måtte** alle **ha sluttet** å kjøre bil.

8 IMPERATIV

Imperativ bruker vi for å be noen om å gjøre noe. Imperativ lager vi av stammen av verbet i infinitiv:

gjøre ➔ gjør, lese ➔ les, skrive ➔ skriv

Når vi bruker imperativ, er subjektet i setningen alltid *du* eller *dere*. Subjektet i en imperativsetning er underforstått og skal ikke stå i imperativsetningen (se *imperativsetninger*, s. 156):

Les boka!

= Du/dere må lese boka. *Les du/dere boka!

IMPERATIV OG HØFLIGHET

Imperativ er en ganske direkte uttrykksform som i mange situasjoner kan oppfattes uhøflig. Derfor er det vanlig å omformulere seg og bruke modalverb (se side 75) i stedet:

Vask trappa!

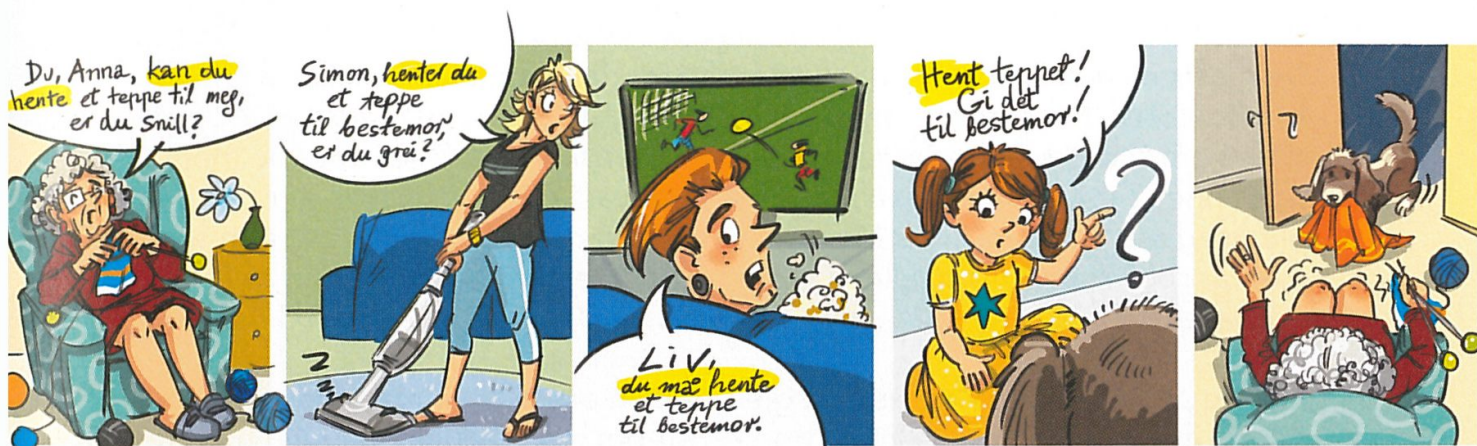
Les denne boka!

Rett oppgaven!

➔ Kan du vaske trappa?

➔ Du bør lese denne boka!

➔ Kan du rette denne oppgaven?

Vi har hatt verbmodusen *konjunktiv* på norsk, men det har forsvunnet ut av språket. Likevel har vi noen faste uttrykk som fortsatt brukes, for eksempel:

Signe Kongen!
Måtte det gå deg vel!

9 ASPEKT (B2)

Velter tårnet?

Holder tårnet på å velte?

Hysj! De sover.

Så søte de er når de ligger sånn og sover!

De modale verbene eller uttrykksmåtene modifierer eller forteller om *hvilken holdning* den som snakker, har til et utsagn. På samme måte kan vi også si noe om *hvordan* selve handlingen skjer eller skjedde: Skjer det noe mens noe annet pågår? Snakker vi om noe som er vanlig? Vil vi fortelle at noe plutselig startet eller sluttet? Var det uventet at det skjedde? Er det noe som gjentar seg? Når vi vil fortelle mer om handlingen på denne måten, kaller vi det *aspekt*.

Mange språk kan uttrykke aspekt gjennom en egen bøyning av verbet, men denne muligheten har vi ikke på norsk. I stedet må vi bruke mer eller mindre faste uttrykk. Her vil vi gjennomgå noen av dem.

HANDLINGEN ER UTSTRAKT I TID

De **driver og** pusser opp huset.

Hun **holder på å** studere.

De **er opptatt med å** flytte.

Oljebransjen **er i ferd med å** omstille seg.

Ledelsen **er i gang med å** vurdere søknaden din.

Noen slike uttrykk kan bare brukes om personer, dyr eller ting som faktisk kan utføre aktiviteten:

Barna **sitter og** skriver.
Anne **lå og** ventet på ham hele natta.
Hunden **gikk og** snuste langs veien.
Huset **har stått og** ristet hele formiddagen.

Det finnes en viss betydningsforskjell mellom noen av uttrykkene fordi noen er mer generelle, mens andre avgrenser tidsforløpet i større grad:

Hun driver og mediterer. ➔ Hun gjør det nå *eller* hun gjør det ofte.
➔ Kanskje det til og med er jobben hennes?
Hun sitter og mediterer. ➔ Hun mediterer *akkurat nå*.
➔ Kanskje hun ikke bør forstyrres?

HANDLINGEN ER UTSTRAKT I TID OG KOMMER TIL Å FORTSETTE

En vanlig konstruksjon for å uttrykke slike handlinger er *å bli + presens partisipp*:

å bo Han **blir boende** her en stund. ➔ Han kommer til å fortsette å bo her.
å sitte De **ble sittende** og snakke hele natta. ➔ De snakket sammen, og vi vil understreke at det foregikk hele natta.
å være Tror du hun **blir værende** i den nye jobben? ➔ Tror du hun kommer til å fortsette å ha den nye jobben? ➔ Kanskje hun sluttet fort i den forrige jobben sin.

HANDLINGEN ER VANLIG

Hun **pleier å** være presis.
De **bruker å** gå en tur før frokost.

HANDLINGEN ER LIKE VED Å INNTREFFE, MEN FINNER NORMALT IKKE STED LIKEVEL

Han **holdt på å** drukne.
Jeg **holdt på å** gi opp, men så kom mannen min og hjalp meg.
Vi **skulle til å** dra da uværet satte inn.

HANDLINGEN ER I STARTFASEN, ELLER NOE STARTER (PLUTSELIG)

Nå **begynner** det å bli mer enn nok!
Det **tok til å** mørkne.
Hun **satte i å** skrike så hele bygda hørte det.
Plutselig **fikk** vi **se** en elg som sperret veien.
Jeg **fikk vite** resultatene i går.

HANDLINGEN ER I SLUTTFASEN ELLER SKAL AVSLUTTES

Du må **holde opp med å** klage hele tida.
Nå har det endelig **sluttet å** regne.

HANDLINGEN GJENTAS

Hun **hostet og hostet**.
Han **spurte og grov**.
Hva er det som **går og går** og aldri kommer til døra?

HANDLINGENS RESULTAT ER DET VIKTIGSTE

Jeg **rakk** å spise opp.
Jeg **ble ferdig med** søknaden innen fristen.
En vanlig konstruksjon for å uttrykke slike handlinger er å *få + perfektum partisipp*:
Vi **får** ikke **gjort** det før vi drar.
De **fikk** heldigvis **tatt** farvel på en skikkelig måte.
Jeg **må få undersøkt** denne saken.

VERB SOM UTTRYKKER TILSTANDER OG OVERGANGER (B2)

Noen verb på norsk uttrykker *i seg selv* en tilstand og en overgang.

Noen av disse verbene likner på hverandre, men verbet som slutter på *-ne* eller *-me* betyr overgang:

Han sover fra halv elleve til halv seks.	(å sove = en tilstand)
Han sovnet klokka halv elleve.	(å sovne = en overgang)
Datilsynet overvåker aktiviteten på Internett.	(å våke = en tilstand)
I dag våknet jeg fryktelig tidlig.	(å våkne = en overgang)

10 PARTIKKELVERB (B2)

Noen verb får følge av et lite ord (en «partikkel»), for eksempel en preposisjon eller et adverb. Tillegget med partikkelen fører ofte til at verbet får en litt annen eller helt annen betydning enn verbet har alene. Slike verb kaller vi *partikkelverb*.

Partikkelverb kan være løst sammensatte: Hvordan **står** det **til**?
Partikkelverb kan være fast sammensatte: Jeg **tilstår**!

De fast sammensatte partikkelverbene har partikkelen foran verbet, og verbet skrives i ett ord. Det finnes i ordboka som et eget ord. De løst sammensatte partikkelverbene har partikkelen etter ordet. Da skrives ikke verbet og partikkelen i ett ord.

LØST SAMMENSATTE PARTIKKELVERB

Noen partikkelverb finnes bare som løst sammensatte partikkelverb:

finne ut: Har du funnet ut noe om denne saken?
bygge ut: De skal bygge ut garasjen sin.
bygge på: De skal bygge på huset.

Noen ganger har slike verb flere betydninger:

å gå ned: Du må gå ned en etasje. ➔ Du må bevege deg ned til etasjen under.
Sola går ned klokka halv seks. ➔ Sola forsvinner under horisonten.
Prisene har gått ned det siste halvåret. ➔ Prisene har minket. Det har blitt billigere det siste halvåret.

BÅDE LØST OG FAST SAMMENSATTE PARTIKKELVERB

Når det er mulig med både løs og fast sammensetning, kan sammensetningene ha lik betydning eller ulik betydning.

LIK BETYDNING

Når betydningen er lik, vil det fast sammensatte partikkel verbet ofte ha en mer *formell* bruk eller *abstrakt* betydning:

skrive under - underskrive: Kan du skrive under her?
Kan du underskrive her?
ta del - delta: Du må ta del i det som skjer.
Han skal delta i en konkurranse.
legge ned - nedlegge: Sykehuset skal legges ned.
Sykehuset skal nedlegges.

ULIK BETYDNING

Noen ganger har det løst og fast sammensatte partikkelverbet forskjellig betydning. Ofte har det løst sammensatte partikkelverbet en mer konkret betydning enn det fast sammensatte:

å slå av - å avslå:

Kan du slå av lyset? = Kan du trykke på knappen slik at lyset går av?
De avslo søknaden min. = De sa nei til søknaden min.

å sørge for - å forsørge:

Kan du sørge for at han kommer? = Kan du ta ansvar for at han kommer?
Hun forsørger barna alene. = Hun er ansvarlig for å skaffe mat og klær til barna, og hun må gjøre det alene.

SUBSTANTIV OG ADJEKTIV AV PARTIKKELVERB

Vi kan lage substantiv og adjektiv som er avledet av et fast sammensatt partikkelverb (se *ordlaging*, side 119):

å vedta - et vedtak, vedtatt

Hvor mange vedtak fattet dere på møtet i går? (et vedtak = en beslutning)
Denne saken er vedtatt. (å være vedtatt = å være bestemt)

å pålegge - et pålegg, pålagt

Hvilke pålegg liker du? (et pålegg = matpålegg, for eksempel skinke, ost eller salami)
Har du satt deg inn i de siste påleggene fra Stortinget? (et pålegg = beskjed eller ordre om å gjøre noe)
Det er pålagt å vise aktsomhet i trafikken. (å være pålagt = å være obligatorisk)

PASSIV AV PARTIKKELVERB

Vi bruker ofte fast sammensatte partikkelverb i *passiv* (se side 66) eller som perfektum partisipp. Noen ganger finnes ikke partikkelverbet som løst sammensatt partikkelverb, men når vi bruker partisipp som adjektiv, kan vi lage nye ord (se partisipper, side 72):

Bokmålsordboka

påkjøre **på|kjøre v2** bare i perfektum
partisipp:
bli påkjørt av toget

Han ble påkjørt av toget. (*å påkjøre)
Pasienten blir utskrevet på fredag. (å utskrive)
Klassen ble inndelt i grupper på fire personer i hver gruppe. (å inndele)

ADVERB

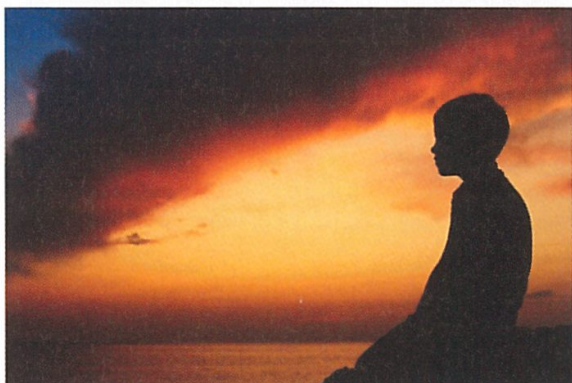

➔ Har du lest om adverb i På nivå A1-A2?

Adverb er ord av typen: *lenge, selvfølgelig, ikke, høyt, sakte, fort, her, fint*

Et adverb forteller om *verbet* i setningen på samme måte som adjektivet forteller om substantivet:

ADJEKTIV

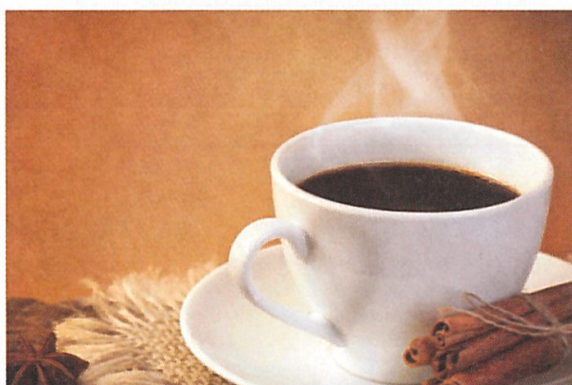

Solnedgangen er **vakker**.

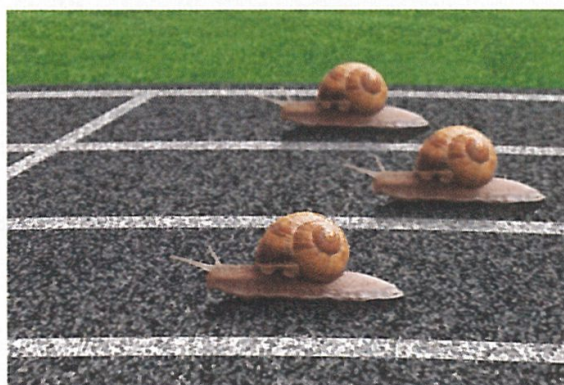
ADVERB

Hun synger **vakkert**.

Du må være **forsiktig!** Kaffen er **varm**.

Sneglene går **sakte**. Hvem kommer **først?**

ADJEKTIV
vakker forteller om solnedgangen

Solnedgangen er **vakker**.

ADVERB
vakkert forteller om synger

Hun synger **vakkert**.

De fleste språkene i verden har ordklassene *substantiv* og *verb*. Den viktigste funksjonen for substantivet er å referere til en ting eller en person. Den viktigste funksjonen for verb er å fortelle hva som skjer. Den viktigste funksjonen for adjektiv er å beskrive substantiv, og den viktigste funksjonen for adverb er å beskrive verbet.

Har du disse ordklassene på ditt språk?

Hvordan blir setningene ovenfor hvis du oversetter dem til ditt språk?

1 ADVERBETS FUNKSJON

Den grunnleggende funksjonen adverb har, er å fortelle noe mer om *verbet*:

Hun synger vakkert.
Sneglene går sakte.

(Hvordan synger hun?)
(Hvordan går sneglene?)

I tillegg har adverb på norsk også andre funksjoner:

Adverb kan også fortelle om et adjektiv eller et annet adverb:

Suppa er **veldig** god.

(*veldig* står til *god*, som er et adjektiv)

Suppa smaker **veldig** godt.

(*veldig* står til *godt*, som er et adverb)

De er **dessverre** ikke hjemme.

(*dessverre* står til *ikke*, som er et adverb)

De vil **selvfølgelig** gjerne komme.

(*selvfølgelig* står til *gjerne*, som er et adverb)

Adverb kan fortelle om innholdet i hele setningen:

Jeg kan komme.
Hun kommer for seint.

Jeg kan **ikke** komme.
Hun kommer **alltid** for seint.

Når adverb forteller om innholdet i en setning, kan adverbet gjøre setningen mer høflig, mer usikker eller mer positiv:

Jeg kommer på festen.
Vi skal kjøpe ny bil.

Selvfølgelig kommer jeg på festen!
Vi skal **kanskje** kjøpe ny bil.

Adverb kan binde sammen to setninger:

Det regner. **Derfor** vil vi ikke gå ut.
Det regner. **Likevel** vil vi gå ut en tur.

Vi deler adverbene inn i grupper etter hvilken *betydning* de har, men noen adverb finner vi igjen i flere av gruppene.

2 TIDSADVERB

Tidsadverb forteller om *når* noe skjer:

nå, da, så, straks, snart, lenge, alltid, aldri, ofte, nettopp, sjelden, allerede ...

Even kjører **ofte** motorsykkel.
Even kjører **aldri** motorsykkel.
Even kjører **sjelden** motorsykkel.
Nå kjører Even motorsykkel.
Even har **nettopp** kjørt.

LENGE OG LANGT

Lenge er et tidsadverb.

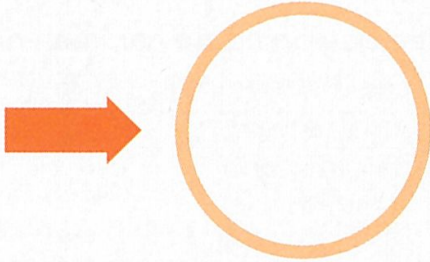
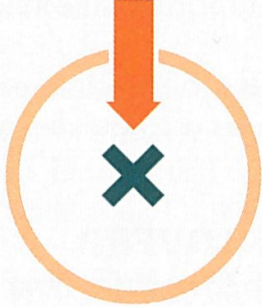
Langt er et stedsadverb som vi lager av adjektivet *lang*:

Hvor lenge har dere bodd i Norge?
Hvor langt går du hver dag?
Han sykler lenge.
Han sykler langt.

I fire år.
Mellom fem og sju kilometer.
➔ Han sykler i mange timer.
➔ Han sykler mange kilometer.

3 STEDSADVERB

Stedsadverb forteller hvor noe er eller hvor det skjer. Mange av stedsadverbene bøyer vi etter om de står til et verb som viser *bevegelse* eller *stillstand*:

VERB SOM VISER BEVEGELSE: KOMME, GÅ, REISE ...	VERB SOM VISER AT MAN ER / RO PÅ ET STED: VÆRE, BLI, BO, SOVE, SITTE ...
	
hjem, inn, ut, opp, ned, hit, dit, bort, frem/fram	hjemme, inne, ute, oppe, nede, her, der, borte, fremme/framme

Andre stedsadverb er: tilbake, nordover ↔ sørover, vestover ↔ østover, fremst ↔ bakerst, bakover ↔ framover/fremover, innover ↔ utover, øverst ↔ nederst, ytterst ↔ innerst.

Når kommer du **tilbake**?
Hun sitter **bakerst** i salen.
Han går **bort** til henne.
Skal du reise **hjem** i påsken?
Synes du at det går **fremover** med norsken?

4 GRADSADVERB

Gradsadverb beskriver adjektiv, andre adverb eller determinativer:

så, veldig, hoppende, fantastisk, altfor, aller (+ superlativ), enda (+ komparativ), for ...

Jeg kommer **veldig** gjerne på festen.
Du lager **fantastisk** god mat!
Hun har arbeidet **altfor** mye overtid den siste måneden.

Du lager den aller beste grønnsaksuppa jeg vet om, farmor!

Vi bruker ofte *presens partisipp* (se side 72) som gradsadverb:

Hun er **strålende** fornøyd med resultatet på eksamen.
Hun er **hoppende** glad!

5 MÅTESADVERB

Måtesadverb står til verbet og forteller hvordan verbet gjøres eller er:

Hun leser **sakte**.
Må dere spille den musikken så **høyt**?
Gikk det **bra**?

Vi lager ofte måtesadverb av *adjektiv*. Da bruker vi intetkjønnsformen (-t):
godt, fint, høyt, lavt osv.

Så **fint** du skriver!
Smaker maten **godt**?

Vi bruker ofte *presens partisipp* (se side 72) som måtesadverb etter å *komme*. Da beskriver presens partisipp *måter* å komme på:

Sebraene kom galopperende.

Den lille gutten kommer krabbende.

Se, der kommer Lars syklende!

Hunden kom hoppende mot meg.

6 NEKTINGSADVERB

Nektingsadverbet *ikke* forteller om innholdet i hele setningen:

Jeg snakker norsk.

Jeg snakker engelsk også.

Jeg snakker **ikke** norsk.

Jeg snakker **ikke** engelsk **heller**.

DOBBEL NEKTING

Vi kan ikke ha dobbel nektning på norsk. Derfor bruker vi ikke adverb med en nektende betydning (se neste punkt om modale adverb) sammen med *ikke* eller *ingen*:

Even har ingen problemer med sjefen sin.

Even har ikke noen problemer med sjefen sin.

Even har sjelden (noen) problemer med sjefen sin.

Even har neppe (noen) problemer med sjefen sin.

Vi kan sette *ikke* foran adverbet *sjelden* som et stilistisk virkemiddel for underdrivelse. Da betyr det «ganske ofte» eller «oftere enn man kunne tro»:

Pettersen har **ikke sjelden** problemer med sjefen sin. ➔ Pettersen har *ganske ofte* problemer med sjefen sin. Vi kan ikke si at de har et godt forhold.

7 MODALE ADVERB

Modale adverb forteller om innholdet i hele setningen.

Noen modale adverb gjør innholdet i setningen *mer høflig* eller *mer positivt*:

Jeg vil **gjerne** ha en kopp kaffe.
Selvfølgelig kommer jeg på festen din!

Andre modale adverb gjør innholdet i et utsagn mer eller mindre *sannsynlig*:

Han kommer **neppe** til å klare eksamen. = Jeg tror ikke at han klarer eksamen.

Han klarer **sannsynligvis** eksamen. = Jeg er ganske sikker på at han klarer eksamen.

En del modale adverb har ganske lik betydning, men viser ulik grad av hvor sannsynlig *den som snakker*, tror at noe er:

Jeg føler meg veldig sikker på at han kommer.	+	Selvfølgelig kommer han på festen! Han kommer helt sikkert på festen.
	(+)	Han kommer sannsynligvis på festen. Han kommer antakeligvis på festen. Han kommer sikkert på festen. Han kommer nok på festen.
	+/-	Han kommer trolig på festen. Han kommer kanskje på festen. Han kommer muligens på festen.
	(-)	Han kommer nok ikke på festen. Han kommer neppe på festen.
Jeg føler meg veldig sikker på at han <i>ikke</i> kommer.	-	Han kommer helt sikkert ikke på festen.

Andre modale adverb er:

absolutt Han vil absolutt komme på besøk i helgen. ➔ Han har veldig lyst til å komme på besøk i helgen. Men den som snakker, synes kanskje ikke at det passer så godt.

- jo* Du vet jo at Even kommer i helgen. ➔ Jeg har sagt det før. / Som du allerede vet, kommer Even i helgen.
- vel* Du kan vel prøve! ➔ Jeg synes at du kan prøve, i alle fall. Dette understreker jeg ved å bruke *vel*.
Du skal vel ta eksamen? ➔ Jeg regner det for sannsynlig at du skal ta eksamen.

NÅR VI HAR FÅTT INFORMASJON AV ANDRE

Vi bruker modale adverb for å vise om vi har *fått informasjonen fra andre*. De vanligste adverbene som vi bruker på denne måten, er *visst*, *visstnok* og *trolig*:

Han skal **visst** komme på festen. ➔ Jeg har hørt at han skal komme på festen.

De har **visstnok** tenkt å dra til Syden i sommer. ➔ Jeg har hørt at de skal til Syden i sommer.

Trolig kom innbruddstyvene inn gjennom verandadøra. ➔ Noen har fortalt meg at tyvene kom inn gjennom verandadøra.

MODALE ADVERB OG MODALVERB (B2)

Vi bruker ofte modale adverb sammen med *modalverb* (se side 75):

Hun **skal kanskje** flytte etter sommeren.

Jeg **kan muligens** hjelpe deg. Jeg **skal selvfølgelig** prøve, i alle fall.

Du **vil vel** ha noe å spise? Du **vil kanskje** ha noe å drikke også?

Jeg **må nok** gå nå. Men jeg **kan kanskje** komme tilbake i morgen.

Kan du gå ut med søppelet? Ja, jeg **må vel** det.

8 ADVERB SOM BINDER SAMMEN SETNINGER

Mange av adverbene under punkt 2–7 kan også binde sammen setninger, for eksempel ved å sette hendelser i *en kronologisk rekkefølge* (først, så, etterpå). I tillegg har vi flere adverb som binder sammen setninger på forskjellige måter.

1 Derfor (for å forklare noe):

Sommeren har vært både våt og kald. Mange skal reise til Syden i høstferien.

Sommeren har vært både våt og kald. **Derfor** skal mange reise til Syden i høstferien.

da	først
der	her
deretter	likevel
derfor	nå
dessuten	samtidig
etterpå	så

2 **Likevel, uansett, egentlig** (for å sette noe i motsetning til noe annet):

Muzzi har ferie. Han må på jobb i dag.
Muzzi har ferie. **Likevel** må han på jobb i dag.

Jeg har ikke tid. Jeg kan prøve å hjelpe deg.
Jeg har **egentlig** ikke tid, men jeg kan prøve å hjelpe deg **likevel**.

Jeg gjør hva som helst. Han blir ikke fornøyd.
Uansett hva jeg gjør, blir han ikke fornøyd.

3 **Dessuten** (for å si at noe kommer i tillegg til noe annet):

Elahe har en mastergrad i kjemi. Hun har et årsstudium i historie.
Elahe har en mastergrad i kjemi. **Dessuten** har hun et årsstudium i historie.

4 **Samtidig** (for å si at noe skjer på samme tid som noe annet):

Jeg var ute med søppelet. Jeg tok inn avisa.
Jeg var ute med søppelet. **Samtidig** tok jeg inn avisa.

Farmor er pensjonist. **Derfor** pleier hun å ta seg god tid om morgenen. **Først** leser hun avisa på senga. **Samtidig** drikker hun en kopp te og spiser ei skive. **Etterpå** står hun opp og tar en dusj. Men i dag gikk ikke alt etter planen. **Først** ble vannet i dusjen kaldere og kaldere. **Samtidig** ble strålen tynnere og tynnere, og til slutt kom det ikke vann ut i det hele tatt. **Dermed** måtte hun tørke seg og gå for å ringe etter en rørlegger.

9 GRADBØYNING AV ADVERB

Når vi skal *sammenlikne* hvordan noen *gjør* noe, bruker vi adverb som vi gradbøyer. Vi gradbøyer adverb på samme måte som vi gradbøyer adjektiv (se side 28):

	POSITIV	KOMPARATIV -ERE	SUPERLATIV -EST
Tidsadverb	ofte	oftere	oftest
	sjelden	sjeldnere	sjeldnest
	lenge	lenger	lengst
Måtesadverb (eksempler)	fint	finere	finest
	sakte	saktere	saktest
	fort	fortere	fortest
Modaladverb	gjærne	heller	helst

Hun sykler **fortere** enn alle konkurrentene.
Kan du snakke **saktere**, er du snill?
Jeg vil **heller** ha kaffe enn te.
Hvor har du bodd **lengst**, i Oslo eller i Bergen?
Hvor liker du deg **best**, i Sverige eller i Norge?
Det går **bedre** nå, takk.
Han sitter **bakerst** i salen.

10 PLASSERING AV ADVERB I EN HELSETNING

Vi kan dele en norsk helsetning i tre deler: forfeltet, midtfeltet og slutfeltet (se *setnings skjema for helsetninger*, side 153). Setningsadverbialer (a) kan bare stå i midtfeltet, mens adverbialer (A) kan stå i forfeltet eller slutfeltet. Noen adverb kan være både a og A. Derfor kan de stå i alle feltene.

Alltid, *ikke* og *aldri* kan bare være setningsadverbialer (a) og stå i midtfeltet.

Likevel og *muligens* kan være både setningsadverbialer (a) og adverbialer (A) og stå i forfelt, midtfelt eller slutfelt. Her er noen flere eksempler:

alltid	Han har alltid bodd i Bergen. (midtfelt)	*Alltid har han bodd i Bergen. (forfelt) *Han har bodd i Bergen alltid. (slutfelt)
likevel	Likevel skal de dra på ferie. (forfelt) De skal likevel dra på ferie. (midtfelt) De skal dra på ferie likevel. (slutfelt)	
derfor	Derfor skal vi passe på posten deres. (forfelt) Vi skal derfor passe på posten deres. (midtfelt, stilistisk sett veldig formelt)	*Vi skal passe på posten deres derfor. (slutfelt)
hjem	Vi må gå hjem. (slutfelt)	*Hjem må vi gå. (forfelt) *Vi må hjem gå. (midtfelt)
også	Frida har også kommet. (midtfelt) Frida har kommet også. (slutfelt)	*Også har Frida kommet. (forfelt)
snart	Snart skal vi ha eksamen. (forfelt) Vi skal snart ha eksamen. (midtfelt) Vi skal ha eksamen snart. (slutfelt)	
nå	Nå må vi gå. (forfelt) Vi må gå nå. (slutfelt)	*Vi må nå gå. (midtfelt)

Også kan stå i forfeltet (se setningsskjema, side 153) når det står til subjektet og betyr at vi *legger til noe*:

Også Frida har kommet hjem, ikke bare Henrik.

Men vi kan ofte se denne konstruksjonen:

*Også har Frida kommet hjem.

Dette skal egentlig være: *Og så har Frida kommet hjem*. Setningen betyr «Og forresten har Frida kommet hjem.» eller «Og dessuten har Frida kommet hjem.»

PREPOSISJONER

➔ Har du lest om preposisjoner i På nivå A1-A2?

Preposisjoner er ord av typen: *til, under, for, på, med, gjennom*. Preposisjoner relaterer ordene i en setning til hverandre. Vi bøyer ikke preposisjoner på norsk. En preposisjon står ofte foran et substantiv, men kan også stå foran andre ord eller en leddsetning:

	PREPOSISJON + ...	
Even bor i en leilighet i sentrum.	i	+ en leilighet (substantiv)
Even bor i en leilighet i sentrum .	i	+ sentrum (substantiv)
Han gikk for å handle .	for	+ å handle (infinitiv)
Jeg lurer på om du har snakket med ham .	på	+ om du har snakket med ham (leddsetning)
Venter du på meg ?	på	+ meg (pronomen)

Det kan være vanskelig å overføre bruken av preposisjoner fra ett språk til et annet. Er det lett eller vanskelig å overføre bruken av norske preposisjoner til ditt språk? Har ditt språk flere eller færre preposisjoner enn norsk?

Hvordan vil du oversette disse setningene?

Boka ligger på bordet.
Han spiser med kniv og gaffel.

1 PREPOSISJONENES GRUNNBETYDNING

Den viktigste funksjonen preposisjoner har, er å *lokalisere* ting, personer og handlinger i forhold til hverandre i *tid* og *rom* (sted). Preposisjoner kan også fortelle om andre forhold som er mer abstrakte. Det er *tilhørighet* og *opp-hav, middel, innrømmelse, vilkår* eller *formål*. Preposisjoner kan også være partikler sammen med verb.

TID

1 Tidspunkt, avgrenset tidsrom: *i, på, om, under, til:*

Enkeltdager - **på**

Vi ses **på** mandag!
Jeg har eksamen **på** onsdag.

Døgn eller årstider som repeteres - **om**

Om mandagen pleier han å trene etter jobb.
Om sommeren reiser de vanligvis til USA.

Uker, måneder, år, lengre tidsepoker, høytider, årstider - **i**

I neste uke kommer mor på besøk.
Hun har bursdag **i** desember.

Vi skal ikke være hjemme **i** jula.

Kommende tidsrom (ofte høytider eller årstider) - **til, i**

Kommer du hjem **til** jul?
Skal dere på hytta **i** helgen?

Begivenheter som finner sted mens noe annet skjer - **under**

De ble kjent **under** krigen.

2 Før et tidsrom: *for ... siden, før, innen:*

Elahe kom til Norge **for** tre år siden.
Du kommer vel hjem **før** klokka ti?
Regningen må betales **innen** 15. april.

Han skulle ha vært her **for** en halvtime **siden!**

3 Etter et tidsrom: *over, etter, om*:

Klokka er ti **over** to.
Hun skal flytte **over** sommeren.
Middagen er klar **om** ti minutter.

Kan vi gå hjem **etter** prøven, lærer?

4 Tidsforløp: *over, ut, fram til*:

Han skal være der **ut** dette skoleåret.
Regjeringen ble sittende **fram til** valget.

Dette selskapet har vart i **over** tre timer.
Håper jeg kan gå hjem snart!

5 Tidsrom som skal komme: *mot*:

Nå går det **mot** vår, heldigvis!

6 Avgrenset handling i tid: *på, i løpet av, ikke ... på*:

Han sovnet **på** fem minutter.
Det blir visning på leiligheten **i løpet av** neste uke.
Jeg har ikke sett henne **på** fire uker.

UBESTEMT ELLER BESTEMT FORM AV SUBSTANTIVET

Sammen med noen preposisjoner skal substantivet stå i enten ubestemt eller bestemt form *når substantivet er det eneste ordet i substantivfrasen*:

UBESTEMT FORM

BESTEMT FORM

Høytider: Kommer du hjem **til** jul?

Hvor var du **i** jula?

Han kom på besøk **i** påska/påskan.

Årstider: Vi drar på hytta **i** sommer. Vi er på hytta **om** sommeren.
De skal på fjellet **i** vinter. De drar på fjellet **om** vinteren.
Hun begynte på skolen **i** fjor høst. Han skal ha eksamen **til** våren.
Hun gleder seg **til** sommeren.
Til vinteren skal han lære å stå på ski.

Andre tids- Drar dere allerede **i** etter-
punkt: middag?
Kommer dere **på** onsdag?

STED OG ROM

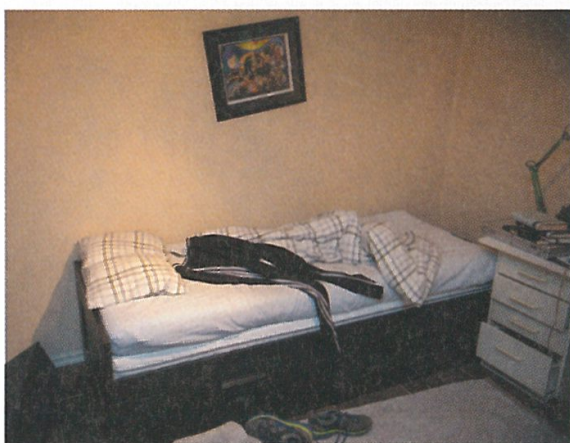

Det står en tallerken **på** bordet. Det står et glass **på** tallerkenen.

Ved siden av tallerkenen står det en kopp.

Det ligger en kniv **til høyre for** tallerkenen. Kniven ligger **mellom** tallerkenen og koppen.

Til venstre for tallerkenen ligger det en serviett.

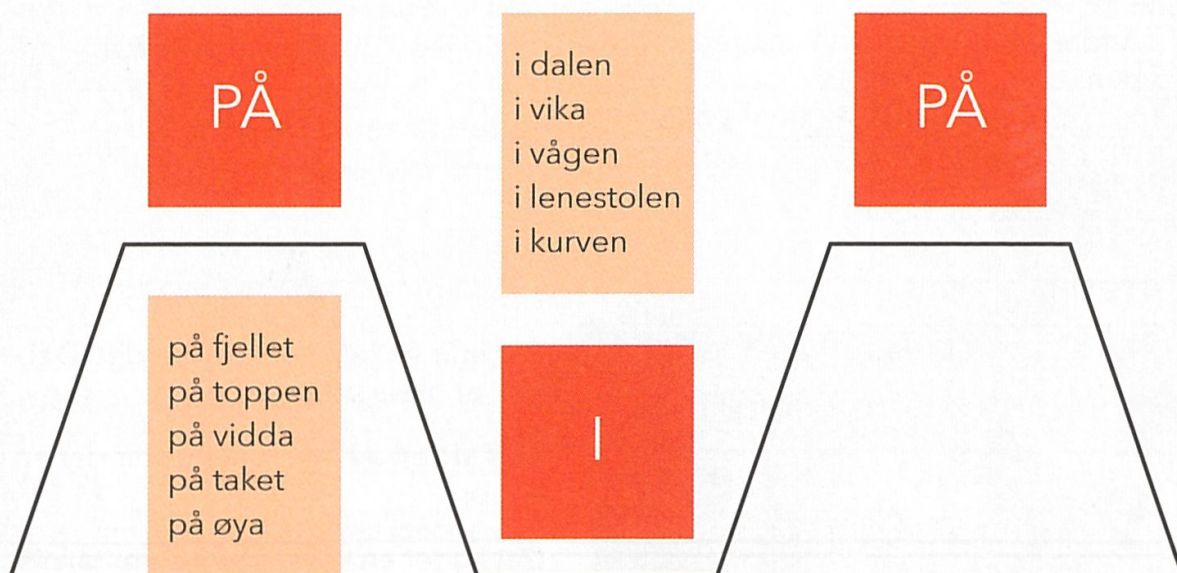
Det ligger ei skitten bukse **på** senga.

Hvor er joggeskoene? De ligger **under** senga.

Se **på** bildet **over** senga! Nei, du må rydde **på** soverommet nå, Even!

I ELLER PÅ?

Foran steder som viser oppstikkende eller flate områder, bruker vi *på*. Foran steder som viser omsluttete eller nedsunkne områder, bruker vi *i*. Det vil si at ord som *fjell, topp, høyde, tak* og *øy* vanligvis vil stå sammen med *på*, mens ord som *dal, vik, våg, lenestol* og *kurv* vanligvis vil stå sammen med *i*

Ved hjelp av denne regelen forstår vi hvor vi skal lete hvis vi får en av disse beskjedene:

Glasset står **i** skapet.
Glasset står **på** skapet.

Vi kan ofte forklare preposisjon foran stedsnavn ved hjelp av denne regelen:

De bor **i** Hillevåg. (*våg* er et omsluttet område)
De bor **på** Ullandhaug. (*haug* er et oppstikkende område)

Når et sted bare har utstrekning i *én dimensjon*, det vil si at stedet er en *linje* eller en *kant*, bruker vi alltid *på*. Det betyr at vi bruker *på* sammen med for eksempel *grense, strek, vegg* og *gjerde*:

Det er mange kontroller **på** grensa i dag.
Han balanserer **på** gjerdet.

Når vi vil fortelle at det er *kontakt* mellom to ting, varierer vi mellom *i* og *på*:

Kan du henge bildet **på** veggen? (på en flate i én dimensjon)
Det er vann **i** glasset. (omsluttet område)

Kan du fylle vann **på/i** flaska?
Vi har kaffe **på** termos.

MER OM PREPOSISJONER SOM FORTELLER OM STED (B2)

- 1 Bevegelse/retning: *mot, over, fra, forbi, gjennom, til, fra, oppover, nedover ...*:

På vei **til** hytta kjører de **over** Sotrabroen.
Veien går **gjennom** ei lita bygd **forbi** ei elv.
Han kom gående **mot** meg.
De gikk langsomt **oppover** bakken.

- 2 Utbredelse: *over, på*:

Det lå aviser **over** hele golvet. (dekker hele området)
Det lå aviser **på** golvet. (dekker ikke nødvendigvis hele området)
Snøen har lagt seg **på** bakken.

- 3 Fysisk nærhet: *nær, ved, ved siden av*:

Sett deg **ved siden av** meg.
De bor **nær** en bensinstasjon.

- 4 Lokalisering til steder der personer bor eller arbeider: *hos, ved*:

Jeg har time **hos** legen i morgen.
Hun er ansatt **ved** universitetet.

- 5 Lokalisering av steder i forhold til hverandre: *innenfor, utenfor, ved, i nærheten av*:

Bor dere **innenfor** eller **utenfor** bygrensa?
Vi har hytte **ved** sjøen.
Han har fått hybel **i nærheten av** universitetet.

- 6 Lokalisering til institusjoner: *på*:

Han går **på** skolen.
Hun arbeider **på** posten.
MEN: Hun arbeider **i** en bank, **i** en butikk, **i** et selskap.

- 7 Byer og steder: *i, på*:

Vi bruker *i* om byer i Norge og om byer og steder i utlandet.
Vi bruker *på* om steder (ikke byer) i innlandet i Norge, og *i* om steder på kysten i Norge.

Disse reglene kan imidlertid overstyres, derfor kan preposisjonsbruken oppleves som svært «lokal».

i: Han bor **i** London.
Han bor **i** Oxford.
Han bor **i** Trondheim.
Han bor **i** Kjøllefjord.
Han bor **i** Røldal.

på: Han bor **på** Stord.
Han bor **på** Geilo.
Han bor **på** Flesland.
Han bor **på** Tverlandet.

TILHØRIGHET OG OPPHAV

1 Tilhørighet til personer: *til:*

Broren **til** Frida heter Henrik, og søstera **til** Frida heter Sofie.
Hattene **til** tante Petra har blitt stadig mer populære de siste årene.

2 Tilhørighet til ting: *på, til, av:*

Hva er nummeret **på** huset deres?
Har du sett lokket **til** matboksen?
Han la boka **på** kanten **av** bordet.

3 Opphav: *av, fra:*

Denne vinen er laget **av** druer fra Italia.
Bananene er **fra** Panama.
Hun har et hjerte **av** gull.

4 Del av flere eller del av et hele: *av:*

Mange **av** jentene i Sofies klasse har konto på Snapchat.
Jeg tar to **av** de brødene der, takk.

MIDDEL ELLER MÅTE (B2)

Med Han skriver **med** venstre hånd.
Kommer du **med** buss eller tog?
Jeg vil gjerne ha litt te **med** melk.

INNRØMMELSE, VILKÅR OG FORMÅL (B2)

1 Vilkår: *i tilfelle*

Ta med paraply **i tilfelle** regn.

2 Innrømmelse: *til tross for, på tross av, med*

Han besto eksamen **til tross for / på tross av** mange feil.
Du klarer det med litt hjelp!

3 Formål: *for*

Han gikk ut **for** å lufte seg litt.
Du trenger ikke å være et geni **for** å skjønne dette.

4 Når noen skal få noe: *for*

Dette er en fordel **for** oss.
Preposisjoner kan være vanskelig **for** utlendinger.

5 Når noe er rettet mot noen: *til*

Denne gaven er **til** deg.
Hensynet **til** barna kommer først.

SAMMENLIKNING

Som, enn

Sofie er yngre **enn** Frida. Hun er like gammel **som** meg.

I vikingtida snakket folk i Norge gammelnorsk. Gammelnorsk var et *kasus-språk*. Det vil si at substantivene ble bøyd i kasus (nominativ, akkusativ, genitiv og dativ).

Mange moderne språk er kasusspråk, slik som finsk, russisk, polsk og albansk. I gammelnorsk kunne preposisjonen *til* bli fulgt av et substantiv i *genitiv*. Genitiv i gammelnorsk ble ofte laget ved å føye en -s til substantivet. Dette ser vi i uttrykk som:

Vi skal til fjells.
Han dro til sjøs.
De går til fots.
Velkommen til gards!

Alle uttrykkene som har denne s-endelsen, kan vi føre tilbake til livet i vikingtida. Det betyr at vi ikke kan si: *De kom til bils*, ettersom bilen er en moderne oppfinnelse.

2 SAMMENSATTE PREPOSIJONER

Grupper av ord kan utgjøre en preposisjon:

for ... siden	Elahe kom til Norge for tre år siden.
i løpet av	Hun skal ha eksamen i løpet av mai.
på grunn av	Jeg kan ikke komme på grunn av flystreiken.
ved hjelp av	Han klarte oppgaven ved hjelp av Internett og et godt retteprogram.
til tross for	De reiste til tross for advarslene.
i motsetning til	I motsetning til deg har jeg ingen som kan hjelpe meg.
til venstre for	Melken står til venstre for eggene.
til høyre for	Ola sitter til høyre for Solrun.
ved siden av	Vet du hvem som satt ved siden av meg i teatret i går?
innen utgangen av	Denne regningen må betales innen utgangen av mai.
i nærheten av	Du er ikke i nærheten av å klare karakterkravet til dette studiet!
i stedet for	Skal du studere medisin i stedet for sykepleie?

KONJUNKSJONER

➔ Har du lest om konunksjoner i På nivå A1-A2?

Konjunksjoner er *bindeord*. Konjunksjoner binder sammen setninger eller ord.

Vi har fem konjunksjoner på norsk: *og, eller, men, for, så*.

Og, eller og *men* binder sammen ord av samme type (ordklasse og bøyning) eller setninger.

For og *så* binder sammen setninger.

OG, ELLER, MEN

Og viser at noe skjer eller finnes i tillegg til noe annet (+).

Men viser at noe skjer eller finnes i motsetning til noe annet (↔).

Eller viser at noe skjer eller finnes som et alternativ til noe annet (/).

Og, eller og *men* binder sammen ord med *lik* bestemthet:

Evens foreldre har et hus og ei hytte.	*Evens foreldre har et hus og hytta.
Vil du ha kaffe eller te?	*Vil du ha kaffe eller teen?
Frida sykler eller tar bussen.	*Frida syklet eller tar bussen.

Og, eller og *men* kan også binde sammen setninger:

Tante Petra og farmor bor sammen, og de trives godt med det.

Tante Petra er flink til å holde orden, men hun liker ikke å lage mat.
Skal vi se en film hjemme, eller skal vi gå på kino?

BÅDE ... OG ...

Noen ganger er det to (eller flere) av noe eller noen. Da kan vi bruke den sammensatte konjunksjonen *både ... og ...*. Vi setter *både* foran det første av de to (eller flere) tingene vi binder sammen. Det er vanligst å bruke *både ... og ...* når vi ønsker å *understreke* noe:

- Kan de beholde huset?
- Nei, dessverre. De må selge **både** huset **og** hytta.

- Har du vært i Sør-Amerika?
- Ja, jeg har vært **både** i Brasil **og** i Chile.

- Kjenner du Frida?
- Ja, jeg kjenner **både** Frida **og** broren hennes, Henrik.

Både ... og ... kan også binde sammen leddsetninger:

Du må kle godt på deg **både** fordi det er kaldt, **og** fordi du nettopp har vært syk.

VERKEN ... ELLER ...

Verken ... eller ... er det motsatte av *både ... og ...*. Når vi bruker den sammensatte konjunksjonen *verken ... eller ...*, sier vi at det ene ikke finnes og heller ikke det andre. Vi setter *verken* foran det første av de to (eller flere) tingene vi binder sammen:

I dag blir det fint vær, tror jeg! Det **verken** regner **eller** blåser.
Jeg har **verken** kaffe **eller** te. Jeg må ta en tur på butikken.

I stedet for *verken ... eller ...* kan vi bruke *heller ikke / ikke ... heller*:

Jeg kjenner ikke Frida, og jeg kjenner heller ikke Even.
Jeg kjenner ikke Frida, og jeg kjenner ikke Even heller.

I slike setninger er det *feil* å bruke også:

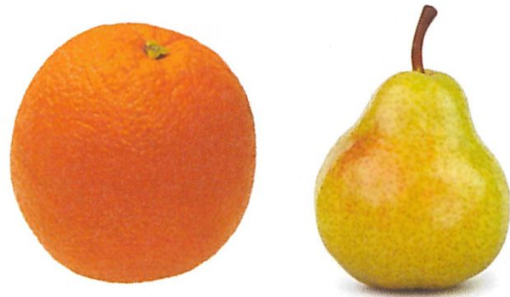
*Jeg kjenner ikke Frida, og jeg kjenner ikke Even også.

ENTEN ... ELLER ...

Noen ganger vil vi understreke at valget er én eller ett av to, og at valget mellom de to utelukker hverandre. Da kan vi bruke den sammensatte konjunksjonen *enten ... eller ...*. Vi setter *enten* foran det første av de to (eller flere) tingene vi binder sammen:

Etter middag pleier Frida **enten** å lese **eller** å se på TV.

Du kan få **enten** appelsinen **eller** pæra. Hvilken vil du ha?

Enten ... eller ... kan også binde sammen setninger:

Even skal arbeide i helgen. Even skal på hytta med foreldrene.

➔ Even skal **enten** arbeide i helgen, **eller** han skal på hytta med foreldrene.

Vi kan sette *enten* foran den første setningen. Da står *enten* i forfeltet, og verbet i denne setningen kommer på plass 2 (se setningsskjema, side 153):

➔ **Enten** skal Even arbeide i helgen, **eller** han skal besøke foreldrene.

FOR OG SÅ

For og *så* binder sammen setninger på denne måten:

Vi går ut, **for** sola skinner.

FOR forklarer hvorfor noe skjer.

Sola skinner, **så** vi går ut.

SÅ forklarer hva som er resultatet.

FOR: Han ringte til sønnen, for han trengte hjelp med å male huset.
SÅ: Han trengte hjelp med å male huset, så han ringte til sønnen.
FOR: Du må spørre på kontoret, for jeg kan ikke svare deg.
SÅ: Jeg kan ikke svare deg, så du må spørre på kontoret.

SUBJUNKSJONER

➔ Har du lest om subjunksjoner i På nivå A1-A2?

Subjunksjoner er *bindeord*.

Subjunksjoner binder sammen en helsetning og en leddsetning. Vi kan dele subjunksjonene inn etter hvilken syntaktisk funksjon *leddsetningen* har. I kapitlet om leddsetninger (side 156) kan du lese mer om hvordan vi lager og bruker leddsetninger. Her vil vi fokusere på hva subjunksjonene *betyr*.

SUBJUNKSJONER SOM INNLEDER NOMINALE LEDD-SETNINGER: AT, OM, Å

De nominale subjunksjonene er *at, om og å*.

Et nominalt ledd = et subjekt, et objekt eller et predikativ (se setningsledd s. 140).

De nominale subjunksjonene kan erstattes av *et nominalt ledd*:

Mener du **at jeg maser for mye?** = Mener du **det?**

Vi bruker *at* for å fortelle om et faktisk forhold. *At* kan bare være subjunksjon.

Jeg synes **at** du er veldig flink i norsk.
Mener du **at** jeg maser for mye?
I sommer har jeg tenkt **at** vi skal dra på campingtur.
Så flott **at** du kunne komme!

Vi bruker *om* for å referere et saksforhold som kan føres tilbake til et ja/nei-spørsmål (setningsspørsmål). *Om* kan også være en adverbial subjunksjon (se nedenfor) eller en preposisjon (se side 100.)

Han vil vite **om** du har levert egenmelding. (Har du levert egenmelding?)
Vet du **om** han snakker spansk? (Snakker han spansk?)

Vi bruker *å* for å innlede infinitivkonstruksjoner. Infinitivkonstruksjoner likner på *at*-setninger, men de mangler subjekt og har verbalet i infinitiv.

Har du lyst til **å** lese et eventyr?
Det er viktig **å** søke mange jobber.
Du må prøve **å** ikke gi opp.

I tillegg til subjunksjonene *at*, *om* og *å* kan også spørreordene fungere som subjunksjoner som innleder nominale leddsetninger (se også *Å referere spørsmål*, side 158):

Han vil vite **hva** som skjer. (Hva skjer?)
Jeg lurer på **hvem** han skal besøke. (Hvem skal han besøke?)
Vet du **hvor** han bor? (Hvor bor han?)
Spør henne **hvordan** hun har det! (Hvordan har hun det?)

SUBJUNKSJON SOM INNLEDER ADJEKTIVISK LEDDSETNING: SOM

For å innlede adjektiviske leddsetninger bruker vi subjunksjonen *som*.

Vi bruker *som* for å knytte en beskrivelse til et ord.

De har ei hytte **som** ligger ved sjøen. (som = hytte)
Evens far, **som** kommer fra Stavanger, er lærer. (som = Evens far)

Vi kan også bruke *hvis* som adjektivisk subjunksjon på norsk for å vise tilhørighet, men slik bruk av *hvis* er ikke så vanlig i moderne norsk. Slike setninger høres svært formelle eller gammeldagse ut:

Et hus, hvis eier er ukjent, brant ned til grunnen.

SUBJUNKSJONER SOM INNLEDER ADVERBIALE LEDDSETNINGER: DA, NÅR, FORDI, HVIS, SELV OM ...

Subjunksjonene som innleder adverbiale leddsetninger, har et tydelig innhold, og vi kan sette dem i grupper etter hvilken grunnbetydning de har.

TID

Da og *idet* forteller om et spesifikt tidspunkt i fortida:

Jeg følte at jeg akkurat hadde sovnet **da** vekkerklokka ringte.
Tyvene forsvant ut av butikken **idet** alarmen begynte å ule.

Da er også et tidsadverb som binder sammen setninger. Når *da* er adverb, innleder det en helsetning med verbet på plass 2:

De bodde i Bodø til hun var ni år. **Da** flyttet de.

Idet kan også fortelle om tidspunkt som gjentar seg, eller tidspunkt i nåtida og i framtida:

Idet læreren kommer inn, blir det stille.

Du må kjøre **idet** det blir grønt lys, ikke mange minutter etterpå!

Når forteller om tidspunkt som gjentar seg, enten i nåtid eller i fortid:

Læreren vår snakker alltid så fort **når** han blir ivrig.

Når du ringer, tar jeg alltid telefonen!

Hver gang **når** vi dro på ferie, var hunden vår med, og tante klaget.

Når forteller også om tidspunkt i framtida:

Når du er ferdig med denne boka, kan du mye om norsk grammatikk.

Vil du bo i Norge **når** du blir gammel?

Hva skal du bli **når** du blir stor, Sofie?

Mens forteller om samtidige handlinger i fortid, nåtid eller framtid:

Hun gråt **mens** hun leste brevet fra mora.

Han hører på musikk **mens** han går på tur med hunden.

Etter at forteller om handlinger som følger etter hverandre:

Hun reiste på ferie **etter at** hun hadde tatt eksamen.

Vi skal på kino **etter at** vi har spist middag.

Før forteller om en handling som skjer tidligere enn en annen i fortid, nåtid eller framtid:

Låste du døra før du gikk?

Du bør støvsuge gulvet før du vasker det.

ÅRSAK

Fordi og *ettersom* forteller hvorfor noe skjer:

Muzzi reiser til Tyrkia om sommeren **fordi** han har familie der.

Ettersom avdelingslederen er syk i dag, skal kontorsjefen fordele arbeidsoppgavene.

MOTSETNING

Selv om, enda og til tross for at forteller at to handlinger står i motsetning til hverandre, men skjer likevel.

Selv om de er skilt, samarbeider de godt om oppdragelsen av sønnen.

Dere har sittet inne og spilt hele dagen **enda** sola skinner!

Til tross for at hun har en mastergrad fra Iran, har ikke Elahe fått jobb i Norge.

BETINGELSE

Hvis, dersom, med mindre og om forteller at noe må være til stede for at noe annet skal skje:

Hvis vi skal finne ut mer om saken, må vi ta en tur på biblioteket.

Dersom regjeringen ikke kommer med en uttalelse snart, vil Stortinget reagere.

Om dere vil hjelpe meg med dette, blir jeg veldig glad.

Vi vil ikke hjelpe deg **med mindre** du forteller sannheten.

SAMMENLIKNING

Like ... som sammenlikner to personer, ting eller handlinger som er eller *ikke* er like:

Hun er like gammel **som** Frida (er).

Han sykler like fort **som** konkurrentene (gjør).

Jeg har like mange venner **som** du (har).

Han er ikke like flink i norsk **som** kona (er).

Ikke/aldri så ... som sammenlikner personer, ting eller handlinger som ikke er like:

Hun er ikke så flink til å spille **som** det du er.

Jeg hadde aldri klart det så godt **som** du (klarte det).

Enn bruker vi for å sammenlikne to ting der den ene er bedre eller dårligere enn den andre (se *komparativ*, side 30):

Dattera hennes er eldre **enn** min sønn (er).

Frida klarte seg bedre på eksamen **enn** Ada (gjorde).

Jo/desto (+ uttrykk i *komparativ*) ... *jo/desto* bruker vi for å sette handlinger i forhold til hverandre:

Jo mer hun tenkte på det, **desto** bedre syntes hun at ideen var.
Jo lengre tid det gikk, **desto** dårligere syntes hun ideen var.

HENSIKT, FØLGE OG RESULTAT (B2)

Så, for at, slik at og *så* (+ adjektiv eller adverb) *at* forteller at man gjør noe med en hensikt, det vil si at man forklarer *hvorfor* noe skjer, eller hva som er *resultatet* av det som skjer.

De hjelper oss med å pusse opp **så** det ikke skal bli så dyrt.
= De hjelper oss med å pusse opp **for at** det ikke skal bli **så** dyrt.

Jeg hengte lappen på kjøleskapet **så** du skulle finne den.
= Jeg hengte lappen på kjøleskapet **slik at** du skulle finne den.

Hun forklarte situasjonen **så** godt at de aksepterte den.

Mange av de adverbiale subjunksjonene har lik betydning. Det gjelder for eksempel *for at* og *så*. Andre av de adverbiale subjunksjonene har ulik *stilistisk* verdi:

Fordi betyr det samme som *ettersom*.

Selv om betyr det samme som *til tross for at*.

Hvis betyr det samme som *dersom*.

Fordi, *selv om* og *hvis* er vanligst, men *ettersom*, *til tross for at* og *dersom* brukes i mer formell tale og i skrift.

INTERJEKSJONER

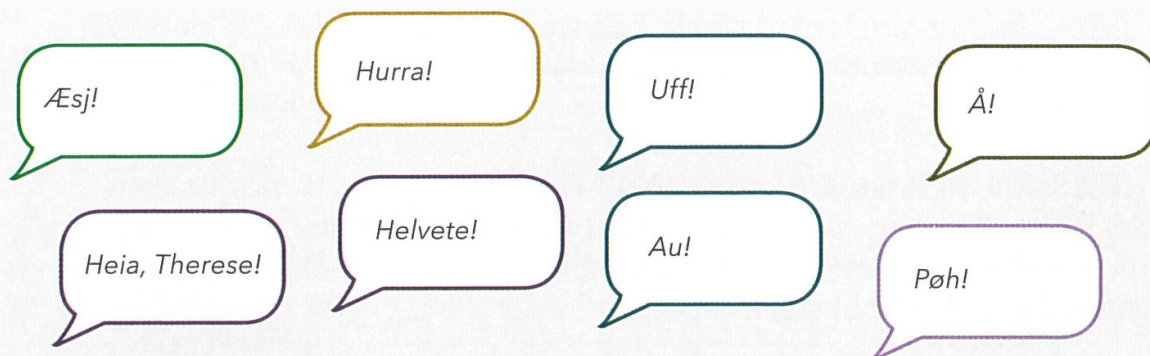
➔ Har du lest om interjeksjoner i *På nivå A1-A2?*

Interjeksjoner er ord av typen: *tja*, *huff*, *æsj*, *voff*

Interjeksjoner er småord som vanligvis danner et *setningsfragment* (se *setninger*, side 139). Vi kan dele inn interjeksjonene i tre grupper etter hvordan vi bruker dem.

1 FOR Å GI UTTRYKK FOR FØLELSER

Vi kan uttrykke glede, beundring, redsel, overraskelse, irritasjon, skepsis, sinne, raseri eller smerte ved hjelp av interjeksjoner. Vi kan også heie på noen, klandre noen eller bagatellisere noe ved hjelp av interjeksjoner.

2 FOR Å DELTA I SAMTALE

Vi kan bruke intereksjoner i en samtale for å vise at vi lytter, er enige eller uenige eller har forstått eller ikke, for eksempel: *Mm, Hm, Tja, ikke sant*. I denne gruppa intereksjoner finner vi også svarordene *ja, nei* og *jo*.

Vanligvis produserer vi tale på utpust, men i mange dialekter er det vanlig å si *Ja!* på innpust.

Når vi sier *Ja!* på innpust, gjør vi det for å uttrykke at vi er enige i noe som har blitt sagt eller at vi følger med i det som blir sagt.

JA ELLER JO?

Både *ja* og *jo* bruker vi til å svare på setningsspørsmål (se side 152).

Vi svarer på nøytrale spørsmål med *ja*. Hvis spørsmålet inneholder *ikke*, svarer vi med *jo*:

Bor foreldrene dine i Oslo, Frida?

Ja.

Bor ikke foreldrene dine i Oslo, Frida?

Jo.

Ordet *JO* kan ha flere betydninger og funksjoner.

Jo kan være *modalt adverb*: Hun skal *jo* begynne i femte klasse. (= som du vet)

Jo + komparativ kan også være en *subjunksjon* for å sammenlikne: Jo mer du spiser, jo fortere vokser du!

3 FOR Å HERME ETTER LYDER

Lydhermende ord kalles også *onomatopoetikon*. Det kan være for eksempel dyrelyder, som (utrolig nok) er forskjellige fra språk til språk:

Mjau!

Voff!

Nøff!

Kykeliky!

Vi kan også bruke interjeksjoner for å herme etter andre lyder:

Krasj!

Bang!

KAPITTEL 2

ORDLAGING

På norsk kan vi lage nye ord ved å sette sammen to eller flere ord til et nytt ord. Slike ord kaller vi *sammensatte ord*:

En arm

Et bånd

Et armbånd

Vi kan også bruke *affikser* og lage flere ord med samme grunnbetydning. Slike ord kaller vi *avledninger*:

SAMMENSATTE ORD

Vi kan lage nye ord av ord fra samme eller forskjellige ordklasser. Det er det siste ordet i sammensetningen som bestemmer hvilken ordklasse det nye ordet får:

1 Substantiv

et armbånd: substantiv (en arm) + substantiv (et bånd)
en sovevogn: verb (å sove) + substantiv (en vogn)
en lastebil: verb (å laste) + substantiv (en bil)
ei høyblokk: adjektiv (høy) + substantiv (ei blokk)
et overslag: preposisjon (over) + substantiv (et slag)
en inngang: adverb (inn) + substantiv (en gang)

2 Adjektiv

dypblå: adjektiv (dyp) + adjektiv (blå)
vinrød: substantiv (vin) + adjektiv (rød)
avlang: preposisjon (av) + adjektiv (lang)

3 Verb

å undervise: preposisjon (under) + verb (vise)
å innføre: adverb (inn) + verb (å føre)
å femdoble: determinativ (fem) + verb (å doble)

1 FORLEDD OG ETTERLEDD

En sammensetning består av et *forledd* og et *etterledd*, og begge leddene kan selv være sammensetninger. Det er det «endelige» etterleddet som bestemmer det sammensatte ordets ordklasse og bøyning:

FORLEDD		ETTERLEDD		SAMMENSETNING
å vaske		en maskin		en vaskemaskin
en vaskemaskin		et pulver		et vaskemaskinspulver
et gulv		et teppe		et gulvteppe
et gulvteppe	+	en selger	=	en gulvteppeselger
et lys		ei pære		ei lyspære
ei lyspære		en fabrikk		en lyspærefabrikk

Normalt vil forleddet fungere som en *beskrivelse* av etterleddet:

En *gitarkasse* er en kasse til å ha gitaren i, altså en type KASSE.

En *kassegitar* er en gitar som har en kasse under strengene (ikke en elektrisk gitar), altså en type GITAR.

Suppekjøtt er kjøtt man kan ha i suppen, altså en type KJØTT.

En *kjøttsuppe* er en suppe med kjøtt i, altså en type SUPPE.

Når vi setter sammen to forskjellige ord, bøyer vi normalt ikke forleddet:

(et) brunt sukker

➔ et brunsukker

et langt hus

➔ et langhus

to gode gutter

➔ to godgutter

et blått fjell

➔ Blåfjell

handel med bøker

➔ bokhandel

Legg også merke til hvordan *trykket* flyttes til forleddet når ordet blir sammensatt:

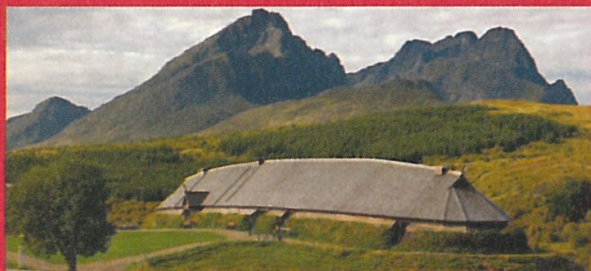
- rø**d** vin => rø**d**vin
- go**d** gutt => go**d**gutt

Noen ganger kan det sammensatte ordet få en litt annen betydning enn ordene det er sammensatt av:

et langt hus = et hus som er langt

et langhus = en type hus fra vikingtida

2 SAMSKRIVING

På norsk skriver vi sammensatte ord i ett ord. Hvis vi skriver ordene i to ord, blir betydningen en annen - eller bare feil:

Ananasringer - Ananas ringer

Her er det dessverre mange som gjør feil:

Gate dør

➔ Dør gata? Eller mener de kanskje ei dør ut mot gata, altså ei *gatedør*?

Okse lever

➔ Lever oksen? I butikken? Eller mener de leveren til oksen, altså *okselever*?

Påske varer

➔ Hvor lenge varer påsken? Helt til sommeren? Eller snakker de om ting man ofte kjøper i påsken, altså *påskevarer*?

3 FUGEFORMATIV (B2)

Noen sammensatte ord får en *fugeformativ* mellom ordene. Det kan være en -e- eller en -s-. Det er *forleddet* som bestemmer hvilken fugeformativ som skal brukes, eller om det er en direkte sammensetning. Direkte sammensetninger har ikke fugeformativ.

DIREKTE SAMMENSETNING

Vi får vanligvis en direkte sammensetning hvis forleddet slutter på -s, -m, -ft, -kt, -lt, -ing (lån fra engelsk):

bassgitar, romfordeling, saftflaske, fluktrute, saltbøsse, campingplass

SAMMENSETNING MED FUGEFORMATIV -S-

Vi får vanligvis en sammensetning med -s- hvis

- sammensetningen uttrykker et *eiendoms- eller tilhørighetsforhold*: morsmål, farsarv, gårdsnummer, universitetsstudent
- forleddet er et *lånord* som slutter på -ion, -sjon eller -ment: religionsundervisning, pensjonsforsikring, arrangementskomité
- forleddet er et *abstrakt ord* som er avledet med -dom, -else, -het, -ing, -ning eller -skap: fattigdomsproblemer, ledelsesstrategi, kjærlighetssorg, reguleringsplan, bygningsarbeider, ekteskapsrådgiver

SAMMENSETNING MED FUGEFORMATIV -E-

Vi får vanligvis sammensetning med -e- hvis forleddet viser til et *flertallsbegrep* (personer, dyr, planter):

barnevogn, dyrehage, bjørketre, andefamilie

4 OPPHOPNING AV KONSONANTER ELLER VOKALER

Sammensatte ord kan føre til en opphopning av konsonanter eller vokaler, som ikke ellers forekommer, men som faktisk skal uttales:

fruk**tk**niv
retn**ngs**linje
brille**et**tui

pensjon**ist**treff
ang**st**skrik

5 BRUK AV SAMMENSATTE ORD

Det er veldig vanlig å lage sammensatte ord på norsk. Noen av ordene kan bli ganske lange:

lese
lesebok
lesebokanalyse
lesebokanalyseprogram

I en del språk vil en slik ordlaging foregå på nærmest motsatt måte:

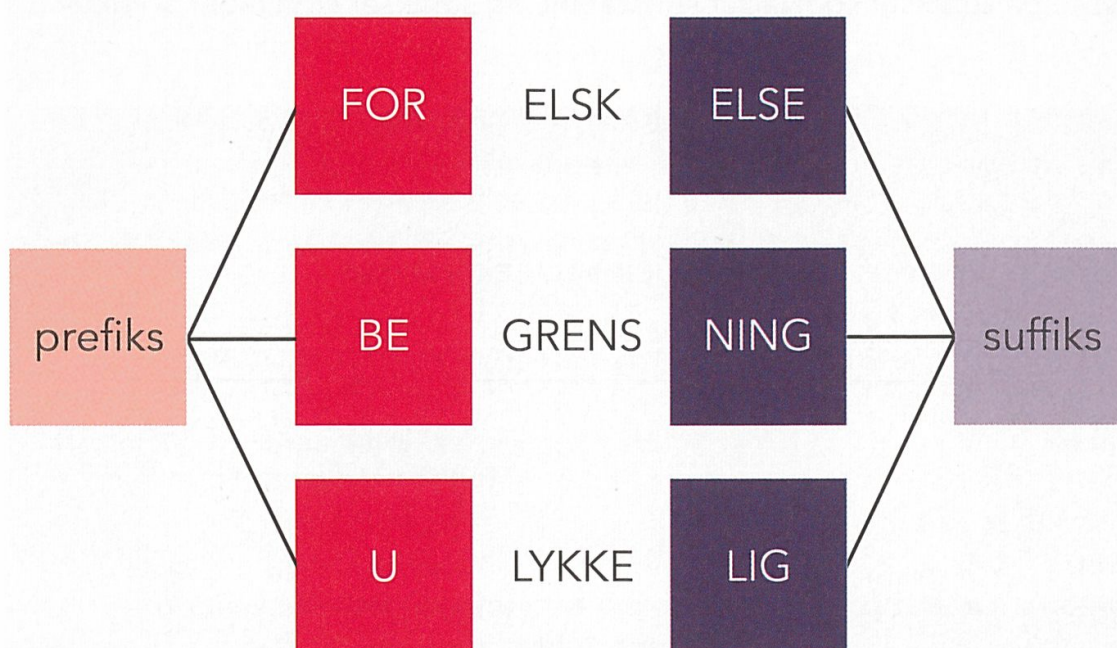
lese
ei bok for å lære å lese
en analyse av ei bok for å lære å lese
et program for å analysere bøker for å lære å lese

Vi ser av de to eksempelrekkene at selv om alle alternativene i den øverste er mulige, vil vi i mange tilfeller velge en *mellomting* dersom det sammensatte ordet blir for langt: *lesebokanalyse* og *et program for å analysere lesebøker*. Dette har både med forståelse og med stilnivå å gjøre. Som en tommelfingerregel kan vi si at jo mer *formell* situasjonen er, desto lengre vil de sammensatte ordene være.

AVLEDNINGER (B2)

Vi kan lage nye ord ved hjelp av *affikser*.

Et *affiks* er en gruppe bokstaver som vi bruker for å forandre et ord. Vi kan snakke om *bøyningsaffikser*, slik som flertallsendelsen vi bruker i bestemt form flertall av substantiv: -ene. Eller vi kan snakke om *ordlagingsaffikser* som endrer et ords ordklasse eller betydning. Ordlagingsaffikser kan vi dele i *prefiks* og *suffiks*. Et prefiks bestemmer *aldri* ordets ordklasse, og et suffiks bestemmer *alltid* ordets ordklasse.

1 NOEN VANLIGE PREFIKSER

Prefiksene sier vanligvis noe om *kvaliteten* ved hele ordet:

Negative prefikser:

- u-: ulykke (= ikke lykke), ukokt (= ikke kokt), ugift (= ikke gift)
mis-: misforstå (= ikke forstå riktig), mistrives (= ikke trives)

Inkluderende prefikser:

- med-: medarbeider (= en som også arbeider), medhjelper (= en som også hjelper), medregnet (= noe som også teller = inkludert)
sam-: samboer (= en som lever sammen med en annen), samarbeid (= arbeid flere gjør sammen)

Mange prefiks kommer fra andre språk. Derfor kan det være vanskelig å si noe entydig om betydningen av dem. Noen av de vanligste er:

- for-: forstå, forhindre, fortelle, forsove, forbud ...
be-: behandle, betale, besvime, begripe ...
in-: invadere, informere, integrere ...
an-: anklage, ansvar, anbud, ansette, angripe ...

2 NOEN VANLIGE SUFFIKSER

Suffiksene kan vi dele i grupper etter hvilken ordklasse avledningen får. Her vil vi se på suffikser som lager substantiv, og suffikser som lager adjektiv.

VANLIGE SUFFIKS SOM LAGER SUBSTANTIV

Noen vanlige suffiks som lager substantiv, er:

SUFFIKS	TRYKKPLASSERING	KJØNN	EKSEMPLER
-eri:	Trykk på siste stavelse	ET	maler ri (å male), frier ri (å fri)
-sjon		EN	refleks sjon (å reflektere), produk sjon (å produsere)
-iker:	Trykk på siste stavelse før avledningen	EN	alkohol iker (alkohol), log iker (logikk), kom iker (komikk)
-sel:		EN	trivsel (å trives), hør sel (å høre)

SUFFIKS	TRYKKPLASSERING	KJØNN	EKSEMPLER
-het:	Trykkplassering følger trykkplassering i ordet avledningen er laget av	EN/EI	fri het (fri), lik het (lik), kjær lighet (kjærlig)
-nad:		EN	søk nad (å søke), kost nad (å koste)
-tøy:		ET	kjø retøy (å kjøre), strikk etøy (å strikke), sylt etøy (å sylte)
-er:		EN	maler (å male), lærer (å lære)
-ning:	Trykkplassering følger trykkplassering i ordet avledningen er laget av	EI/EN	byg ning (å bygge), syk ling (å sykle), løs ning (å løse)
-ing:		EI/EN	bygg ing (å bygge), vask ing (å vaske), tre ning (å trene)
-else:		EN	fore els kelse (å forelske), hend else (å hende)
-dom:		EN	fattig dom (fattig), rik dom (rik), barn dom (et barn), ung dom (ung)
-skap:		EN	vite skap (å vite/en viten), gal skap (gal)

Mange språk har suffikser som definerer ordets *kjønn*. Slike suffikser finnes også i norsk, men er på vei ut av språket:

- inne: venninne, lærerinne, vertinne
- ise: ekspeditrise
- øse: massøse

Mange språk har suffikser som gjør ordet mindre. Slike suffikser kalles *diminutiver*. Norsk har ikke diminutiver. I stedet bruker vi adjektiv foran substantivet, eller vi lager sammensatte ord:

- gutt → liten gutt, guttunge, guttebarn
- søster → lillesøster, storesøster

VANLIGE SUFFIKSER SOM DANNER ADJEKTIV

Vi kan dele suffikser som lager adjektiv i *to hovedgrupper*.

Den ene gruppa er suffikser som betyr at noe er på en slik *måte* som grunnordet, at det *likner på* grunnordet, eller at det *gjelder* grunnordet.

Den andre gruppa suffikser forteller *hvor mye* eller *hvor lite* det finnes av grunnordet.

1 Suffikset viser at noe er på *en slik måte* som grunnordet eller *likner på* det:

-aktig: grønnaktig = som er grønn på en måte (Suffikset -aktig legges bare til adjektiv.)

-bar (legges kun til verb): lesbar = som er mulig å lese, bærbar = som er mulig å bære

-ete: steinete = som har mange steiner

-ig/-lig: blodig = som ser ut som blod eller har mye blod, nyttig = som er god å ha, som gjør nytte for seg, ungdommelig = som ser ut som en ungdom, spiselig = som det er mulig å spise

-messig: helsemessig = som gjelder helsa (Suffikset -messig legges bare til substantiv.)

-som: arbeidsom = som er flink til å arbeide, hjelpsom = som er flink til å hjelpe

-ær: visjonær = som har mange visjoner, stasjonær = som er på en stasjon (Suffikset -ær legges bare til substantiv.)

-iv: produktiv = som produserer mye

2 Suffikset viser *hvor mye* eller *hvor lite* det finnes av grunnordet.

Disse suffiksene kan vi dele i fire grupper:

N HAR MYE X	N HAR X	N HAR LITE X	N HAR IKKE X
-rik	-holdig	-fattig	-fri
-sterk		-svak	-tom
-tung			-løs
-full			

Dette vannet er klorholdig. = Dette vannet inneholder klor.

Dette vannet er klorfritt. = Dette vannet inneholder ikke klor.

Dette vannet er klorrikt. = Dette vannet inneholder mye klor.

Dette vannet er klorfattig. = Dette vannet inneholder lite klor.

3 Suffiksene står tydelig i motsetning til hverandre:

Han er ressurs svak. ↔ Han er ressurs sterk.
Hun er idéløs. ↔ Hun er idérik.

3 ORDFAMILIER

En ordfamilie er en gruppe ord som bygger på samme *grunnform* av et ord og har en felles grunnbetydning:

grunnform	DANS	DOM	KJÆR	TVIL
substantiv	en dans en danser en dansing	en dom en dommer en dømming	en kjæreste en kjærlighet	en tvil en tviler
verb	å danse	å dømme å bedømme å fordømme		å tvile å betvile
adjektiv eller adverb	dansende danset	dømmende bedømmende fordømmende dømt fordømt bedømt	kjær kjærlig	tvilsom tvilende tvilt betvilt

Vi ser at vi kan lage forskjellige ordklasser av den samme grunnformen ved hjelp av ulike affikser.

Vanligvis finner vi ordene i ordfamilien som *egne oppslagsord* i ei ordbok. Men et adjektiv og et adverb i en ordfamilie er ofte *presens partisipp* eller *perfektum partisipp* av verbet. Da står ikke adjektivet eller adverbet som eget oppslagsord. Ellers lager vi adjektiv og adverb med suffikser som danner adjektiv og adverb, slik som -som, -bar eller -ær (se avsnittene ovenfor). Slike avledninger finnes også i ordboka.

Bokmålsordboka

Oppslagsord Ordbokartikkel

bærbar

bærbar a1 (av *l bære* og *-bar*)
som er så liten og lett at den kan bæres, transportabel
en bærbar datamaskin

Den israelske språkforskeren Batia Laufer har i forskningen sin funnet fram til at innlærere som lærer engelsk, har en tydelig økning i forståelsen av tekster på engelsk når de behersker over 3000 ordfamilier. Ettersom ordfamilier på engelsk og norsk er ganske like, vil vi anta at Laufers funn også kan gjelde for norsk.

VERBALSUBSTANTIV

Substantiv avledet av verb kaller vi *verbalsubstantiv*. De fleste slike substantiv lager vi ved å legge et suffiks til verbets *stamme*. Verbets stamme er verbet i *imperativ* (se side 83): å danse - *dans*, å trene - *tren* osv. Noen ganger lager vi verbalsubstantiv ved å endre *vokalen* i grunnformen.

Vi kan dele verbalsubstantivene i to grupper, nemlig de som beskriver en *person* som gjør verbet, og de som *ikke* beskriver en person. Substantiv som ikke beskriver person, beskriver *hva man gjør* når man gjør verbet (handlingen) eller *resultatet* av det å gjøre verbet:

VERB	VERBALSUBSTANTIV		vokalendring
	-er (person)	-ing (prosess) -ning (resultat) -else -/	
å lede	en leder	en ledelse	
å selge	en selger		et salg
å trene	en trener	en trening	
å tvile	en tviler	en tvil	
å bygge		en bygging, en bygning	
å fiske	en fisker	en fising	
å se	en seer		et syn
å lese	en leser	en lesing, en lesning	
å male	en maler	en maling, et maleri	

Som vi ser i tabellen, bruker vi noen ganger både suffikset *-ing* og suffikset *-ning* for å lage substantiv av verb. Hvis begge suffiksene lager substantiv av det samme verbet, *kan* de vise til to forskjellige ting. I så fall viser *-ing* til *prosessen*, og *-ning* viser til *resultatet*:

å bygge → en bygging (prosessen å bygge) og en bygning (resultatet av prosessen)

ORDLAGING AV PARTIKKELVERB

Partikkelverb (se side 66) er verb som består av en *partikkel* (et lite ord, for eksempel en preposisjon eller et adverb) og et verb. Vi bruker ofte partikkelverb for å lage ordfamilier:

å tilstå	en tilståelse (resultat) Tilståelsen kom etter mange timer med avhør.
å delta	en deltaker (person) Hvor mange deltakere er det i Tour de France? en deltakelse (sak) Takk for all deltakelse og omsorg ved vår kjære Kirstens bortgang.
å avslå	et avslag (resultat) Han har søkt mange jobber, men han får bare avslag.

Partikkelverb kan være løst sammensatte (*å dra opp*) eller fast sammensatte (*å oppdra*). Noen partikkelverb finnes bare som løst sammensatte partikkelverb. Likevel kan vi lage avledninger av dem (se *partisipper*, s. 72):

å gjøre opp (*å oppgjøre)	et oppgjør Har du fått oppgjøret for jobben på Åsen?
å skrive opp (*å oppskrive)	en oppskrift Kan jeg få denne oppskriften av deg?
å sette sammen (*å sammensette)	ei/en sammensetning

Vi kan lage sammensetninger av ord fra samme eller forskjellige ordklasser. På samme måte kan vi lage sammensatte ord med avledninger av partikkelverb:

å gjøre fri	å frigjøre	ei/en frigjøring	+	en dag	=	en frigjøringsdag
å nedkomme		en nedkomst		en dato		en nedkomst-dato

MER OM ORD (B2)

1 Å FORKLARE ET ORD

Når vi skal forklare hva et ord betyr, bruker vi andre ord som vi kan fra før. Vi kan bruke *konteksten* som hjelp til å forstå, eller vi kan lage nye *eksempler* med ordet. Vi kan si noe om *hva slags type ord* det er snakk om, det vil si hvilke andre ord som har noe til felles med ordet. Vi kan også *peke på* eller *beskrive* ordet hvis det har en referanse i verden, eller vi kan *demonstrere* hvordan ordet utføres hvis det er et verb.

SYNONYMER OG ANTONYMER: KJENNETEGN, LIKHETER OG ULIKHETER

Synonymer er ord som betyr det samme eller omtrent det samme: en kopp = et krus.

Antonymer er ord som betyr det motsatte: svart ↔ hvit, høy ↔ lav, over ↔ under.

Noen ganger er ikke ord helt synonyme, slik som for eksempel *glass* og *kopp*. Da er det nyttig å fortelle hva som *kjennetegner* tingen, og hvilke *likheter* eller *ulikheter* tingen har med andre ting: Man kan drikke både av et glass og av en kopp, men man drikker ofte kalde drikker av et glass og varme drikker av en kopp. Selv om vi noen ganger drikker varme drikker av glass, er det likevel *typisk* for glass å inneholde kalde drikker, og det er *typisk* for kopper å inneholde varme drikker. Hva som er *typiske* kjennetegn, er viktig når vi bruker kjennetegn, likheter og ulikheter for å forklare et ord.

Hvis vi bruker de referansene vi har fra før i møtet med nye ord, hjelper det oss til å skape skiller mellom ordene slik at *nyanser* og *detaljer* blir tydelige:

- Betyr VANLIG det samme som NORMAL? Kan vi bruke disse ordene i de samme situasjonene, eller har *vanlig* noen bruksområder som *normal* ikke har - og omvendt?
  - ➔ Han er ikke helt vanlig. (= han er ikke som alle andre, han har noe spesielt ved seg)
  - ➔ ≠ Han er ikke helt normal. (= han er litt gal, ute av balanse, kanskje psykisk syk)
- Og hva er forskjellene (og likhetene) mellom VERANDA, ALTAN, TERRASSE og BALKONG?
- Eller VINDU og RUTE: Vi kan sette dem sammen til *vindusrute*, men ikke til *rutevindu*. Hvorfor?

2 ORD SOM BETYR FLERE TING: HOMONYMER

Mange språk har eksempler på at ett ord kan ha flere helt ulike betydninger. Slike ord kaller vi *homonymer*.

Ordet **SÅ** er et godt eksempel på et *homonym* i norsk. Det kan bety mange ting:

= *Derfor*: Nå har det klarnet opp, **så** han tar ikke på seg regntøy likevel. (I denne betydningen er **så** en konjunksjon og innleder en helsetning. Merk ordstillingen og komma mellom setningene.)

= *For at*: Han tar på seg regntøy **så** han ikke skal bli våt. (I denne betydningen er **så** en subjunksjon og innleder en leddsetning. Merk ordstillingen og at det ikke er komma mellom setningene når leddsetningen står til slutt.)

= *Deretter*: Først ryddet han på kjøkkenet. **Så** vasket han gulvet. (I denne betydningen er **så** et tidsadverb. Det innleder en helsetning, og som tidsadverbial står det i setningens forfelt.)

≈ *Veldig, mye*: For å uttrykke *grad*: **Så** fin du er i den kjolen! (I denne betydningen er **så** et gradsadverb.)

≈ *På samme måte, like*: For å uttrykke *sammenlikning*: Hun er ikke **så** høy som moren. (I denne betydningen er **så** et gradsadverb og står foran et adjektiv. Adjektivet bøyes til subjektet i helsetningen og etterfølges av som + substantivfrase eller som + leddsetning.)

= *Trøst*: For å uttrykke trøst: **Så, så** – det går nok bra, skal du se! (I denne betydningen er **så** en interjeksjon, se side 115.)

= *Preteritum* av verbet å se: **Så** du filmen i går?

= *Infinitiv* av verbet å så: Skal du **så** kornblomst eller ringblomst i dette bedet?

Vi kan kombinere flere av disse betydningene i én setning:

Jeg **så** at du gikk ut for å **så**, **så** jeg kommer og hjelper deg **så** snart jeg kan.

Jeg forsto ikke **så** mye, **så** det er fint om du kan forklare det en gang til **så** jeg forstår.

Andre eksempler på homonymer i norsk:

	ordklasse	betydning	eksempel
EGEN	<i>adjektiv</i>	sta, vrang	Jeg synes han er vanskelig å være sammen med fordi han er så egen .
	<i>determinativ</i>	ordet forsterker at subjektet eier, har eller gjør noe	Jeg trenger ikke å låne datamaskin. Jeg tok med min egen .
FOR	<i>konjunksjon</i>	fordi, av den grunn at	Du må kle deg godt, for det er jammen kaldt ute i dag.
	<i>adverb</i>	mer enn nødvendig (grad)	Du er for gammel til å oppføre deg på den måten!
	<i>preposisjon</i>	med den hensikt å ...	De stikker ofte innom for å ta en kopp kaffe og slå av en prat.
	<i>preposisjon</i>	viser til et tidspunkt i fortida, del av sammensatt preposisjon: for ... siden	Han dro for en time siden.
RING	<i>verb</i>	imperativ av verbet å <i>ringe</i>	Ring meg når du kommer hjem!
	<i>substantiv</i>	noe til å ha på en finger, ofte i gull eller sølv	Han hadde kjøpt en nydelig ring til henne.
STEMME	<i>verb</i>	å bekrefte at noe er riktig	Skal du Oslo i helgen? Ja, det stemmer .
		å si hva man mener ved valg	Alle må stemme ved valget.
	<i>substantiv</i>	røst, lyden man lager når man snakker	Han har en svært dyp og behagelig stemme .
DYR	<i>substantiv</i>	et levende vesen som ikke er menneske	Kan du navnet på noen ville dyr i Norge?
	<i>adjektiv</i>	ikke billig	Denne flybilletten var veldig dyr , synes jeg.

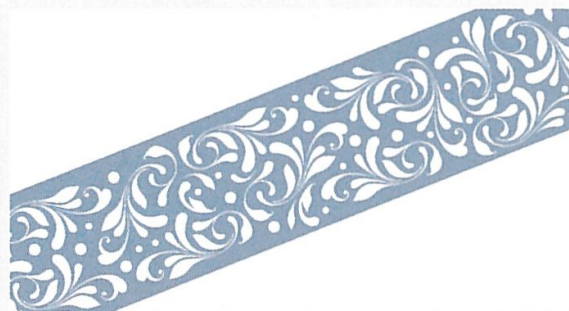
HOMOGRAFER OG HOMOFONER

Homografer og homofoner er undergrupper av homonymer.

Homografer er ord som *skrives* likt, men *uttales* ulikt:

et bord [et 'bu:r]

en bord [en 'bord]

Homofoner er ord som *uttales* likt, men *skrives* ulikt:

en hund [en 'hun]

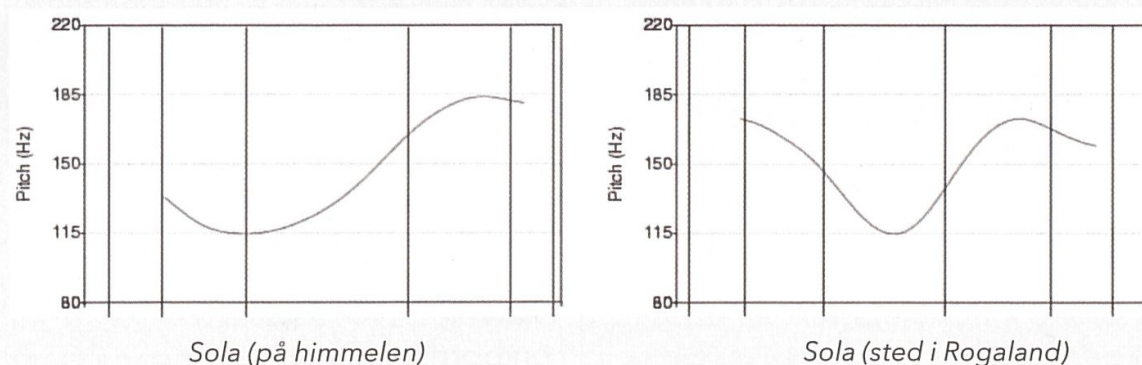
hun ['hun] Hun heter Frida.

Andre eksempler på homografer og homofoner i norsk:

HOMOGRAFER		HOMOFONER	
lyst [lyst]	Har du lyst på en kopp kaffe?	godt [got]	Denne paien smaker veldig godt!
lyst [ly:st]	Så lyst det er ute i dag!	gått [got]	Han har gått hjem.
koste [kuste]	Kan du koste trappa, er du snill?	sann [san]	Denne historien er helt sann!
koste [koste]	Hva koster dette brødet?	sand [san]	Etter en dag på stranda er klærne fulle av sand.

3 TONEMER

Vi har to *tonemer* eller *tonelag* på norsk. Et tonelag er en stigende eller synkende tone på et ord. På norsk har vi bare tonelag i ord med minst to stavelser. På østnorsk kan tonelagene illustreres slik:

Sola skinner på Sola.

Tonelagene kan høres ulike ut i de forskjellige dialektene i Norge, men systemet er likt. Alle norske dialekter har tonelag, unntatt i Finnmark og noen steder på Vestlandet. I denne setningen vil *so/la* (den som skinner) ha tonelag 1 og *Sola* (stedet) ha tonelag 2.

Noen språk, for eksempel mandarin, har ulike toner på enstavelsesord også. De kan ha 7-8 forskjellige toner på *samme* ord. Mange ord på norsk kan være tilsynelatende homofoner, men de har forskjellig tonelag:

TONELAG 1	TONELAG 2
love (verb = å gi et løfte)	låve (substantiv = et uthus på en gård)
gjenta (verb = å repetere)	jenta (substantiv, bestemt form av ei jente)
vannet (substantiv, bestemt form av et vann)	vanne (verb = å gi vann, å helle vann på)
leken (substantiv, bestemt form av en lek)	leken (adjektiv = som liker å leke, som er munter eller spøkefull)

4 METAFORER

Metaforer er *språklige bilder*. Alle språk har mange metaforer, og noen av metaforene er så vanlige at vi ikke lenger tenker på dem som språklige bilder.

Felles for metaforene er at ordene i uttrykket har mistet den opprinnelige eller egentlige betydningen sin. Sammen med andre ord har de dannet et nytt innhold.

Metaforer har ofte utgangspunkt i et konkret område, og så overføres betydningen til en annen kontekst. For eksempel er det vanlig å hente språklige bilder fra kroppens fysikk for å fortelle hvordan noen oppfører seg, hvordan de føler seg, eller hvilke personlige egenskaper de har:

Jeg har det på tunga .	= Jeg kan ikke huske det akkurat nå, men jeg husker det kanskje snart.
Jeg har hjertet i halsen .	= Jeg er veldig redd.
Jeg har en klump i halsen .	➔ Jeg er bekymret eller lei meg, eller jeg er trist og det er like før jeg begynner å gråte.
Hun har et hjerte av gull .	= Hun er veldig snill.
Han har hjertet på rett plass .	= Han er veldig snill.
De har fått naboene i halsen .	= De liker ikke naboene.
Hun snakker alltid rett fra leveren .	➔ Hun er alltid veldig ærlig. Hun snakker uten å tenke seg om. Hun er veldig direkte.
Jeg fikk øye på deg med en gang jeg kom inn.	= Jeg så deg med en gang jeg kom inn.

Andre eksempler på frekvente, hverdagslige metaforer kan være:

Hva er på gang ?	= Hva skjer?
Jeg var glad for å få bli med på laget .	= Jeg er glad for å få bli med i fellesskapet. (Bildet er hentet fra idrettsverdenen.)
Han har gått bort , dessverre.	= Han er død.
Nå har partene gått i skyttergravene .	➔ Partene forsøker ikke å bli enige lenger. Situasjonen er fastlåst. (Bildet er hentet fra en krigssituasjon.)

Nå må du stramme deg opp!	➔ Nå må du gjøre pliktene dine! Du må gjøre det du skal, og ikke være så slapp og lat!
Nå må du ta deg sammen!	
Møtet ble fort overstått .	➔ Møtet ble fort ferdig. (Bruken av overstått uttrykker en lettelse hos den som snakker.)
Han himler med øynene når jeg sier noe.	➔ Han hever øyenbrynene (mot himmelen). Uttrykket innebærer at han synes at det jeg sier, er idiotisk.
Kan du ta i et tak?	= Kan du hjelpe meg?
Jeg setter pris på all hjelpen du har gitt meg.	= Jeg er veldig glad for all hjelpen du har gitt meg.
Han har søkt på fire jobber, men han har ikke fått napp ennå.	➔ Han har søkt jobber, men han har ikke hørt noe ennå. (Bildet henspiller på å fiske og at fisken napper i snøret når den biter på. Da får man fisk - eller jobb.)

KAPITTEL 3

SETNINGER

Fortellende setning

Han heter Even.

De sitter på kafé og prater.

Hun går ofte på tur på fjellet.

Spørresetning

Hvem er det?

Vil du ha kaffe eller te?

Bor du i Bakkegata 37c?

Imperativsetning

Gatetun - kjør sakte!

Spis maten din!

Puss tennene hver dag!

Setnings-fragment

Hurra for deg!

Gratulerer med det nye barnet!

Nøff, nøff!

Leddsetning

Jeg bor i Bergen.

Han sier **at han bor i Bergen.**

Jeg tar på meg regntøy **fordi det regner.**

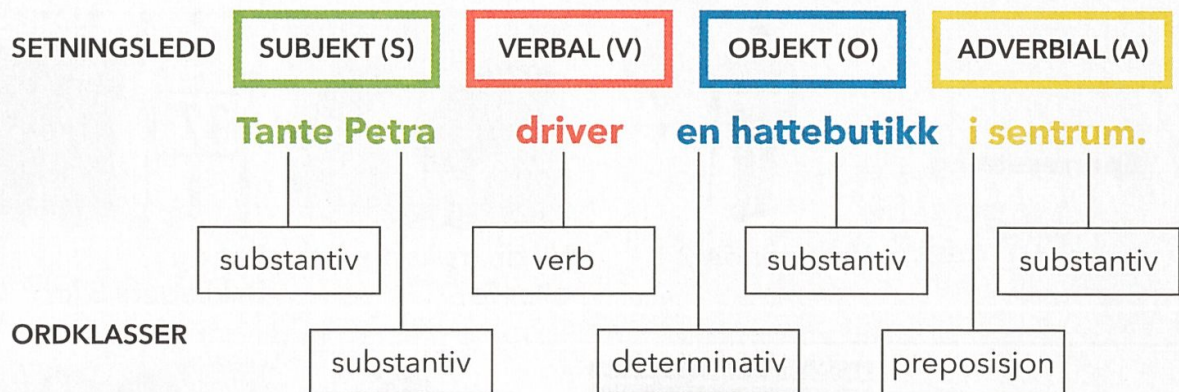

Sofie har et marsvin **som heter Pelle.**

SETNINGSLEDD

Setningsledd og ordklasse er ikke det samme.

Et setningsledd er en del av en setning. Setningsleddet kan inneholde ett eller flere ord fra forskjellige ordklasser.

1 VERBAL

Verbal: Alle setninger må ha verbal. Verbalet er alltid et verb.

Frida **studerer**.
Even **arbeider**.
Han **kjør**er motorsykkel.

SAMMENSATT VERBAL

Noen ganger er verbalet sammensatt fordi verbet er sammensatt.

Vi kaller **v1** for finitt verb og **V2** for infinitt verb. **v1** og **V2** har forskjellige plasser i setningen. I en helsetning har **v1** plassen mellom *forfeltet* og *midtfeltet*, og **V2** har plassen mellom *midtfeltet* og *sluttfeltet* (se setningsskjema, side 153):

De **skal spise** middag sammen i dag.
De **skal** ikke **spise** middag sammen i dag.
I dag **skal** de ikke **spise** middag sammen.

På norsk bøyer vi ikke verbet til person, bare i *tid*. På språk der verbet bøyes til person, vil det være **v1** som bøyes, ikke **V2**. Eksempler på slike språk er spansk, tysk, russisk, kroatisk og engelsk.

2 SUBJEKT

Nesten alle setninger må ha **subjekt (S)**. Vi finner subjektet i en setning ved å spørre:

Hvem eller hva + verbal?

Frida studerer til sykepleier.	(Hvem studerer? Svar: Frida.)
Farmor lager middag hver dag.	(Hvem lager? Svar: Farmor.)
De skal se en norsk film.	(Hvem skal se? Svar: De.)
Boka ligger på bordet.	(Hva ligger? Svar: Boka.)

HVILKE ORD KAN VÆRE SUBJEKT I EN SETNING? (B2)

Subjektet er et *nominalt* ledd. Alle nominale ledd kan være subjekter:

Substantiv/
substantivfrase: **Farmor** bor i Bergen.
Fridas farmor bor i Bergen.
Den snille farmora til Frida bor i Bergen

Pronomen: **Hun** bor i Bergen.

Determinativ: **Alle** vil bo i Bergen.

Nominal leddsetning: **At hun vil studere i Bergen**, kan være vanskelig å forstå. (= **Det** kan være vanskelig å forstå.)
Å bo i Bergen er fint. (= **Det** er fint.)

3 OBJEKT OG PREDIKATIV

DIREKTE OBJEKT

Setninger kan ha **direkte objekt (DO)**. Vi finner objektet i en setning ved å spørre:

Hva (eller hvem) + verbal + subjekt?

Liker du **fisk**? (Hva liker du? Svar: Fisk.)

Tante Petra har **en hattebutikk** i sentrum. (Hva har tante Petra? Svar: En hattebutikk.)

Farmor lager **middag** hver dag. (Hva lager farmor? Svar: Middag.)

INDIREKTE OBJEKT

Setninger kan ha **indirekte objekt (IO)**. Vi finner det indirekte objektet i en setning ved å spørre:

Til eller for hvem + verbal + subjekt + (direkte) objekt?

Tante Petra viser **kunden** en fin hatt. (Til hvem viser tante Petra en fin hatt? Svar: Kunden.)

Frida ga **farmor** blomster. (Til hvem ga Frida blomster? Svar: Farmor.)

Vi bruker ofte preposisjonene *til* sammen med det indirekte objektet. Samtidig flytter vi det bakover i setningen:

Frida ga **farmor** blomster. ➔ Frida ga blomster **til farmor**.

HVILKE ORD KAN VÆRE OBJEKT I EN SETNING? (B2)

Objektet er et *nominalt* ledd. Alle nominale ledd kan være objekter:

Substantivfrase: Henrik fant **hybelen sin** på Internett.
Tante Petra har laget **mange nydelige hatter**.

Pronomen: Kan du hjelpe **meg**?

Determinativ: Jeg kjenner **ingen** i Volda.

Spørreord: **Hvilken hånd** vil du ha?

Nominal leddsetning: Hun sier **at hun vil studere i Bergen**.

(= Hun sier **det**.)

De spør **om hun skal studere i Bergen**.

(= De spør om **det**.)

Vi liker **å spise fisk til middag**. (= Vi liker **det**.)

Preposisjon +
substantivfrase: Hun stoler **på Frida**.

PREDIKATIV

I setninger med verbene *være*, *bli* og *hete* (i alle bøyingsformer) har vi ikke objekt, men **predikativ (Pt)**.

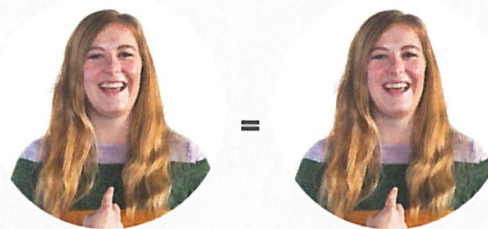
Er huset **nytt**?

Hun heter **Solrun**.

Vi ble **ferdige** innen fristen.

Forskjellen mellom et predikativ og et objekt er at *objektet* har en referanse *utenfor setningen*. Predikativet har ikke en referanse ut av setningen, men forteller mer om et ledd som allerede finnes i setningen:

↓ Pt
Frida er **ei hyggelig jente**

DO
Simon kjenner **ei hyggelig jente**

Siden det er *referansen* som er forskjellen mellom et objekt og et predikativ, forstår vi at vi også kan ha predikativ sammen med andre verb enn *å være*, *å bli* og *å hete*. For eksempel kan vi ha predikativ sammen med verbene *å veie* og *å måle*:

Predikativ:

Han måler **1,84** på sokkelesten. (han = 1,84)

Han veier **75 kilo**. (han = 75 kilo)

Objekt:

Han måler **bredden på bordet**. (han ≠ bredden på bordet)

Han veier **fisken**. (han ≠ fisken)

HVILKE ORD KAN VÆRE PREDIKATIV I EN SETNING? (B2)

Det vanligste er at predikativet er et adjektiv, men også andre ord kan være predikativ:

Adjektiv:

Hun var **redd** for å be om hjelp.

Jeg er **sulten**.

Var hun **hjelpsom**?

Adjektivisk leddsetning:

Petra har vært **som ei tante for Frida**.

Substantivfrase:

Bergen er **Norges nest største by**.

Pronomen:

Hei, det er **meg**. Hvordan går det?

Spørreord:

Hva er det?

Hvem er du?

Nominale leddsetninger:

Spørsmålet blir **om rørleggeren kan komme på så kort varsel**.

Preposisjon + substantivfrase:

Petra er **i 50-årsalderen**.

Noen uttrykk likner mye på adjektiv fordi de beskriver *egenskaper* eller *tilstander*, og disse uttrykkene er ofte predikativer i en setning:

Han er **i godt humør**.

Hun er **langt nede**.

De er **ute av seg**.

Er du **fra vettet**?
Nå er vi **ute å kjøre**!
Sykkelen hennes er **i god stand**.

SUBJEKTPREDIKATIV OG OBJEKTPREDIKATIV (B2)

Predikativet kan stå til *subjektet* eller *objektet* i en setning:

Predikativet står til subjektet:

Huset er gammelt .	Subjekt: huset = gammelt
Venninna hennes heter Ada .	Subjekt: venninna hennes = Ada
Hun er alltid i godt humør .	Subjekt: hun = i godt humør

Predikativet står til objektet:

Forslaget ditt gjør meg rasende .	Objekt: meg = rasende
Sofie har kalt marsvinet sitt Pelle .	Objekt: marsvinet sitt = Pelle
De malte veggene hvite .	Objekt: veggene = hvite

Når et *adjektiv* er predikativ, enten det står til subjektet eller objektet, må vi bøye det til substantivet det står til:

Veggen er hvit .	(veggen (entall, hankjønn, bestemt form) ➔ hvit)
Huset er gammelt .	(huset (entall, intetkjønn, bestemt form) ➔ gammelt)
Husene er gamle .	(husene (flertall, bestemt form) ➔ gamle)
De malte veggen hvit .	(veggen (entall, hankjønn, bestemt form) ➔ hvit)
De malte huset hvitt .	(huset (entall, intetkjønn, bestemt form) ➔ hvitt)
De malte veggene hvite .	(veggene (flertall, bestemt form) ➔ hvite)

4 ADVERBIAL OG SETNINGSADVERBIAL

Vi deler adverbialene i to: **adverbialer (A)** og **setningsadverbialer (a)**.

Kjøpte du **ikke** mat **på veien hjem**?
De vil **gjærne** komme **på besøk i helgen**.
For to uker siden fikk de en sønn.

ADVERBIAL

Adverbialer (A) kaller vi også *frie adverbialer*, og de forteller om tid eller sted, hvorfor eller hvordan noe skjer. Vi finner adverbialet (A) i en setning ved å spørre:

Hvor eller *når* eller *hvorfor* eller *hvordan* + verbal + subjekt (+ objekt)?

Adverbialene (A) står først eller til slutt i en setning.

Vi kan bare ha ett adverbial først i en setning, men til slutt i en setning kan vi ha flere adverbialer etter hverandre. Da står stedsadverbialene vanligvis foran tidsadverbialene:

For to uker siden flyttet hun **til Bergen**.

*For to uker siden til Bergen flyttet hun.

Til Bergen flyttet hun **for to uker siden**.

*Til Bergen for to uker siden flyttet hun.

Hun flyttet **til Bergen for to uker siden**.

(*) Hun flyttet **for to uker siden til Bergen**.

En dag farmor skulle ta en dusj, sluttet vannet i dusjen å renne.

Da ringte farmor til et firma som het Bare Rør. Sjefen het Otto Nilsen, og han lovet å sende en mann **så snart som mulig**. **Etter at hun hadde snakket med Otto**, kledde farmor på seg. **Heldigvis** var det vann på vannkokeren **slik at hun kunne lage seg en stor kopp te**.

SETNINGSADVERBIAL

Setningsadverbialer (a) forteller om innholdet i hele setningen. De vanligste setningsadverbialene (a) er *ikke*, *aldri*, *alltid*, *kanskje*, *gjærne*, *sjelden* og *ofte*. Setningsadverbialene står etter v1 (det finitte verbet):

Frida har **ikke** ryddet på kjøkkenet i dag.

Tante Petra lager **alltid** middag på søndagene.

Even vil **gjærne** ha en pause nå.

Tante Petra har **aldri** vært i Praha.

HVILKE ORD KAN VÆRE ADVERBIALER I EN SETNING? (B2)

Skillet mellom *adverbiale ledd* og *nominale ledd* er ganske tydelig. Funksjonen til de nominale leddene er å referere til noe eller noen: *Hva er det? Hvem er det? Hvem gjør det?*

Adverbiale ledd forteller derimot om *tid, sted, måte, årsak, betingelse* osv. Vi kan si at adverbiale ledd plasserer handlinger i verden: *Hvor er det? Hvorfor skjer det? Hvordan skjer det?* Ord eller sammensetninger av ord som har en slik funksjon, kan være adverbialer:

Adverb:

Selvfølgelig ble hun irritert da vannet forsvant!

Etter en preposisjon:

Litt etter litt ble Petra og Selma oppriktig glad i hverandre.
Etter nesten to timer kom det **endelig** en rørlegger.

Adverbiale leddsetninger:

Etter at hun hadde spist frokost, tok hun en dusj.
Selv om været var dårlig, gikk de **ofte** tur.

HELSETNINGER

1 FORTELLENDE SETNINGER

Alle fortellende setninger må ha verbal og subjekt. Fortellende setninger kan også ha objekter, predikativ og adverbialer. Vanlig ordstilling i fortellende setninger på norsk er subjekt og verbal (og objekt):

Tante Petra sover.
Sola skinner.
Even kjører motorsykkkel.
Frida kjøper blomster.
Farmor lager middag.

Hvis vi setter inn *adverbialenes* vanlige plasser, blir ordstillingen slik:

S V a O A (bare finitt verb): **Even kjører alltid motorsykkkel til jobb.**

S v1 a V2 O A (både finitt og infinitt verb): **Frida har ikke kjøpt blomster i dag.**

Hvilken ordstilling er vanlig i fortellende setninger på ditt språk? Oversett setningene ovenfor. Hvilken rekkefølge kommer ordene i?

DET-SETNINGER

Det kan være uten innhold i enkelte setninger. I slike setninger har *det* bare en plassholdende funksjon i setningen fordi alle setninger på norsk må ha et subjekt. Slike setninger kaller vi *det-setninger*.

Vi kaller *det* for *formelt subjekt* dersom det egentlige subjektet kommer senere i setningen:

Det kommer en mann bak oss.

➔ *En mann* er det egentlige subjektet i denne setningen: (En mann kommer bak oss.)

Vi kaller det *grammatisk subjekt* hvis *det* er det eneste subjektet i setningen:

Det regner.

➔ *Regner* har ikke noe subjekt, og derfor setter vi inn *det* på subjektplassen.)

Vi deler det-setningene inn i *upersonlige det-setninger*, *utbrytningssetninger*, *presenteringssetninger* og det-setninger med *at-setninger* og *infinitivkonstruksjoner*.

UPERSONLIGE DET-SETNINGER

I disse setningene er *det* grammatisk subjekt, og det viser ikke til noe eller noen. Vi trenger *det* rett og slett fordi alle norske fortellende setninger og spørresetninger *må* ha et subjekt:

Det regner, og det blåser.

Snør det?

Det er deilig vær i dag.

Gjør det vondt?

Det gjelder en annonse i avisa.

UTBRYTNING

Utbrytning er en type det-setninger der ett ledd i setningen flyttes fram. Da får dette leddet ekstra fokus:

Det var Even som var på jobb i Sandviken i dag, ikke Simon. = Even var på jobb i Sandviken i dag, ikke Simon.

I prinsippet kan alle ledd brytes ut, men det vanligste er å bryte ut subjekt, objekt og tidsledd. *Det* blir formelt subjekt i konstruksjonen *Det er/var... som ...*:

	Ola gir kona si blomster hver mandag.	Ola ga kona si blomster hver mandag.
Subjekt	Det er Ola som gir kona si blomster hver mandag.	Det var Ola som ga kona si blomster hver mandag.
Direkte objekt	Det er blomster Ola gir kona si hver mandag.	Det var blomster Ola ga kona si hver mandag.
Indirekte objekt	Det er kona si Ola gir blomster hver mandag.	Det var kona si Ola ga blomster hver mandag.
Adverbial	Det er hver mandag Ola gir kona si blomster.	Det var hver mandag Ola ga kona si blomster.

Utbrytning og emfatisk setningstrykk (se A1-A2, side 28) henger sammen. Ordet eller ordene etter *Det er (ikke) / Det var (ikke)* får ekstra (emfatisk) trykk:

Ola og Even tok opp båten i helgen. = Det var **Ola** og **Even** som tok opp båten i helgen. (Ikke noen andre.)

Ola og Even tok opp båten i helgen. = Det var **båten** Ola og Even tok opp i helgen. (Ikke flytebygga.)

Ola og Even tok ikke opp båten på onsdag. = Det var ikke på **onsdag** at Ola og Even tok opp båten. (Nei, de gjorde det i helgen.)

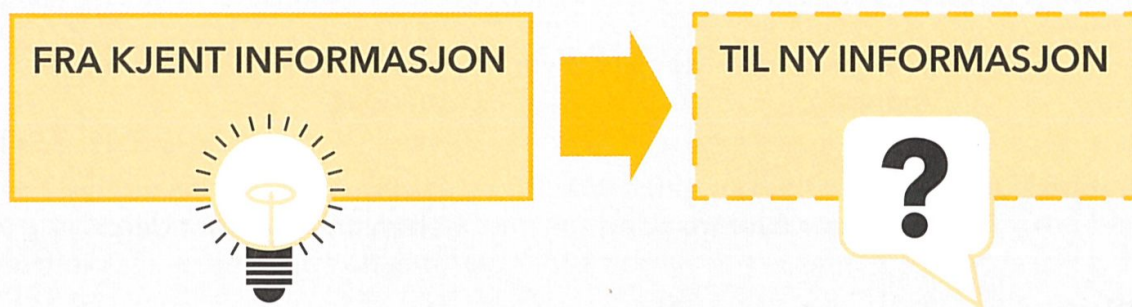
Vi kan også bryte ut en negativ setning. Da må vi vite om vi vil sette setningsadverbialet (*ikke*) i helsetningen eller i leddsetningen fordi det kan gi ulik betydning:

Ola gir ikke kona si blomster.

- Det er ikke Ola som gir kona si blomster. (Hvem er det som gjør det da?)
- Det er Ola som ikke gir kona si blomster. (Kanskje alle andre gjør det, men ikke Ola.)

PRESENTERING (B2)

Subjektet i en setning har i regelen *unik referanse*, det vil si at vi vet hva eller hvem subjektet refererer til. Både i talemål og talemålsnært skriftspråk bruker man ikke så ofte et subjekt i ubestemt form. Dette har også å gjøre med at vi helst setter kjent informasjon først i setningen og ukjent informasjon lenger ut i setningen:

For å løse dette lager vi *presenteringssetninger*. I presenteringssetninger er den presenterte alltid i *ubestemt form*.

En mann kommer bak oss.

Det kommer en mann bak oss.

En interessant artikkel sto i avisa i dag.

Det sto en interessant artikkel i avisa i dag.

Vi lager *ikke* presenteringssetninger hvis subjektet står i *bestemt form*:

Mannen kommer bak oss.

*Det kommer mannen bak oss.

Det er også svært vanlig å lage presentering når subjektet i en *passivsetning* er i ubestemt form (*passiv*, se side 66):

Nye øyer blir stadig oppdaget.

Det blir stadig oppdaget nye øyer.

Fem hus ble bygd hver dag.

Det ble bygd fem hus hver dag.

Høy musikk ble spilt hos naboen hele natta.

Det ble spilt høy musikk hos naboen hele natta.

Slike setninger kan vi invertere både med og uten *det*, men vanligvis vil inversjon med *det* være best:

Stadig blir nye øyer oppdaget.

Stadig blir det oppdaget nye øyer.

Hver dag ble fem hus bygget.

Hver dag ble det bygget fem hus.

Hele natta ble høy musikk spilt hos naboen.

Hele natta ble det spilt høy musikk hos naboen.

AT-SETNINGER OG INFINITIVKONSTRUKSJONER (B2)

I denne typen setninger er subjektet en leddsetning som er innledet av *at* eller *å*. Vi innleder setningen med *Det + å være*.

At du kan komme på festen, er fint.
Det er fint at du kan komme på festen.
*At du kan komme på festen, er det fint.

Å tenke på barna er viktig.
Det er viktig å tenke på barna.
*Å tenke på barna er det viktig.

At hun tok eksamen, var flott.
Det var flott at hun tok eksamen.
*At hun tok eksamen, var det flott.

Å bli kjent med deg har vært fint.
Det har vært fint å bli kjent med deg.
*Å bli kjent med deg har det vært fint.

2 SPØRRESETNINGER

HV-SPØRSMÅL

Når vi vil ha *informasjon* om noe, bruker vi spørreord i spørsmålet. Spørreordet står alltid først i spørresetningen.

	SVAR:
Hva lager du?	Grønnsaksuppe. (Jeg lager grønnsaksuppe.)
Hva heter du?	Frida. (Jeg heter Frida.)
Hvem kan snakke fransk?	Tante Petra. (Tante Petra kan snakke fransk.)
Hvor bor du?	I Bergen. (Jeg bor i Bergen.)
Hvilke språk snakker du?	Engelsk og norsk. (Jeg snakker engelsk og norsk.)
Hvorfor legger du deg tidlig?	Fordi jeg er trøtt. (Jeg legger meg tidlig fordi jeg er trøtt.)
Hvordan går det?	Bra. (Det går bra.)
Hvor mye / Hva koster buksa?	249. (Buksa koster 249 kroner.)
Hvor lenge har du bodd i Bergen?	Ett år og to måneder. (Jeg har bodd i Bergen i ett år og to måneder.)

JA/NEI-SPØRSMÅL

Når vi vil vite om noe er *riktig eller ikke*, bruker vi ja/nei-spørsmål. Slike spørsmål kaller vi *setningsspørsmål*:

Heter hun Frida?
Kommer hun fra Sverige?

Ja.

Nei.

I tillegg til å svare ja eller nei, kan vi gjenta spørsmålet som fortellende setning. Til noen verb kan vi også lage kortsvar med å *gjøre*:

Snakker du norsk?

Ja. / Ja, jeg snakker norsk. /
Ja, det gjør jeg.

Nei. / Nei, jeg snakker ikke norsk. /
Nei, det gjør jeg ikke.

Heter han Even?

Ja. / Ja, han heter Even. /
Ja, det heter han. / Ja, det
gjør han.

Bor Even i Bergen?

Ja. / Ja, han bor i Bergen.
/ Ja, det gjør han.

Er han gift?

Nei. / Nei, han er ikke gift.
/ Nei, det er han ikke.

➔ Les mer om kortsvar med å *gjøre* i *På nivå A1-A2*.

JA/NEI-SPØRSMÅL MED MODALVERB

Hvis vi har et modalverb i setningsspørsmålet, blir svaralternativene slik:

Kan du komme i kveld?

Ja. / Ja, jeg kan komme i kveld. /
Ja, det kan jeg.

Skal du ikke spise?

Jo. / Jo, jeg skal spise. /
Jo, det skal jeg.

Skulle de møtes i byen?

Nei. / Nei, de skulle ikke møtes i byen.
/ Nei, det skulle de ikke.

Måtte de ikke gå likevel?

Nei. / Nei, de måtte ikke gå likevel. /
Nei, det måtte de ikke.

3 SETNINGSSKJEMA FOR HELSETNINGER

Vi kan sette fortellende setninger og spørresetninger inn i et setnings-skjema.

Verbalene har faste plasser i skjemaet.

De andre leddene kan stå på ulike steder i skjemaet etter visse regler:

Subjektet står i forfeltet eller midtfeltet.

Objektene står i slutfeltet *foran* eventuelle adverbialer. Hvis vi har både indirekte objekt og direkte objekt, står det indirekte objektet foran det direkte objektet.

Adverbialene (A) står i forfeltet eller i slutfeltet. Adverbial for *sted* står normalt foran adverbialer for *tid*.

Setningsadverbialene (a) står i midtfeltet etter subjektet. Unntaket her er *ikke* (se nedenfor).

FORFELT subjekt (S) eller adverbial (A)	VERBAL (V1)	MIDTFELT subjekt (S) setningsadverbial (a)	VERBAL (V2)	SLUTFELT predikativ (Pt) objekt (IO før DO) adverbial (A) (<i>sted</i> foran <i>tid</i>)
Frida	kjøpte			blomster på veien hjem.
På veien hjem	kjøpte	Frida		blomster.
Hun	har	ikke	ryddet	på kjøkkenet i dag.
I dag	har	hun ikke	ryddet	på kjøkkenet.
Hva	kjøpte	du		på veien hjem?
Hvem	skal	du	snakke	med?
	Dekker	du		bordet?
	Har	Frida	dekket	bordet?
	Skal	hun aldri	få	fri?

V2-REGELEN - INVERSJON

I *forfeltet* i en setning kan det bare være ett setningsledd på norsk. Derfor må subjektet flytte til *midtfeltet* når det står et annet ledd i forfeltet. Vi kaller dette å *invertere* setningen. En setning med et annet ledd enn subjektet i forfeltet er altså en setning med *inversjon*:

Frida kjøper blomster **i dag**.   ➔ **I dag** kjøper **Frida** blomster.
Sola skinner **i dag**.   ➔ **I dag** skinner **sola**.
Du kan vel hjelpe **henne**!   ➔ **Henne** kan **du** vel hjelpe!

Inverterer du setninger på ditt språk? Oversett setningene ovenfor. Hvordan blir ordstillingen?

Språk som bare kan ha ett ledd i forfeltet, slik som norsk, kaller vi V2-språk. I slike språk står det finitte verbet alltid som andre setningsledd i setningen.

Det finnes ikke mange slike språk i verden. I Europa er bare norsk, svensk, dansk, tysk, nederlandsk og retoromansk V2-språk.

SPØRSMÅL UTEN INVERSJON

En fortellende setning kan fungere som spørsmål. Vi markerer at det er et spørsmål, ved hjelp av *intonasjonen* (melodien) i setningen. I tillegg kan vi kan legge til *adverb* eller et *setningsfragment* (se side 164) for å vise at vi spør om noe:

Sofie skal begynne i 7. klasse.

- ➔ Sofie skal begynne i 7. klasse? (Stigende intonasjon)
- ➔ Sofie skal vel begynne i 7. klasse? (Stigende intonasjon + vel)
- ➔ Sofie skal begynne i 7. klasse, ikke sant? (Stigende intonasjon på setningsfragmentet *ikke sant*.)

Noen *dialekter* i Norge lager spørsmål på måter som skiller seg fra standard skriftspråk. Her er to eksempler:

Nordland (hv-spørsmål):

Ka du trur? = Hva tror du?

Kor du kommer fra? = Hvor kommer du fra?

Rogaland (setningsspørsmål):

Om du komme herfra? = Kommer du herfra?

Om du e varme? = Er du varm?

PLASSERING AV IKKE (B2)

Plasseringen av *ikke* i midtfeltet i inverterte setninger varierer avhengig av om subjektet er *trykk tungt* eller *trykklett*. *Substantiv* er trykk tungt (Frida, farmor), og *pronomen* er normalt trykklett (hun, det, han ...).

➔ Les om trykklette og trykk-tunge stavelser og ord i *På nivå A1-A2*.

IKKE + trykk tungt subjekt:	Om formiddagen ser ikke farmor på TV.	setningsadverbial: ikke + subjekt: farmor
	På fredager går ikke Frida på besøk til venner.	setningsadverbial: ikke + subjekt: Frida
Trykklett subjekt + IKKE	Om formiddagen ser hun ikke på TV.	subjekt: hun + setningsadverbial: ikke
	På fredager går hun ikke på besøk til venner.	S subjekt: hun + setningsadverbial: ikke

Det samme gjelder plassering av *ikke* og objekt når setningene ikke er invertert og vi bare har *ett verb* (finit verb: presens eller preteritum):

IKKE + trykk tungt objekt:	Jeg kjenner ikke Selma .	setningsadverbial: ikke + objekt: Selma
	Han nådde ikke bussen .	setningsadverbial: ikke + objekt: bussen
Trykklett objekt + IKKE:	Jeg kjenner henne ikke .	objekt: henne + setningsadverbial: ikke
	Han nådde den ikke .	objekt: den + setningsadverbial: ikke

Men hvis vi legger *trykk* på pronomenet slik at det blir *trykk tungt*, da må det stå etter *ikke*:

IKKE + trykk tungt objekt:	Jeg tror ikke det .	setningsadverbial: ikke + objekt: det
	Jeg kjenner ikke henne (men broren).	setningsadverbial: ikke + objekt: henne
	Han nådde ikke den (men den neste).	setningsadverbial: ikke + objekt: den

4 IMPERATIVSETNINGER

Setninger med verbet i imperativ (se side 83) kaller vi *imperativsetninger*. I slike setninger trenger vi ikke subjekt fordi setningen alltid blir sagt *til* subjektet:

Gå hjem! = **Du** må gå hjem. / **Dere** må gå hjem.

Gjør leksene! = **Du** må gjøre leksene. / **Dere** må gjøre leksene.

Vær så god,
forsyn deg!

Ta av deg
skoene!

Sett koppen inn i
oppvaskmaskinen!

Vi kan gjøre slike setninger negative ved å sette *ikke* foran eller etter verbet i setningen:

Ikke ta av deg skoene!

Ikke spis så mye godteri!

Ikke sitt oppe og spill dataspill hele natta!

**GÅ IKKE OVER VEIEN
FØR BUSSEN HAR KJØRT!**

LEDDSETNINGER

Et setningsledd kan bestå av ett eller flere ord, eller det kan være en setning. En slik setning kaller vi en *leddsetning*. En leddsetning er altså et *setningsledd* i en helsetning, og leddsetninger kan være alle setningsledd utenom verbalet. Noen leddsetninger er hele setningsleddet, mens andre er en del av setningsleddet. Leddsetningen starter vanligvis med en *subjunksjon*: at, om, som, fordi, hvis ...

Leddsetningen kan stå *til slutt* i helsetningen (i *sluttfeltet*):

Jeg kommer **hvis du vil.**

Vi går ikke ut **når det regner.**

Det er bra **at hun trives i Bergen.**

Leddsetningen kan stå først i helsetningen (i *forfeltet*). Da må vi bruke komma etter leddsetningen:

Hvis du vil, kommer jeg.

Når det regner, går vi ikke ut.

At hun trives i Bergen, er bra.

Vi har tre typer leddsetninger: *nominale* leddsetninger, *adjektiviske* leddsetninger og *adverbiale* leddsetninger.

Nominale leddsetninger har rollen som **subjekt**, **objekt** eller **predikativ** i helsetningen. En nominal leddsetning kan også stå etter en preposisjon (se side 100).

Adjektiviske leddsetninger fungerer ofte som et adjektiv til et substantiv, og de er vanligvis *en del av* et annet setningsledd sammen med det ordet de beskriver.

Adverbiale leddsetninger er adverbialer (A), ikke setningsadverbialer (a), i helsetningen.

1 NOMINALE LEDDSETNINGER

Nominale leddsetninger kan være *subjekt*, *objekt* eller *predikativ* i helsetningen. Subjekt og objekt er *nominale ledd*, og derfor kaller vi denne typen leddsetninger *nominale leddsetninger*. Nominale leddsetninger innledes av subjunksjonene *at*, *om* og *å* eller av *spørreord*:

1 Leddsetningen er *subjekt* i helsetningen:

At han arbeider så mye, er ikke bra.
Å spise frukt er viktig.

2 Leddsetningen er *objekt* i helsetningen:

Alle vet **at tante Petra lager byens fineste hatter**.
De fleste pleier vel **å spise litt frukt hver dag**.

3 Leddsetningen er *predikativ* i helsetningen:

Problemet er **at du aldri hører etter**.
Spørsmålet er **om du egentlig har lyst til å arbeide her**.
Løsningen kan bli **å rive badet**.

Nominale leddsetninger kan også stå etter en preposisjon (se side 100):

Jeg lurer på **om de forstår den vanskelige situasjonen.**
Det kommer til **å regne i morgen.**

Å REFERERE SPØRSMÅL (B2)

Når vi lager *indirekte tale* (se side 171), vil vi ofte referere spørsmål. Når vi refererer spørsmål, er de ikke lenger spørresetninger, men leddsetninger. Derfor fjerner vi spørsmålstegnet. Vi må også forandre ordstilling og referanse til tid, sted og personer (se *tekstbinding*, s. 167).

Spørsmålet som vi skal referere, kan være et *setningsspørsmål* eller et *hv-spørsmål*.

- Når vi refererer setningsspørsmål, bruker vi subjunksjonen *om*.
- Når vi refererer hv-spørsmål, bruker vi *spørreordet som subjunksjon*.
- Når vi refererer spørsmål med *hva* eller *hvem*, må vi legge til *som* hvis spørreordene er subjekt i leddsetningen.

	DIREKTE TALE	INDIREKTE TALE
Setningsspørsmål	Går det bra?	Jeg spør om det går bra.
	Har du lest denne boka?	Jeg spør om du har lest denne boka.
Hv-spørsmål	Hva skjer?	Jeg spør hva som skjer. (hva er subjekt i leddsetningen => + som)
	Hva tenker du på?	Jeg spør hva du tenker på.
	Hvem kommer på festen?	Jeg spør hvem som kommer på festen. (hvem er subjekt i leddsetningen => + som)
	Hvem er det?	Jeg spør hvem det er.
	Hvilket eple vil du ha?	Jeg spør hvilket eple du vil ha.
	Hvordan går det?	Jeg spør hvordan det går.
	Hvorfor kom du ikke i går?	Jeg spør hvorfor du ikke kom i går.
	Når går bussen?	Jeg spør når bussen går.
Hvor kommer Elahe fra?	Jeg spør hvor Elahe kommer fra.	

HVIS OG OM

Hvis innleder en adverbial leddsetning. Derfor bruker vi den ikke som innledningen til nominale leddsetninger:

Hvis du vil,
kan vi gå ut.

Jeg lurer på om du har lyst til å gå ut.

*Jeg lurer på hvis du har lyst til å gå ut.

2 ADJEKTIVISKE LEDDSETNINGER

Adjektiviske leddsetninger bruker vi egentlig på samme måte som adjektiv. De er vanligvis *en del av* et nominalt ledd (subjekt, objekt eller predikativ).

Even har **en drøm som han ikke har fortalt noen om**. Han har lyst til å kjøre gjennom Europa på motorsykkel. Men han har ikke lyst til å reise alene. Han vil gjerne bli kjent med **ei jente som også liker å kjøre motorsykkel**. Hun trenger ikke å kjøre selv. Han har **en stor sykkel som har plass til to**.

Hvis den adjektiviske leddsetningen er *innskutt* (det vil si at den ikke trenger å være nødvendig for sammenhengen), skal den ha komma på begge sider:

Bergen, som er en by på Vestlandet, har rundt 250 000 innbyggere.

OBLIGATORISK BRUK AV SOM

Som er obligatorisk i leddsetninger der *som* er subjekt:

Farmor har ei venninne **som heter Petra**.

➔ *som* er subjekt i leddsetningen, og derfor kan det ikke sløyfes.

Som er ikke obligatorisk i leddsetninger der *som* ikke er subjekt:

Even har en motorsykkel **(som) han bruker hver dag**.

➔ *han* er subjekt i leddsetningen, og *som* kan sløyfes.

PLASSERING AV ADJEKTIVISKE LEDDSETNINGER I HELSETNINGEN

Som i leddsetningen refererer til et ord i helsetningen, og derfor er det viktig at det ikke står for langt fra det ordet det står i stedet for. Vi vil helst unngå mulige misforståelser:

Har du sett bildene av barna som vi skal henge opp i dag?
Jeg vil selge en rosa skinnstol kjøpt av min kone som er fryktelig stygg.

I slike situasjoner må vi ofte skrive om hele utsagnet og *unngå* bruk av som-setning:

Har du sett bildene av barna? Vi skal henge opp de bildene i dag.
Jeg vil selge en rosa skinnstol. Min kone har kjøpt den, og den er fryktelig stygg.

3 ADVERBIALE LEDDSETNINGER

Leddsetninger som er *adverbial* i helsetningen, kaller vi *adverbiale leddsetninger*. Adverbiale leddsetninger forteller om tid, sted, årsak, innrømmelse, følge (konsekvens), betingelse, sammenlikning eller måte. Subjunksjonen som innleder leddsetningen, forteller oss hvilken funksjon leddsetningen har. For å vite hvilken funksjon leddsetningen har, må vi vite hva subjunksjonen betyr (se gjennomgangen av subjunksjoner på side 111).

Muzzi er 38 år. Han giftet seg med Mari for to år siden. De giftet seg i Tyrkia. Maris familie dro til Tyrkia for å delta i bryllupet.

- ➔ *Tid*: Muzzi var 36 år **da** han og Mari giftet seg.
- ➔ *Årsak*: Muzzi og Mari giftet seg i Tyrkia **fordi** Muzzis familie er større enn Maris familie.
- ➔ *Følge*: De giftet seg i Tyrkia **slik at** hele familien til Muzzi kunne delta i feiringen.
- ➔ *Betingelse*: **Hvis** de ville ha et stort bryllup med mange gjester, måtte de gifte seg i Tyrkia.
- ➔ *Innrømmelse*: **Selv om** Muzzi er 38 år nå, ser han mye yngre ut.
- ➔ *Sammenlikning*: Mari har lengre utdanning **enn** det Muzzi har.

SLØYFING AV SUBJUNKSJONEN I ADVERBIALE LEDDSETNINGER (B2)

I adverbiale leddsetninger er det ikke vanlig å sløyfe subjunksjonen fordi den bærer såpass mye av *betydningen* i leddsetningen. Men i adverbiale leddsetninger som uttrykker *vilkår* eller *betingelse*, er det mulig. Da får leddsetningen (uten subjunksjon) samme ordstilling som en invertert helsetning:

Hvis du setter deg her, kan jeg hjelpe deg.
= Setter du deg her, kan jeg hjelpe deg.

Om du spør meg, ble du veldig fin i den hatten.
= Spør du meg, ble du veldig fin i den hatten!

4 SETNINGSSKJEMA FOR LEDDSETNINGER

Helsetninger og leddsetninger har forskjellig ordstilling. Om vi legger merke til dette eller ikke, kommer an på hvilke setningsledd som er med i setningene:

HELSETNING	LEDDSETNING
Even er rørlegger.	... at Even er rørlegger.
Frida er ikke ferdig med studiene.	... at Frida ikke er ferdig med studiene.
Det regner ikke i morgen.	... hvis det ikke regner i morgen.
Vi gikk ut.	... før vi gikk ut.
Finner du ut noe?	... om du finner ut noe.
Hva skal du gjøre i dag?	... hva du skal gjøre i dag.
Marsvinet heter Pelle.	... som heter Pelle.

Vi kan sette opp et skjema for leddsetninger. Skjemaet for leddsetninger er forskjellig fra setningsskjemaet for helsetninger (se side 153). I leddsetninger er det *ingen felt* mellom det finite og det infinitte verbet:

FORBINDER- FELT	MIDTFELT		VERBAL 1 (v1)	VERBAL 2 (V2)	SLUTTFELT
subjunksjon	subjekt	setnings- adverbial (a)			predikativ (Pt) objekt (IO før DO) adverbial (A) (sted før tid)
at	Even		er		rørlegger.
at	Frida	ikke	er		ferdig med studiene.
hvis	det	ikke	regner		i morgen.
før	vi		gikk		ut.
om	du		finner		ut noe.
hva	du		skal	gjøre	i dag.
som			heter		Pelle.

PLASSERING AV LEDDSETNINGEN I HELSETNINGEN

Nominale og adverbiale leddsetninger er som oftest selvstendige setningsledd i helsetningen. Det betyr at slike leddsetninger kan stå i *forfeltet* (som eneste ledd) eller i *sluttfeltet*. Hvis en leddsetning står i forfeltet, skal den ha komma etter seg. Dette gjelder ikke for leddsetninger som innledes av subjunksjonen å.

Da Frida kom hjem fra universitetet den dagen, satt farmor og drakk kaffe på kjøkkenet sammen med en ung mann. Farmor forklarte **at det var rørleggeren**. Frida forsto ikke **hva hun mente**. *Rørleggeren?* Frida visste jo ikke **at vannet hadde forsvunnet mens farmor sto i dusjen**. **Da hun fikk høre hele historien**, måtte hun le. Hun var enig i **at rørleggeren fortjente minst en kopp kaffe og noen pannekaker for å ha ordnet opp i alt sammen**. Dessuten måtte hun innrømme for seg selv **at han var både hyggelig og kjekk**.

Noen ganger, og særlig *mundlig*, setter vi et tidsledd eller et stedsledd først i leddsetningen. Da blir ordstillingen i leddsetningen invertert etter reglene for inversjon i en helsetning:

Hun sier at i morgen kommer hun ikke på jobb.
= Hun sier at hun ikke kommer på jobb i morgen.

5 LEDDSETNINGENS FUNKSJON I HELSETNINGEN (B2)

Vi har sett at leddsetningen kan ha forskjellig *funksjon* i helsetningen avhengig av hvilken type leddsetning det er:

Subjekt

At Petra egentlig skulle studere språk,
var nytt for alle.
Å spise mye frukt er viktig.

Objekt

Frida syntes **at rørleggeren var både
kjekk og hyggelig.**
Mor vil vite **om Even har spist middag i dag.**

Adverbial

Hvis du skal studere i Bergen, kan du bo
hos oss.
Slo du av lyset **før vi gikk?**

En del av et annet setningsledd: Sofie har **et marsvin som heter Pelle.**

6 LEDDSETNING ELLER HELSETNING? (B2)

Noen ganger kan det være vanskelig å vite om vi har å gjøre med en *subjunksjon* (se side 111) eller et *adverb* (se side 89). Ofte er det ikke så stor betydningsforskjell mellom ordene, men hvilket ord det dreier seg om, er viktig å vite for å lage setninger med riktig ordstilling: Et adverb innleder en helsetning, og det finite verbet skal stå på plass 2. En subjunksjon innleder en leddsetning, og leddsetningen har en annen ordstilling enn helsetningen. Se på disse eksemplene:

SUBJUNKSJON OG LEDDSETNING

Han bodde i Tromsø *da* han var liten.

ADVERB OG HELSETNING

Han bodde i Tromsø til 1987. *Da* flyttet han til Bodø.

SUBJUNKSJON OG LEDDSETNING

ADVERB OG HELSETNING

Jeg kjører bil *fordi* jeg ikke liker å ta bussen.

Jeg liker ikke å ta bussen. *Derfor* kjører jeg bil.

Jeg kjører bil *selv om* det er dyrt.

Det er dyrt å kjøre bil. *Likevel* gjør jeg det.

Han leste avisa *mens* han spiste middag.

Han spiste middag. *Samtidig* leste han avisa.

SETNINGSFRAGMENT

Setninger som ikke er helsetninger og heller ikke leddsetninger, kaller vi *setningsfragmenter*. *Interjeksjoner* (se side 115) er ofte setningsfragmenter: *Hysj! Uff! Ja da.*

et fragment = noe som ikke er helt, noe mangler for at det skal bli ferdig

Setningsfragmenter mangler ett eller flere ledd på å bli en setning:

Gratulerer med dagen! = Jeg gratulerer deg med dagen.
Subjekt mangler: jeg
Objekt mangler (men objekt er ikke obligatorisk setningsledd): deg

Hvorfor det? = Hvorfor mener/sier du det?
Subjekt mangler: du
Verbal mangler: mener/sier

Setningsfragmenter brukes ofte i nyhetsoverskrifter og i reklame:

**Tatt for ran midt på
LYSE DAGEN**

FREDELIG LØSNING I SIKTE

**Ble frisk over
natta med
Pretexa**

Dette sier Malin (42) etter å ha brukt Pretexa i bare to uker: Ikke mer medisiner for meg! Jeg hadde aldri trodd at denne dagen skulle komme. Nå er det bare Pretexa som gjelder.

KAPITTEL 4

TEKST

TEKSTBINDING

En tekst består av flere setninger. For at teksten skal være lett og god å lese, er det viktig å binde setningene sammen. Vi kan skape sammenheng mellom setningene i en tekst på forskjellige måter. Hvordan vi gjør det, kommer an på hvilken type tekst vi vil lage. I avsnittet *tekstbinding* skal vi gjennomgå noen måter å binde sammen tekst på, og i avsnittet *tekster* vil vi se på ulike typer tekster.

1 Å REFERERE MED PRONOMEN

Å referere ved hjelp av *pronomen* er en grunnleggende måte å skape sammenheng på. I stedet for å gjenta navn på personer eller ting i en tekst refererer vi med pronomen:

Petra har en hattebutikk. Den ligger i sentrum. Hun er ofte i butikken, og hun liker å sitte der og arbeide med hattene sine.
Petra ➔ hun, en hattebutikk ➔ den

Når vi bruker pronomen for å referere, må det være *tydelig* hvem eller hva pronomenet refererer til:

Hver søndag pleier tante Petra, farmor og Frida å spise middag sammen klokka fem. Derfor ble de bekymret da hun ikke kom.

Her er det ikke tydelig hvem som er referansen for *de* og *hun*. Var det Frida som ikke kom? Var det tante Petra og farmor som ble bekymret? I slike situasjoner bør vi gjenta noe for å unngå misforståelse:

Hver søndag pleier tante Petra, farmor og Frida å spise middag sammen klokka fem. Derfor ble de bekymret da Frida ikke kom.

2 Å UTTRYKKE TIDSFORHOLD: KRONOLOGI, FORTID OG NÅTID

En annen vanlig måte å binde sammen en tekst på er å fortelle *kronologisk* hva som skjer. Denne typen sammenbinding bruker vi ofte hvis vi forteller om noe som har skjedd, eller om en reise vi har vært på. Når vi skal avlegge en rapport, er det også viktig å kunne uttrykke kronologi.

For å uttrykke kronologi bruker vi *adverbialer*. Det kan være:

først, så, etterpå, da, samtidig, seinere, etter hvert, til slutt, etter noen timer, seinere på dagen, om morgenen, om kvelden, i fjor ...

Slike adverbialer kan også være leddsetninger som innledes av subjunksjonene *da, før, mens* og *idet*.

Det er alltid mulig å bruke konjunksjonen *og* for å skape kronologisk sammenheng.

I NÅTIDA, I FRAMTIDA ELLER I FORTIDA?

Hvis vi forteller kronologisk om noe som skjer i *nåtida* eller i *framtida*, vil vi bruke *presens* og *presenssystemet* (se side 63):

Frida **flytter** inn hos farmor og tante Petra i begynnelsen av august. Før hun **kommer**, **har** farmor og tante Petra **ryddet** og **vasket** rommet. Først **maler** Frida veggene hvite. Samtidig **syrr** farmor gardiner. Frida og farmor **arbeider** hele dagen mens tante Petra **er** på jobb. På torsdagen **kjøper** de møbler til rommet. De **kjøper** seng, rullegardin, skrivebord og en stol. Fra før **står** det et skap på rommet, og Frida **maler** skapet blått. Etter to dager **er** de ferdige med å sette sammen møblene. På lørdagen **er** farmor og Frida en tur på Fretex. Der **finner** Frida et hjemmelaget lappeteppe. Det **passer** perfekt på senga!

Hvis vi forteller kronologisk om noe som skjedde i *fortida*, vil vi vanligvis bruke *preteritum* som hovedform i fortellingen. Da vil de andre verbformene være dem vi finner i *preteritumssystemet* (se side 63):

Frida **flyttet** inn hos farmor og tante Petra i begynnelsen av august. Før hun **kom**, **hadde** farmor og tante Petra **ryddet** og **vasket** rommet. Først **malte** Frida veggene hvite. Samtidig **sydde** farmor gardiner. Frida og farmor **arbeidet** hele dagen mens tante Petra **var** på jobb. På torsdagen **kjøpte** de møbler til rommet. De **kjøpte** seng, rullegardin, skrivebord og en stol. Fra før **sto** det et skap på rommet, og Frida **malte** skapet blått. Etter to dager **var** de ferdige med å sette sammen møblene. På lørdagen **var** farmor og Frida en tur på Fretex. Der **fant** Frida et hjemmelaget lappeteppe. Det **passet** perfekt på senga!

3 UBESTEMT OG BESTEMT FORM

Vi kan bruke skiftet mellom ukjent og kjent informasjon til å variere og binde sammen en tekst. I teksten nedenfor er fokuset på ordene *hatt* og *kunde*. Første gang ordene introduseres, står de i ubestemt form. Deretter varierer formen: Hvis ordene står alene, er det naturlig å bruke bestemt form andre gang ordet forekommer. Men ulike determinativer som står sammen med ordene, kan også bestemme om ordene står i ubestemt eller bestemt form.

Tante Petra lager **hatter**. Hun gikk i lære i Paris, så **hattene** er kanskje litt spesielle. Hver eneste **hatt** har sin egen historie. Etter hvert har tante Petra fått mange **kunder**. Spesielt de siste årene har **hattene** blitt populære. **Kundene** kommer tilbake gang på gang, og de er alltid nysgjerrige: Hvilken farge har **hattene** i år? Hvilken dekorasjon har de? **Hattene** til tante Petra er ikke så dyre. Mange **kunder** snakker om det. De sier at **hattene** er altfor billige!

4 Å BRUKE STEDSHENVISNING FOR Å BINDE SAMMEN TEKST

Vi kan bruke stedsadverb eller adverbialer som forteller om sted, for å binde sammen setninger i en tekst: *her, der, fram, tilbake, i byen, på landet* osv.

Petra er ofte **i butikken**, og hun liker å sitte **der** og arbeide med hattene sine.

i butikken ➔ der

Tante Petra trivdes godt i Paris. Hun fikk mange gode venner der. Hun ble aldri lei av å gå rundt i byen og se på folkelivet. Hun likte spesielt godt området rundt Montmartre. Der var det mange små kafeer og koselige butikker, og på toppen av Montmartre lå det en nydelig kirke. Foran kirken var det utsikt over store deler av sentrum.

5 Å REFERERE: INDIREKTE TALE

Når vi refererer hva andre har sagt, lager vi *indirekte tale*. Vi bruker *nominale leddsetninger* (se side 157). Vi bruker *spørreordet* som subjunksjon i leddsetningen når vi refererer et *hv-spørsmål*, men vi bruker subjunksjonen *om* når vi refererer et *setningsspørsmål* (se side 152).

I overgangen fra direkte til indirekte tale er det ofte nødvendig å gjøre endringer for å tilpasse utsagnet som skal refereres. Slike endringer kan være:

Pronomen og eiendomsord	Hun sier: «Jeg bor i Bergen.» Du sier: «Jeg bor i Bergen.» Hun sier: «Mora mi er syk.» Hun spør: «Koser du deg?»	Hun sier at hun bor i Bergen. Du sier at du bor i Bergen. Hun sier at mora hennes er syk. Hun spør om han koser seg.
Tempus	Preteritumssamsvar (se nedenfor): Hun sa: «Jeg bor i Bergen.» Hun spurte: «Vil du bli med?»	Hun sa at hun bodde i Bergen. Hun spurte om jeg ville bli med.
Imperativ	Vi kan ikke bruke imperativ i indirekte tale, for da er ikke lenger subjektet til stede: Hun sier: «Sett fra deg kofferten!»	Hun sier at han/hun må/skal sette fra seg kofferten.
Tid	Hun sa: «Jeg skal reise i morgen.»	Hun sa at hun skulle reise dagen etter.
Sted	Hun spurte: «Har ikke du bodd her?»	Hun spurte om jeg ikke hadde bodd der.
Ordstilling	Hun sier: «Jeg har ikke bodd her.»	Hun sier at hun ikke har bodd der.
Referanse	Hun sier: «Denne klassen er trivelig.»	Hun sier at klassen er trivelig.

PRETERITUMSSAMSVAR (B2)

Preteritumssamsvar betyr at verbtiden i helsetningen bestemmer hvilken verbtid som er tillatt i leddsetningen. Vi kan sette opp reglene for preteritumssamsvar slik:

Helsetningen har presens i v1.

Leddsetningen kan ha presens eller preteritum i v1. (Det er valgfritt.)

Helsetningen har preteritum i v1.

Leddsetningen må ha preteritum i v1.

Frida: Hva skal vi ha til middag i dag?

Farmor: Fisk, tenkte jeg.

Frida: Det blir godt! Skal jeg dekke på til to eller tre?

Farmor: Dekk på til tre. Petra kommer nok snart, hun også.

PRESENS

Farmor **holder** på å lage middag, og Frida **lurer** på hva de **skal ha** til middag. Farmor **svarer** at de **skal ha** fisk. Frida **sier** at det **blir** godt. Så **lurer** hun på om hun **skal dekke** på til to eller tre personer. Farmor **synes** at hun **skal dekke** på til tre. Hun **tror** at Petra også **kommer** snart.

PRETERITUM

Farmor **holdt** på å lage middag, og Frida **lurte** på hva de **skulle ha** til middag. Farmor **svarte** at de **skulle ha** fisk. Frida **sa** at det **kom** til å **smake**. Så **lurte** hun på om hun **skulle dekke** på til to eller tre personer. Farmor **syntes** at hun **skulle dekke** på til tre. Hun **trodde** at Petra også **ville komme** snart.

Preteritumssamsvar kan synes merkelig i noen situasjoner: «Selma er en god venn,» tenkte Petra.

Petra tenkte at Selma var en god venn.

Her kan man spørre: Er ikke Selma en god venn lenger? I slike situasjoner kan man tillate seg å se bort fra regelen om preteritumssamsvar: Hvis den som snakker, mener at innholdet i leddsetningen (*Selma er en god venn*) er sant uansett situasjon, kan man bryte med preteritumssamsvaret.

VARIASJON I BRUK AV VERB SOM REFERERER

Hvis vi skal referere en lang samtale, for eksempel et intervju, er det viktig å variere verbbruken. Her er en oversikt over aktuelle verb eller verbuttrykk i *presens*. De kan selvsagt også brukes i *preteritum* (eller en sammensatt verbform).

	FORTELLENDE SETNING (AT)	SPØRRESETNING (OM/SPØRREORD)
B1	Han sier at ...	Han spør om/spørreord ...
	Han forteller at ...	Han vil vite om/spørreord ...
	Han mener at ...	Han lurere på om/spørreord ...
	Han synes at ...	
	Han tror at ...	
B2	Han legger vekt på at ...	Han stiller seg tvilende til om/spørreord ...
	Han understreker at ...	Han er usikker på om/spørreord ...
	Han tviler på at ...	Han tviler på om ...

Den forrige filmen var bedre enn denne.

Han synes at den forrige filmen var bedre enn denne.

Han sier at den forrige filmen var bedre enn denne.

Han mener at den forrige filmen var bedre enn denne.

Så du den forrige filmen?

Han spør om du så den forrige filmen.

Han vil vite om du så den forrige filmen.

Han lurere på om du så den forrige filmen.

Den nye rektoren har ikke erfaring fra grunnskolen.

Han sier at den nye rektoren ikke har erfaring fra grunnskolen.

Han forteller at den nye rektoren ikke har erfaring fra grunnskolen.

Hvor mye vet vi egentlig om den nye rektoren?

Han spør hvor mye de egentlig vet om den nye rektoren.

Han lurere på hvor mye de egentlig vet om den nye rektoren.

Han er usikker på hvor mye de vet om den nye rektoren.

ANDREHÅNDSINFORMASJON (B2)

Noen ganger refererer vi noe som andre har sagt. Vi kaller det *andrehåndsinformasjon*.

Da understreker vi at dette er noe vi har hørt av andre:

Sjefen sa at vi skulle starte arbeidet i Sandviken i dag.

Hvis Even skal fortelle dette videre til en annen kollega, kan han for eksempel si:

- Muzzi sier at sjefen har sagt at vi skal starte arbeidet i Sandviken i dag.
- Muzzi har hørt av sjefen at vi skal starte arbeidet i Sandviken i dag.
- Ifølge Muzzi vil sjefen at vi skal starte arbeidet i Sandviken i dag.
- Sjefen vil visst at vi skal starte arbeidet i Sandviken i dag.
- Vi skal visst starte arbeidet i Sandviken i dag.

6 Å UTTRYKKE LOGISKE FORHOLD (B2)

Vi kan skille mellom fire hovedtyper av logiske forhold:

Årsaksforhold er når vi forklarer nåtida ved hjelp av fortida, eller vi forklarer fortida ved hjelp av nåtida. I slike forhold er det alltid snakk om at det ene er en *virkning* eller et *resultat* av det andre, enten forklaringen går den ene eller den andre veien.

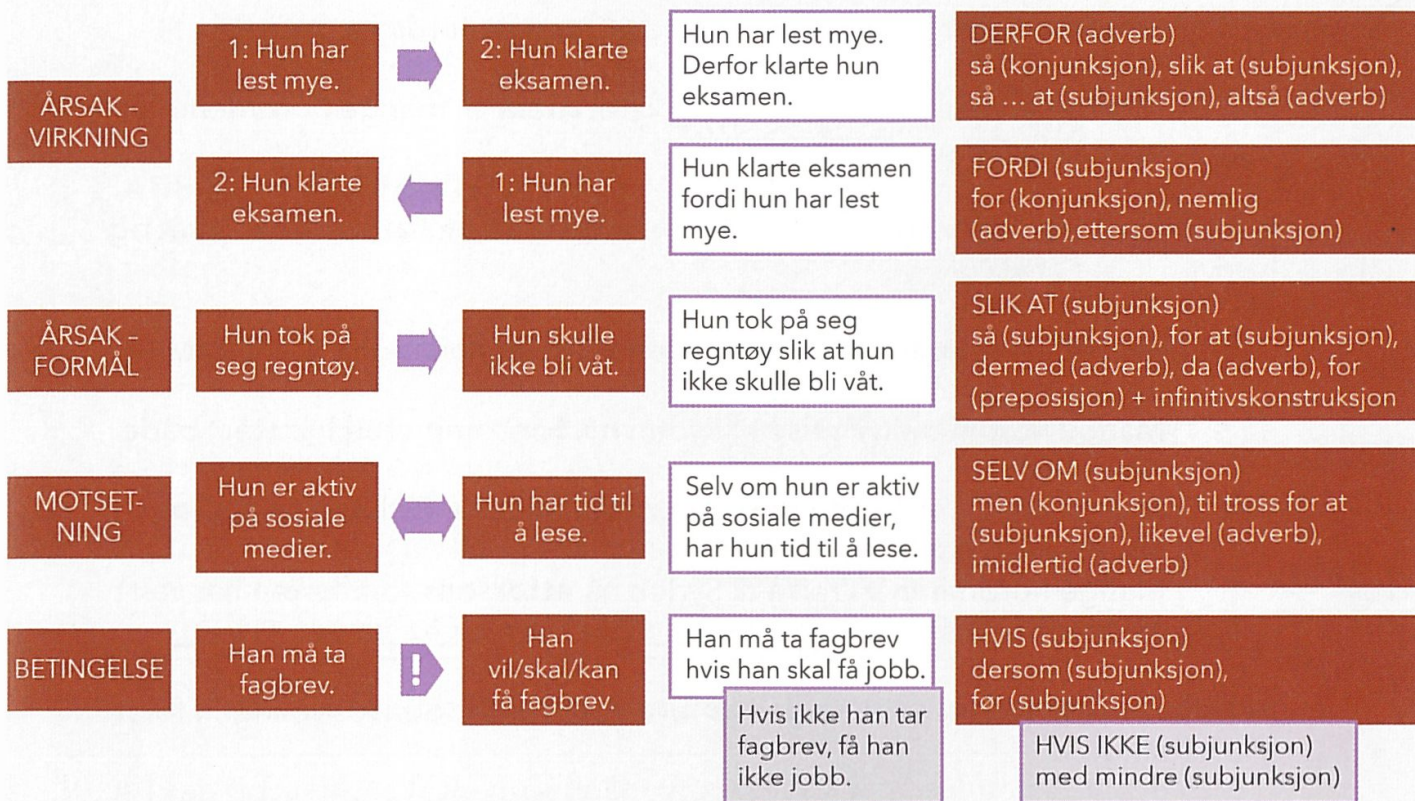
Årsaksforhold er også å forklare hva vi vil oppnå med det vi gjør. Hva er *formålet* eller *hensikten* med handlingene våre?

Motsetningsforhold vil si at vi setter handlinger eller situasjoner i motsetning til hverandre.

Betingelsesforhold vil si at noe må skje *for* at noe annet kan skje. Det ene er altså en *betingelse* for det andre. Når det gjelder betingelsesforhold, kan vi også snakke om negative betingelser. Det vil si at noe *ikke* kommer til å skje før noe annet har skjedd.

Vi kan vise disse forholdene slik:

OVERSIKT OVER LOGISKE FORHOLD

ÅRSAK - VIRKNING/RESULTAT

Når vi skal formulere sammenhengen mellom årsak og virkning/resultat, er bruken av bindeord avhengig av *hvilken vei* vi ønsker å vise en sammenheng (se oversikten):

A: Sommeren har vært både våt og kald. ➔ B: Mange nordmenn vil reise til Syden nå.

Sommeren har vært både våt og kald. **Derfor** vil mange nordmenn reise til Syden nå.

Sommeren har vært både våt og kald, **så** mange nordmenn vil reise til Syden nå.

Sommeren har vært både våt og kald **slik at** mange nordmenn vil reise til Syden nå.

Sommeren har vært **så** våt og kald **at** mange nordmenn vil reise til Syden nå.

Sommeren har vært både våt og kald. **Altså** vil mange nordmenn reise til Syden nå.

B: Mange nordmenn vil reise til Syden. ➔ A: Sommeren har vært både våt og kald.

Mange nordmenn vil reise til Syden nå **fordi** sommeren har vært både våt og kald.

Mange nordmenn vil reise til Syden nå, **for** sommeren har vært både våt og kald.

Mange nordmenn vil reise til Syden nå. Sommeren har **nemlig** vært både våt og kald.

Mange nordmenn vil reise til Syden nå **ettersom** sommeren har vært både våt og kald.

Når årsaken settes *etter* virkningen (B før A), kan vi sette leddsetningen først i helsetningen:

Fordi sommeren har vært både våt og kald, vil mange nordmenn reise til Syden nå.

Ettersom sommeren har vært både våt og kald, vil mange nordmenn reise til Syden nå.

Vi kan også bruke *faste fraser* eller *uttrykk* for å lage sammenheng mellom en årsak og en virkning:

Årsaken/Grunnen til at mange nordmenn vil reise til Syden nå, **er** den kalde og våte sommeren.

Følgen av den våte og kalde sommeren **er at** mange nordmenn vil reise til Syden nå.

På grunn av den kalde og våte sommeren vil mange nordmenn reise til Syden nå.

Den kalde og våte sommeren **har resultert i** at mange nordmenn vil reise til Syden nå.

Sommeren har vært både våt og kald. **Det gjør at** mange nordmenn vil reise til Syden nå.

At mange nordmenn reiser til Syden nå, **har å gjøre med** den kalde og våte sommeren.

Den kalde og våte sommeren **er skyld i** at mange nordmenn vil reise til Syden nå.

At mange nordmenn reiser til Syden nå, **skyldes** den kalde og våte sommeren.

At mange nordmenn reiser til Syden nå, **kommer av at** sommeren har vært både våt og kald.

I og med at sommeren har vært både våt og kald, reiser mange nordmenn til Syden nå.

ÅRSÅK - FORMÅL/HENSIKT

Vi kan formulere sammenhengen mellom årsak og *formål/hensikt* på flere måter:

A: Mange tar en kort utdanning. ➔ B: De slipper å ta opp et stort studielån.

Mange tar en kort utdanning **slik at** de slipper å ta opp et stort studielån.

Mange tar en kort utdanning **så** de slipper å ta opp et stort studielån.

Mange tar en kort utdanning **for at** de skal slippe å ta opp et stort studielån.

Mange tar en kort utdanning. **Dermed** slipper de å ta opp et stort studielån.

Mange tar en kort utdanning **for å** slippe å ta opp et stort studielån.

Vi kan også bruke *faste fraser* eller *uttrykk* for å lage sammenheng mellom en årsak og en virkning:

Hensikten med å ta en kort utdanning **er å** slippe å ta opp et stort studielån.

Mange tar en kort utdanning **med det resultat at** de slipper å ta opp et stort studielån.

Mange tar en kort utdanning. **På den måten** slipper de å ta opp et stort studielån.

MOTSETNING

Vi kan formulere et *motsetningsforhold* på flere måter:

A: Han tok eksamen. ↔ B: Det var ikke obligatorisk.

Han tok eksamen **selv om** det ikke var obligatorisk.

Han tok eksamen, **men** det var ikke obligatorisk.

Han tok eksamen **til tross for** at det ikke var obligatorisk.

Det var ikke obligatorisk å ta eksamen. **Likevel** gjorde han det.

Det var ikke obligatorisk å ta eksamen, **men** han gjorde det **likevel**.

Han tok eksamen. **Imidlertid** var det ikke obligatorisk.

BETINGELSE

Vi kan formulere sammenhengen mellom *en betingelse* for at noe skal skje, og det som vi ønsker skal skje, på flere måter:

Betingelse: Fint vær.

Hva kan skje: Vi kan grille på terrassen.

Hvis det blir fint vær i morgen, kan vi grille på terrassen.

Dersom det blir fint vær i morgen, kan vi grille på terrassen.

Før vi kan grille på terrassen, må det bli fint vær.

Hvis det **ikke** blir fint vær i morgen, kan vi **ikke** grille på terrassen.

Med mindre det blir fint vær, blir det ingen grilling på terrassen i morgen.

Andre måter å uttrykke et betingelsesforhold på kan være:

Jeg håper det blir fint vær i morgen. **Ellers** kan vi **ikke** grille på terrassen.

Så sant det blir fint vær i morgen, griller vi på terrassen.

Bare det blir fint vær i morgen **så** vi kan grille på terrassen!

TEKSTTYPER

Når vi leser en tekst, leser vi for å *orientere* oss, for å forstå *informasjon* og *instruksjoner* eller for å ha det hyggelig og oppleve en *fortelling*.

Når vi skriver en tekst, skriver vi til andre eller til oss selv: Vi vil *informere* andre om noe eller *fortelle* dem noe, eller vi *noterer* noe for å huske det senere.

Vi kan skille mellom *bundne sjangrer* og *kreative tekster*. Med «bundne» sjangrer mener vi at det finnes noen spesifikke krav og forventninger til hvordan teksten skal se ut. Noen ganger er forventningene så tydelige at man nesten kan lære mønsteret utenat. Andre ganger handler det om ordvalg og om hvilken måte teksten bygges opp på. Innenfor kreativ skriving kan vi tillate oss å bruke humor, ironi, følelser og en subjektiv framstilling. Hvis vi bruker slike virkemidler i en bunden sjanger, må vi være veldig nøye med hvordan vi gjør det, slik at budskapet likevel er tydelig.

Vi kan *lese* flere typer tekster enn vi kan *skrive*. Her er en oversikt over de teksttypene som er knyttet til nivåene B1 og B2:

Du kan lese

Du kan skrive

Du kan lese

Du kan skrive

BUNDNE SJANGRER

- brosjyrer
- annonser
- bruksanvisninger
- enkle fakta-tekster og tekster i oppslagsverk
- nyhetsartikler
- korte brev eller dokumenter fra offentlige etater
- tekster knyttet til egne interesser og egen jobb

- korte og tydelige beskjeder
- formelle brev (for eksempel en jobbsøknad eller en klage)
- CV
- enkle rapporter
- sammendrag av handling i en film eller ei bok
- en sammenhengende tekst om et kjent emne og beskrive egne reaksjoner og synspunkt

- faktatekster og argumenterende og resonnerende tekster om tema fra eget interessefelt
- nyhetsartikler
- rapporter
- komplekse instruksjoner
- formelle brev
- korte brev eller dokumenter fra offentlige etater
- referat og sammendrag
- møterefertat
- redegjørelser
- anmeldelser

- rapporter
- referat (og sammendrag) som sammenfatter og vurderer informasjon og argumenter
- formelle brev
- anmeldelse av en film eller ei bok
- redegjørelse
- klare og detaljerte tekster om mange forskjellige emner (men innenfor eget interessefelt)
- argumenterende og resonnerende tekster

KREATIVE TEKSTER

- fortellinger
- personlige brev og e-poster
- informasjonsutveksling på sosiale medier
- uformelle brev
- enkle skjønnlitterære tekster

- en sammenhengende fortelling om noe som har hendt / fortelle en historie
- sammenhengende tekster som beskriver drømmer, ambisjoner og framtidsplaner
- brev eller innlegg for å utveksle informasjon

- fortellinger
- personlige brev og e-poster
- innlegg og meningsutveksling på sosiale medier
- en del utvalgt skjønnlitteratur

- en sammenhengende fortelling om noe som har hendt / fortelle en historie
- sammenhengende tekster som beskriver drømmer, ambisjoner og framtidsplaner
- brev eller innlegg for å utveksle informasjon

(Kilder: Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, VOX 2012 og Det felles europeiske rammeverket for språk, UDIR 2011)

1 BUNDNE SJANGRER

Bundne sjangrer er teksttyper der det er ganske strenge krav til hvordan teksten skal se ut. Det kan ha å gjøre med oppsett, med ordvalg og med framstillingsmåte. Vi kaller det *tekstkonvensjoner*. Når vi vet litt om en teksts konvensjoner, vil det både være lettere å lese og forstå teksten og å skrive teksten.

BROSJYRE: OG TUREN GÅR TIL ... (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- Overskrift og tekst.
- Har ofte bilde av det/den/dem som brosjyren gjelder.
- Teksten er ofte (men ikke alltid) oppramsende og punktvis.
- En brosjyre har ofte *informasjon* om noe eller en *oppfordring* til å gjøre noe. Den kan inneholde *beskrivelser* av steder eller ting. Den kan gi en *oversikt* over noe, eller den kan *reklamere* for noe.
- En brosjyre er en blanding av en *instruksjon*, et *oppslag* og en *beskrivelse*.

Geirangerfjorden er 15 kilometer lang. Den er en arm av Storfjorden. **Geirangerfjorden** ligger på Sunnmøre. I 1869 seilte det første turistskipet inn **Geirangerfjorden**. Siden har det fortsatt. Og det er ikke rart! Fjorden er spektakulær, og 600 000 turister besøker fjorden og området rundt hvert år. Hva venter du på? Reis til Geiranger, du også! Velkommen!

Preikestolen ligger i Lysefjorden. Den er Europas 5. høyeste havklippe. Det tar en og en halv time å gå fra parkeringsplassen og opp. Men når du kommer dit, angreer du ikke! Utsikten er utrolig, og rundt 200 000 personer tar turen opp hvert år. Tør du? Vil du? **Preikestolen** venter. Kommer du?

BRUKSANVISNING OG INSTRUKSJONER: Å LEGGE GULV (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- En bruksanvisning kan være en forklaring på hvordan man *lager* noe.
- En bruksanvisning kan være en forklaring på hvordan man *installerer* noe eller *monterer* noe. Da kalles bruksanvisningen ofte *veiledning* eller *instruksjon*.
- En bruksanvisning kan fortelle hvordan man *tar noe i bruk*. Da kalles bruksanvisningen også for *brukermanual*.
- En bruksanvisning kan gi instruksjon i hvordan man *vedlikeholder* noe.
- En bruksanvisning inneholder ofte bilder og er gjerne utformet punktvis.

Laminatgulv fra Gulvspesialisten

1

Våre laminatgulv er enkle å legge og finnes i mange forskjellige utførelser. Følgende instruksjon gjelder for alle våre gulv, uansett utførelse.

2

Gulvbordene settes enkelt sammen uten lim eller spesialverktøy. Laminatgulvet kan legges direkte på det gamle gulvet, enten det er parkettgulv, vinylgulv eller vegg-til-vegg-teppe. Det viktigste er at underlaget er flatt, fast, tørt og rent.

Laminatgulv legges flytende. Det vil si at laminatgulvet ikke skal festes (altså spikres eller limes fast) i underlaget. Gulvet skal kunne bevege seg fritt og følge endringer i inneklimaet. Derfor må ikke gulvet holdes fast av tunge gjenstander, slik som kjøkkeninnredning, tunge skap eller fulle bokhyller.

Laminatgulv må ikke legges i våtrom, det vil si vaskerom, badstuer eller bad.

3

Laminatgulv rengjøres med tørr eller fuktig klut. Gulvet skal *ikke* vaskes med våt klut, og det må heller ikke bones eller slipes.

4

5

(Fritt etter monteringsanvisning fra konsument.tarkett.no)

FAKTATEKSTER OG OPPSLAGSVERK: NORSK RØDT FE (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- høy informasjonstetthet
- ofte stikkordsform
- kan ha bilde av temaet som omtales
- årsaksforholdene er ofte (men ikke alltid) tydelige innenfor hvert avsnitt

Norsk rødt fe (NRF) er den dominerende storferasen i Norge. Det er en kombinasjonsrase. Det vil si at rasen er en krysning av gamle norske storferaser og noen utenlandske, blant annet storferaser fra Sverige, Finland, USA og Canada.

NRF står for mesteparten av all melkeproduksjon her i landet. Melkeproduksjonen er rundt 6500 kg per ku per år. Når dyrene avles fram, legges det stor vekt på dyrenes helse, fruktbarhet og

bruksegenskaper. Det legges ikke så stor vekt på utseende. Dyrene er vanligvis rødbrune eller svarte med hvite flekker.

På grunn av dyrenes høye fruktbarhet og gode helse er det stor interesse for NRF over store deler av verden. Hvert år eksporteres det NRF-sæd til over 20 ulike land.

(Kilde: snl.no, wikipedia.no)

ANNONSER: LEDIG STILLING (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- inneholder alltid informasjon om den ledige jobben: tid, varighet, søknadsfrist og formelle krav
- beskrivelse av arbeidsoppgaver
- kontaktinformasjon for å søke jobben
- kortfattet informasjon, stikkordspreg
- en omtale av arbeidsgiver (omtalen har gjerne hele setninger)

JOB

LAGRE ANNONSEN

MELDINGER

NY ANNONSE

LEDIG STILLING SOM PLEIEASSISTENT (HELGEVAKTER)

Vi søker etter en flink pleieassistent som kan ta helgevakter (annenhver helg) ved ulike sykehjem. Vaktene vil veksle mellom dagvakter, ettermiddagsvakter og nattevakter etter hva som er gjeldende behov på sykehjemmet.

Om arbeidsgiveren

OOP AS har ansatte som arbeider for å gi pleie-trengende mennesker en bedre hverdag. Vi tar ulike pleie- og omsorgsoppgaver, slik som brukerstyrt personlig assistanse (BPA), hjemmesykepleie og vikartjenester på pleie- og aldershjem og på sykehus. Vårt motto er at alle har krav på en god, verdig og respektfull omsorg som er kompetansebasert.

Arbeidsoppgaver

Pleie og omsorg med tilhørende arbeidsoppgaver.

Kvalifikasjoner

- Norsk eller skandinavisk språk (for andre morsmål, minimum nivå B1 i norsk)
- Ønskelig med erfaring fra primærhelsetenesten, men ikke et krav
- Arbeids- og oppholdstillatelse i Norge
- Gyldig politiattest
- Førerkort klasse B

Arbeidsgiver	OOP (Omsorg og pleie) AS, bemanningstjeneste
Stillingstittel	Pleieassistent
Sted	Bergen og omegn
Frist	15.12.2019
Stillingsstørrelse	50 % (deltid)
Varighet	Engasjement (midlertidig stilling)

Personlige egenskaper

- Utadvendt, imøtekommende og fleksibel
- Evne til å se hva som må gjøres
- Selvstendig og ansvarsfull

Vi tilbyr

- Godkjent medikamentkurs
- Lønn iht. gjeldende tariffavtaler
- God oppfølging

Kontakt

Er du interessert?

Skriftlig søknad med CV sendes på e-post:

silje.m.pettersen@oop.no

Alle søknader behandles konfidensielt

SØK PÅ STILLINGEN

SØKNAD: JEG SØKER MED DETTE DEN UTLYSTE STILLINGEN (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- Formelle brev følger et fast oppsett (se eksempelteksten).
- Faste formularer (for eksempel: Jeg søker med dette ..., Jeg viser til ..., Jeg ser fram til ..., Vedlagt finner dere ...)
- Teksten er relativt kort og poengtert. Teksten må fortelle nok om søkeren til at arbeidsgiveren blir interessert.

Frida Karoline Hansen Vik
Breistølen 27
5034 Bergen

Bergen, 1.12.2019

OOP AS
v/ Silje M. Pettersen

LEDIG STILLING SOM PLEIEASSISTENT (HELG)

Jeg viser til annonsen deres på finn.no, og søker med dette den utlyste stillingen som pleieassistent med helgevakter. Jeg ble ferdig med videregående skole i 2018, og fra juni 2018 til juli 2019 arbeidet jeg som ufaglært pleieassistent ved Solsida syke- og aldershjem i Oslo (se vedlagt CV og vedlegg 2). I løpet av dette året tok jeg godkjent medikamentkurs (vedlegg 3). Nå går jeg første år på sykepleierstudiet ved Høgskolen på Vestlandet, og jeg tillater meg derfor å søke på stillingen som pleieassistent.

Året ved Solsida syke- og aldershjem ga meg mye nyttig erfaring. Det gjelder både kontakten med pasienter og pårørende og de forskjellige rutinene på et sykehjem. Da tenker jeg på fordeling av arbeidsoppgaver og ansvarsområder mellom de ansatte ved hjemmet. Jeg håper å kunne bygge videre på denne erfaringen i en eventuell deltidsjobb hos dere. Selv om jeg nå har startet på sykepleierstudiet, er jeg selvfølgelig ydmyk i forhold til arbeidsoppgavene som pleieassistent.

Jeg er pålitelig, positiv og fleksibel, og jeg liker å samarbeide med andre om arbeidsoppgaver.

Vedlagt søknaden finner dere CV.

Jeg ser fram til å høre fra dere.

Med vennlig hilsen

Frida K. Hansen Vik

Antall vedlegg: 3

CV • FRIDA KAROLINE HANSEN VIK

Personalia	Navn	Frida Karoline Hansen Vik
	Kjønn	Kvinne
	Adresse	Breistølen 27, 5034 Bergen
	Fødselsdato	4.4.1999
	Telefon	99 123 883
	E-post	fridavik_99@epost.no
Utdanning	2005–2015	Grunnskole 10 år (kan dokumenteres ved behov)
	2015–2018	Videregående skole, studieforberedende utdanningsprogram, vedlegg 1
	aug. 2019–dd	Sykepleierutdanning, Høgskolen på Vestlandet (under utdanning)
Arbeidserfaring	aug. 2018–juli 2019	Ufaglært pleiemedhjelper Solsida syke- og aldershjem, vedlegg 2 Arbeidsoppgaver: omsorg, noe kontakt med pårørende, skifte av sengetøy, måltider, hjelpe til ved forefallende arbeid
Kurs	sept. 2018	Godkjent medikamentkurs, vedlegg 3
Språk	Morsmål	norsk
	Andre språk	engelsk B2 (muntlig og skriftlig) spansk B1 (muntlig og skriftlig)
Interesser	Trening, turer i skog og mark, venner og familie	
Referanser	Aina Larsen, avdelingsleder Solsida syke- og aldershjem, tlf. 22 23 18 07	
	Gaute Olsen, kontaktlærer ved Eikebakken videregående skole, tlf. 22 17 78 10	

dd = dags dato

CV-en din er et av de viktigste dokumentene du har. Den må inneholde relevant informasjon. Vi skiller mellom en *enkel CV* og en *utfyllende CV*. Fridas CV er et eksempel på en utfyllende CV fordi den inneholder en beskrivelse av hvilke arbeidsoppgaver hun hadde da hun arbeidet på Solsida syke- og aldershjem. I en utfyllende CV kan du også bruke bilder med forklaringer for å illustrere hva du har vært med på i forskjellige arbeidssituasjoner. Det kan også stå kort om hva utdanningen din har handlet om. Dermed blir det lettere for en potensiell arbeidsgiver å danne seg et bilde av hvilken kompetanse du har.

Det finnes mange gode tips på Internett om hvordan man lager en CV. Se for eksempel:

- Studenttorget (www.studenttorget.no) - velg *karriere* og deretter *CV-guide*
- Unginfo i Oslo (www.unginfo.oslo.no) - velg *jobb* og deretter *alt om CV*
- Europarådets Europass-nettside (<http://europass.cedefop.europa.eu/no/home>) - her finner du pdf-dokumenter som kan lastes ned på flere språk, samt maler for å skrive CV

Det er også viktig å kunne *fortelle* om CV-en sin. Når du forteller om CV-en din, kan du for eksempel bruke disse formuleringene:

- Fra ... til ... arbeidet jeg i ...
- På/I/Hos ... hadde jeg mange spennende arbeidsoppgaver. For eksempel hadde jeg ansvar for ...
- Det var et godt arbeidsmiljø på/i/hos ..., men hvis jeg skal være ærlig, var kanskje ikke arbeidsoppgavene så spennende.
- Da jeg studerte, lærte vi mye om ... Det har jeg ikke fått så mye bruk for senere.
- Vi lærte mye om ..., og det har vært veldig nyttig for meg.

NYHETSARTIKLER: BRANN MOT ROSENBORG (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- Overskrift som skal fange interessen hos leseren.
- Ingress: en innledende oppsummering av hva som kommer i artikkelen.
- Artikkelen er ofte inndelt i avsnitt med overskrifter.
- En artikkel har noen ganger en faktaboks som forklarer bakgrunnen for artikkelen.

Brann slo Rosenborg 4-1 i årets cupfinale på Ullevål. Rosenborg ledet 1-0 ved pause, men etter pausen hadde Brann kontroll på kampen helt til siste minutt. Etter kampen gratulerte Rosenborgs trener Brann med seieren.

Tannløst fra Brann-spillerne

Første omgang var en tannløs forestilling fra Brann-spillerne. – Det er et under at Rosenborg ikke skåret mer enn ett mål de første 45 minuttene, uttalte NRKs ekspertkommentator, Ronaldo Skår, etter kampen. Men etter pausen var showet slutt for Rosenborgs del. Det var tydelig at Brann-spillerne hadde fått tid til å hente seg inn i garderoben, og at treneren hadde snakket alvorlig med spillerne. Fra avspark til slutt i andre omgang var rødtrøyene fra Bergen uslæelige.

Sterk kampmoral

– Vi gikk litt i oppløsning i første omgang, men vi klarte å hente oss inn, uttalte Branns keeper Petter Neuman etter kampen. – Vi viser en sterk kampmoral, og vi klarer å være best når det gjelder. Neuman gir også litt av æren til publikum.

– Da Suarez skåret det første målet tre minutter ut i andre omgang, følte vi at fansen løftet oss opp og bar oss gjennom resten av kampen. Det var utrolig inspirerende.

Velkomst på Flesland

Nå blir det fest på Torgalmeningen når rødtrøyene kommer tilbake til Bergen. Flyet med spillerne lander på Bergen lufthavn klokka 22.30. Der blir de tatt imot av ikke mindre enn tre buekorps, ordfører og kommunalråd for kultur og fritid. I tillegg til fansen, selvfølgelig. Fra flyplassen bærer det direkte til stor folkefest på Torgalmeningen. Der vil Gabriel Burlefot synges Bergensssangen, og det blir stort show med konferansier Hans Lange i spissen.

RAPPORT: RØRARBEID PÅ HYTTE 12 (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- Hvordan en rapport ser ut, vil variere fra yrke til yrke, men de fleste rapporter inneholder en beskrivelse av *arbeidsoppgave* og *arbeidsprosess*.
- Rapporten må inneholde nok informasjon til at mottakeren kan følge opp rapporten på en relevant måte.
- Setningene er korte, konkrete og poengterte.
- Stilen er nøytral. Rapporten skal kunne leses av alle involverte parter. Det betyr at ingen skal omtales på en negativ måte.

— □ ×	
Til	ottonilsen@bras.no
Fra	eeilertsen@bras.no
Dato	4.11.2019
Emne	Arbeid i hyttefelt Askøy

Rapport fra rørarbeid på hytte 12, Hanøytangen hyttefelt

Arbeidsoppgave: Ferdigstille røropplegg på bad.

Arbeidsprosess: Avreise fra BareRør kl. 07.00.

Vi ankom hytta og startet arbeidet kl. 07.30. Kunden møtte oss ved hytta og låste oss inn. Kunden ønsket tre avløp: dusj, toalett, utslagsvask. Vi valgte å kombinere avløpene i y-gren. Til dusj ble det lagt opp sluk, og avløp til utslagsvask ble avsluttet over gulv med blindlokk. Vegghengt toalett ble gjort klart for montering. Kunden har valgt Nautic 5530 som vi har levert, men skal selv montere toalettet når cisterne og veggene er kledd inn. Kunden er innforstått med dette.

Vann ble lagt fram til dusj, utslagsvask og toalett – alt som rør-i-rør.

Alle skjulte koblinger ble trykktestet og funnet i orden.

Arbeidet ble sluttført kl. 14.15 (inkludert lunsjpause 30 minutter). Vi låste etter oss og leverte kundens nøkkel på hans privatadresse på Laksevåg på veien tilbake til kontoret (ekstraservice). Vi var tilbake på BareRør kl. 15.00.

Ferdigstillingsrapport: Kunden har ikke signert skjema for ferdigstilling av avløpsopplegget. Han fikk skjemaet i hånda da han låste oss inn i morges, og han vil besiktige arbeidet i løpet av morgendagen. Avtalen er at han skal komme innom kontoret med skjemaet når han har sett på arbeidet.

Antall timer til fakturering: 8 t x 2 personer (Even Vang Eilertsen, Simon Falck)

Bergen 4.11.2019

Simon Falck /s/

Even Vang Eilertsen

SAMMENDRAG AV HANDLINGEN I EI BOK ELLER EN FILM: MAX MANUS (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- Et sammendrag er en kronologisk framstilling av handlingen i en film eller ei bok.
- Sammendraget må inneholde nok opplysninger til at leseren får en forståelse av handlingen uten å ha sett filmen eller lest boka.
- Et sammendrag forteller bare hva som skjer. Det er ikke en vurdering eller en analyse av filmens eller bokas virkemidler eller framstillingsmåte.

MAX MANUS (FILM)

Max Manus er en norsk film fra 2008. Filmen handler om den norske motstandsbevegelsen i Oslo, og spesielt om Max Manus. Filmen begynner med at Manus er med i den finske vinterkrigen som varte fra november 1939 til mars 1940. I april 1940 ble Norge invadert av Tyskland, og vi treffer igjen Manus sammen med en del venner på et tak i Oslo. Der blir de enige om å prøve å organisere motstand mot tyskerne. I starten er arbeidet deres uorganisert og uprofesjonelt, og de blir oppdaget. Manus må hoppe ut av et vindu. Han havner på sykehus, men han klarer å flykte. Etter flukten blir Max Manus en del av det kjente Kompani Linge. Han går på krigsskole i Storbritannia sammen med Gregers Gram. Tilbake i Norge utfører Max Manus og vennene hans mange farlige sabotasjeoppdrag. En gang må Manus flykte til Sverige sammen med Gram. Der introduserer Gram ham for Tikken. De blir forelsket, men det er et vanskelig forhold fordi Tikken er gift. Manus er veldig ettersøkt under krigen, og den tyske gestapolederen Sigfried Fehmer spiller en viktig rolle i filmen. Men han får aldri tak i Manus.

Filmen slutter med at krigen er over. Manus har mistet mange av vennene sine, blant annet Gregers Gram. Han ble drept i et bakholdsangrep. Manus er veldig deprimert, men han får hjelp av Tikken til å se framover.

Filmen er regissert av Espen Sandberg og Joachim Rønning. Manus er skrevet av Thomas Nordseth-Tiller. Manuset er basert på Max Manus' egne bøker om innsatsen sin under andre verdenskrig.

KORTE BREV ELLER DOKUMENTER FRA OFFENTLIGE ETATER: VARSEL OM SAKSBEHANDLINGSTID (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- Brev eller dokumenter fra offentlige etater følger vanligvis et fast oppsett (se eksempelteksten).
- Faste formularer (for eksempel: Vi har mottatt din søknad om ..., Vi ber om at du holder oss orientert om ...).
- Teksten er relativt kort og poengtert.
- Slike brev eller dokumenter kan være hemmelige eller bare for mottaker. I så fall er de merket «Unntatt fra offentlighet».

Varsel om saksbehandlingstid

[Last ned som PDF](#)[Last ned og skriv ut](#)

Returadresse,
NAV Ytrebygda, POSTBOKS 24 Sandsli, 5861 BERGEN

SOLRUN VANG
SKRANESKOGEN 144
5252 BERGEN

GRUNNSTØNAD - ORIENTERING OM SVARTID

Fødselsnummer 211268 35002 (Oppgi f.nr. ved henvendelser til oss)
Vi har 23.06.19 mottatt søknaden din om grunnstønad.

SVARTID

Søknaden vil bli behandlet så snart som mulig og senest innen 4 måneder.
Hvis søknaden ikke blir avgjort i løpet av denne tiden, vil du høre nærmere fra oss.

MELD FRA OM ENDRINGER

Vi ber om at du holder oss orientert om forhold som kan ha betydning for avgjørelsen av søknaden din. Det kan være endringer i medisinske forhold, arbeid, inntekt, sivilstand og lignende.

INFORMASJON

Du kan også finne informasjon på nav.no

Med vennlig hilsen
NAV Arbeid og ytelser Sarpsborg

Hildur Tangedal

KLAGE: JEG VIL MED DETTE KLAGE PÅ ... (B1 OG B2)

KJENNETEGN:

- Formelle brev følger et fast oppsett (se eksempel).
- Faste formularer (for eksempel: Jeg viser til ..., Jeg vil med dette ..., Jeg hører fra dere).
- Saken presenteres kort og konkret.
- Høflig språkbruk, nøytral stil.

Frida Karoline Hansen Vik
Breistølen 27
5034 Bergen

Bergen, 20.9.2019

Parkeringsvakten AS
Sentrum

Angående: Parkering ved Sandviken legekantor

Jeg viser til samtale angående parkeringsbot fra 19.9.2019, kl. 17.34, kr 750.

Jeg vil med dette klage skriftlig på denne parkeringsboten.

Jeg brukte parkeringsplassen utenfor legekantoret i ti minutter for å levere noe i bygningen ved siden av. Det står et skilt på parkeringsplassen om at plassen bare er for legekantorets kunder/pasienter, men legekantoret var stengt da jeg brukte parkeringsplassen. (Legekantoret er åpent 08.30-16.00.)

Jeg synes også at det er merkelig at noen kan få tid til å skrive ut en parkeringsbot i løpet av de ti minuttene jeg var borte fra bilen.

Jeg håper Parkeringsvakten AS vil frafalle boten.

Jeg hører fra dere, men inntil videre vil jeg ikke betale boten.

Mvh

Frida K. Hansen Vik

MØTEREFERAT: LEDERMØTE I BARE RØR (B2)

KJENNETEGN:

- Referatet inneholder informasjon om: tid, sted, deltakere og forfall (fravær).
- Referatet struktureres etter sakslista, og sakene merkes ofte med nummer slik at det er enkelt å referere til dem i ettertid.
- Referatet må inneholde nok informasjon til at leseren blir informert om beslutninger som møtedeltakerne fattet.
- Setningene er korte, konkrete og poengterte. Årsakssammenheng og konklusjon er vanligvis tydelig innenfor hvert punkt.
- Stilen er nøytral. Et møtereferat skal kunne leses av alle involverte parter og utenforstående. Det betyr at ingen skal omtales på en negativ måte.

I arbeidslivet er det vanlig med møtereferater. I et møtereferat er det ikke nødvendig å referere *alt* som blir sagt, men det som man *blir enig om*.

Noen møter er *vedtaksføre*. Det betyr at de beslutningene som fattes, får betydning for videre arbeid på arbeidsplassen. Da er det viktig at vedtaket står i referatet.

Andre møter har mer form av *diskusjonsforum* som kan ha rapporteringsplikt til en leder eller en annen instans på arbeidsplassen. Da ønsker man først og fremst å referere hva som har kommet fram i diskusjonene.

Alle møter har en møteleder, en ordstyrer og en referent. Dette kan være tre forskjellige personer, eller det kan være samme person. Det kommer an på hvor mange deltakere det er på møtet.

Før møtet sendes det ut en møteinnkalling. Møteinnkallingen skal inneholde den samme sakslista (agendaen) som møtet, og den skal gå ut til alle som skal på møtet.

Et møtereferat kan se slik ut:

Dato	15.3.2019
Tid	09.00-11.00
Sted	Bare Rør AS
Møteforum	Ledermøte
Til stede	Andreas Nilsen, Otto Nilsen, Petter Strømmen og Bente Olsen
Forfall	Geir Larsen (meldt forfall)
Møteleder og ordstyrer	Petter Strømmen
Referent	Otto Nilsen
SAKER	
Sak 20/2018	Referat og innkalling Det var ingen merknader til referatet fra forrige møte, 1.3.2019. Det var ingen merknader til innkallingen.
Sak 21/2018	Ordreinnngang Når det gjelder løpende ordreinnngang, var den noe lavere i februar enn forventet. Det samme gjelder så langt i mars. 25.2.2018 ble det imidlertid klart at vi vant anbudskonkurransen hos Askøy kommune, og dermed vil 45-50 % av staben uansett være knyttet til dette prosjektet i de neste 8 månedene. Ledelsen vurderer å bruke noe mer midler på annonser. Bente følger opp denne saken.
Sak 22/2018	Behov for nye ansettelser På forrige møte ble det meldt inn behov for å se på om det trengs flere ansatte i forbindelse med at vi vant anbudet hos Askøy kommune. Ledelsen vurderer at kapasiteten samlet sett er god ettersom både prosjektet i Nye Sandviksvei og i Holen avsluttes innen utgangen av neste uke. Vedtak: Det er ikke behov for nye ansettelser nå.
Sak 23/2018	Sykefravær Sykefraværet gikk noe opp i februar i forhold til januar, fra 5,1 % til 8,2 %. Oversikten for mars er ikke klar ennå. Ledelsen antar at oppgangen kan forklares med at influensasesongen har vært over oss. Ledelsen forventer derfor at oppgangen er forbigående. Saken med sykefravær tas også opp på HMS-møtet i neste uke. Hvis oppgangen fortsetter, kan det bli aktuelt å se på aktuelle tiltak. Andreas Nilsen sitter i arbeidsmiljøutvalget for ledelsen og vil vurdere situasjonen fortløpende. Ledelsen holdes orientert.
Sak 24/2018	Eventuelt Behov for ytterligere to varebiler: Det kan bli aktuelt å lease to varebiler, avhengig av pristilbud. Otto Nilsen følger opp denne saken.

ANMELDELSE: HVA SYNES DU? (B2)

KJENNETEGN:

- En anmeldelse gir en subjektiv *vurdering* av en kulturopplevelse (mat, film, bok, utstilling, konsert osv.).
- Rapporten må inneholde relevant informasjon om opplevelsen som anmeldes.
- Selv om vurderingen er subjektiv, må den *begrunnes*.
- En anmeldelse har ofte et fargerikt språk med mange adjektiv.

anmelderen.no

Lille Napoli

Stasjonsveien 14, 4460 Moi

Har du spist kebab på Lille Napoli på Moi? Hvis du ikke har gjort det, må du gjøre det. De har den beste kebaben på hele Vestlandet og Sørlandet. Det kan det ikke være tvil om! Og porsjonene er rause. Du blir mett, det kan jeg love deg!

Prisen for en kebab ligger rundt 100 kroner, og det er helt middels. Det er verken dyrt eller billig. De ansatte er hyggelige, og servicen er helt gjennomsnittlig. Det er ingen tvil om at maten er god. Men hvis du er ute etter et sted med hyggelige omgivelser, anbefaler jeg å finne et annet sted. Etter min mening er lokalet litt mørkt, så her kunne de ha pyntet opp, synes jeg.

Mat	● ● ● ● ●
Pris	● ● ● ● ●
Service	● ● ● ● ●
Miljø	● ● ● ● ●

anmelderen.no

"The day after tomorrow"

Film 2004

Regissør: Roland Emmerich

Spilletid: 119 minutter

"The day after tomorrow" (eller «I overmorgen», som vi sier på norsk) er en spenningsfilm om global oppvarming. Det kan høres kjedelig ut, men filmen er alt annet enn kjedelig. På klassisk Hollywood-vis blir vi revet med fra første scene når et stort isflak løsner og varsler at noe er i ferd med å skje. Så følger scener med enorme hagl som tar livet av folk på gata i Tokyo, og gigantiske tornadoer som legger Los Angeles øde.

Nå kunne man tenke seg at det var lett å avfeie filmen som science fiction, men det er det ikke. Vi følger nemlig en forsker som på en svært pedagogisk måte forklarer oss hva som skjer med jorda, og hvorfor det skjer. Han forteller også at han aldri hadde trodd at det skulle skje så fort!

Samtidig gir filmen eksempler på samfunnskritikk: Når forholdene blir vanskelige i USA, flykter folk i millionvis sørover til Mexico, bare for å oppdage at Mexico har stengt grensa! Politikerne blir forresten ikke så usympatisk framstilt i denne filmen som i mange andre filmer.

Selv om dette er en fantastisk spennende film om et viktig tema, inneholder filmen noen scener som er litt for usannsynlige. Et eksempel er når sentrum av New York blir oversvømt, og forskerens sønn så vidt klarer å redde seg inn på det sentrale biblioteket. Filmene er godt klippet sammen, men det som i starten oppleves som elegante overganger mellom scenene, blir etter hvert ganske forutsigbart. Men noen klisjeer må vi kanskje tåle. Dette er tross alt en Hollywood-film.

Naturscenene og uværsscenene er dramatiske og svært overbevisende laget. Den eneste gangen fiksjonen glipper, er når tre glupske, dataanimerte ulver er på jakt etter forskerens sønn og to av kameratene hans. Ulvene er irriterende dårlig laget!

Men alt i alt er dette en severdig film, og jeg anbefaler filmen på det varmeste. Her får du en spennende historie og gode skuespillerprestasjoner kombinert med et innhold til ettertanke. Gled deg!

Skuespillerprestasjoner	● ● ● ● ●
Miljøskildringer	● ● ● ● ●
Troverdighet	● ● ● ● ●

TEKSTER OM ET KJENT TEMA (B1 OG B2)

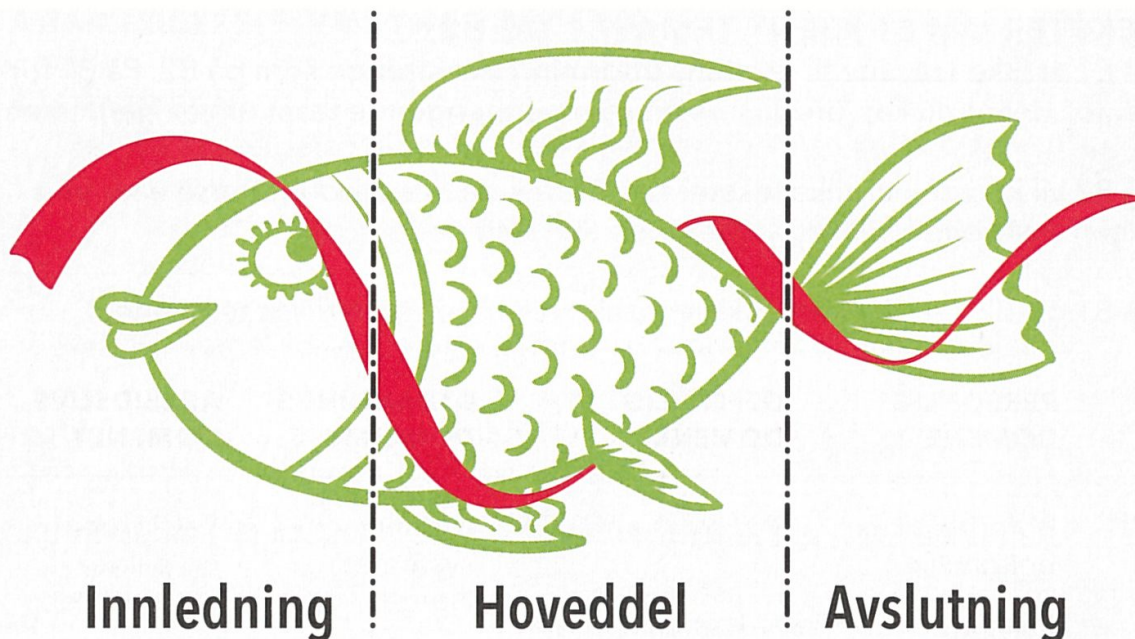
På B1 er ikke kravene til tekstens utforming like strenge som på B2. På B1 forventes det at du kan produsere en sammenhengende tekst om et kjent tema.

På B2 vil kravene til slike tekster følge kravene til en *redegjørelse* eller en *argumenterende eller resonnerende tekst* (se nedenfor).

På B1 og B2 kan det være aktuelt å skrive en tekst om disse temaene:

	PERSONLIG DOMENE	OFFENTLIG DOMENE	UTDANNINGS- DOMENET	ARBEIDSLIVS- DOMENET
B1	Boforhold og boligmiljø Barneopp- dragelse Eldreomsorg Kjønnsroller	Velferdssamfunnet Likestilling Innvandring og utvandring Ytringsfrihet, menneske- rettigheter og trofrihet Miljø og for- urensning Medier og masse- kommunikasjon Organisasjonsliv og frivillig arbeid	Utdannings- systemet i Norge Livslang læring	Rettigheter og plikter i arbeidslivet Uformelle regler i arbeids- livet Arbeidsmiljø
B2	Fritid Kultur	Politiske forhold Rettssystemet Norge i en interna- sjonal kontekst Miljøvern Medier og samfunn	Utdanning ved høyskole og universitet	Lovreguleringer i arbeidslivet

En tekst som forteller sammenhengende om et tema, er vanligvis delt i tre deler. Det er innledning, hoveddel og avslutning. Temaet er en rød tråd som hele teksten forteller om på en eller annen måte:

På B2 er det ganske strenge krav til hvordan de tre delene av teksten skal være. På B1 er det fint hvis du klarer å dele teksten din i tre, men det er ikke et absolutt krav. På B2 skal også teksten være lengre enn på B1.

SAMMENHENGENDE TEKST OM ET KJENT TEMA (B1)

Arbeidsmiljø: Hvem må ta ansvar for et godt miljø på arbeidsplassen?

(Skriv 200–250 ord.)

Alle ønsker seg en jobb. Det er viktig å ha en jobb for å tjene penger. Når du har en jobb, bidrar du til samfunnet. Da er det lettere å bli en del av samfunnet.

Jeg arbeider på en liten fabrikk. Vi er sju ansatte og en sjef. Ledelsen har bestemt at vi skal ha 45 minutter lunsjpause, ikke bare 30. Det er veldig bra. Lunsjen er en hyggelig tid på dagen, og vi snakker sammen om løst og fast. Det er bra at vi har en lang lunsjpause, synes jeg. Vi får god tid til å bli kjent med hverandre. Det er viktig for et godt arbeidsmiljø.

Ingen skal bli mobbet eller plaget på jobb. Men hvem har ansvar for et godt miljø på arbeidsplassen? Jeg vil si at alle på en arbeidsplass har ansvar for det. Noen saker må arbeidsgiveren ta ansvar for. For eksempel kan det være en maskin som ikke virker. Da må de ansatte gi beskjed. Det er viktig at sjefen lytter til de ansatte og fikser problemene. Ingen skal miste jobben fordi de sier ifra om at noe er galt.

Men ansatte har også mye ansvar. Alle på en arbeidsplass skal medvirke til at arbeidsplassen er god og trygg. Det betyr at alle må ta ansvar for sikkerheten, for eksempel. Vi må også være vennlige mot hverandre og respektere at vi er forskjellige. Det er viktig. Da blir miljøet på arbeidsplassen bra for alle. ^(240 ord)

REDEGJØRELSE (B2)

Å gjøre rede for et forhold, en sak eller en situasjon vil si å *presentere*, *beskrive* og *forklare* forholdet, saken eller situasjonen på *en mest mulig nøytral måte*. Da vil vi ofte bruke ord som uttrykker logiske forhold (se side 174). Vi bruker gjerne spørsmål som vi besvarer selv, også kalt *retoriske spørsmål*.

Nyttige ord og uttrykk kan være for eksempel:

på tross av, ved hjelp av, først, deretter, derfor, fordi, likevel, samtidig, kanskje, følgelig, imidlertid, selv om, hvis, først og fremst, på den ene siden, på den andre siden, slik sett, relevant, aktuelt, å bety at ..., å forstå at ..., å være grunnen til at ..., å vise seg at ..., ... vil si ..., det vil si at ...

Gjør rede for den bergenske tradisjonen med buekorps.

(Skriv 150-200 ord.)

Buekorps er en tradisjon som bare finnes i Bergen, og de eldste buekorpsene er fra 1850-tallet. Buekorpsene består av barn og ungdom i alderen 10-20 år. Hva gjør buekorpsene? De marsjerer rundt i gatene i uniformer, og de driver ulike former for eksersis og spiller tromme. Hvert buekorps har sin egen trommemarsj.

Buekorpsene er muligens en arv etter Borgervæpningen på 1800-tallet. Opp gjennom historien har det vist seg at det er viktig å ha vært med i et buekorps. Grunnen til det er at det dannes sterke bånd mellom deltakerne i et buekorps. Strukturen i korpsene er at offiserene skal støtte og hjelpe de unge soldatene. Selv om ikke alle korpsene er like demokratiske, betyr det at ungdommene lærer å hjelpe hverandre. Slik sett kan korpsene virke inkluderende. Alle kan være med i et buekorps fordi korpsene er nøytrale når det gjelder religion, politikk og etnisitet.

Men samtidig er de fleste av korpsene forbeholdt gutter. Derfor ble det dannet buekorps for jenter mot slutten av 1900-tallet.

Sesongen for buekorpsene er fra februar/mars til mai/juni. ^(174 ord)

Kilde: <https://snl.no/buekorps>

ARGUMENTERENDE FRAMSTILLING OG RESONNERENDE TEKSTER (B2)

Argument kommer fra latinsk (argumentum) og betyr «bevis». Når vi snakker om et argument, mener vi en *grunn* som gjør at en sak står sterkere eller svakere. En argumenterende framstilling inneholder vanligvis flere argumenter. Argumenterende framstillinger finner vi i *resonnerende tekster*, det vil si tekster av typen essays, artikler, leserbrev, taler, innlegg eller ulike typer akademiske oppgaver. En argumenterende framstilling bygges ofte opp slik:

INNLEDNING:

Gjør rede for problemstillingen slik at leseren forstår hvilken kontekst den står i. Målet med innledningen er

- 1 å hjelpe leseren inn i saken
- 2 å overbevise leseren på en nøytral måte om at du vet hva du snakker om

HOVEDDEL:

Presenter argumentene dine. Bruk som regel ett avsnitt på hvert argument. Målet med hoveddelen er

- å forklare leseren *hvorfor* du har din oppfatning om saken
- å få leseren til å innse at selv om han eller hun ikke er enig med deg, så er argumentene dine og eksemplene dine gode og gyldige

AVSLUTNING:

Rund av teksten. Enten kan du *konkludere*, eller du kan *oppsummere*.

I noen typer argumenterende tekst, for eksempel en *artikkel*, skal man presentere argumenter både for og imot saken. I et *innlegg* eller et *leserbrev* er ikke dette en forventning.

I en *akademisk* tekst kreves det at man henviser til pensumlitteratur eller forskning når man presenterer argumentene sine. Argumentene må *underbygges*. Det vil si at man må bruke det andre har funnet ut som støtte for egen argumentasjon.

Det kan være utfordrende å skrive en resonnerende tekst. Dette skjemaet kan konkretisere oppgaven:

overskrift	tittel på oppgaven / problemstilling		
innledning	Gi en nøytral presentasjon av temaet, forklar gjerne hvorfor dette er en problemstilling.	5-6 sammensatte setninger, 4-6 korte helsetninger	90-130 ord
	Gi en kort presentasjon av egen mening eller oppfatning av temaet.	bindeord: og, fordi, derfor	
	Gi eventuelt en kort oversikt over hva du vil ta opp i teksten.		
1. argument og 3. argument	Det første og det tredje argumentet bør støtte ens egen mening.	Hvert argument: 3-5 sammensatte setninger, 1-3 korte helsetninger	Hvert argument: 50-90 ord
2. argument	Det andre argumentet kan bidra til å nyansere saken og vise at man klarer å se saken fra flere sider.	bindeord: fordi, hvis, at, om, dessuten, derfor, først og fremst, på grunn av, selv om modale adverb og uttrykk: vel, kanskje, muligens, sannsynligvis, kan være, må nok, ville	
avslutning	Avslutningen trenger ikke å være en konklusjon, men må fungere som en avrundning av teksten.	2-4 setninger som for eksempel kan være innledet med: Vi kan altså gå ut fra at ... / Dette viser at ... / Denne saken har ingen opplagt løsning fordi ... / Oppsummert vil jeg si at ...	40-60 ord
			Totalt 230-370 ord

Medier og samfunn: Kan vi stole mer på aviser og TV enn på Internett?

(Skriv 350-450 ord.)

I 1969 ble pressestøtten innført i Norge fordi politikerne ønsket at så mange som mulig skulle komme til orde i samfunnsdebatten. Nå er ikke problemet lenger om folk kommer til orde eller ikke, men om det de sier, er sant eller ikke. Den daglige informasjonsstrømmen har blitt enorm, og utviklingen har gått veldig fort. I denne teksten vil jeg se på aviser, TV og radio på den ene siden, og Internett på den andre siden. Kan vi stole på informasjon fra disse mediene? Jeg mener at vi fortsatt kan stole mer på aviser og TV enn på Internett, og jeg vil i teksten forklare hvorfor.

Alle aviser har en redaktør. Redaktøren er ansvarlig for innholdet som presenteres. Han eller hun må vite om journalistens kilder er pålitelige. Det er med andre ord en kvalitetskontroll i avisa. Det samme gjelder i radio og på TV. Etter hver nyhetssending på NRK kommer det rulletekster over skjermen, og der står det hvem som er ansvarlig redaktør for sendingen. Det vil si at denne redaktøren kan bli holdt til ansvar hvis det viser seg at informasjonen inneholder feil.

Når det gjelder Internett, er situasjonen mer komplisert. På Internett må vi skille mellom privat og offentlig sfære. Innenfor den private sfæren på Internett kan hvem som helst opprette en blogg eller en side på sosiale medier. Innenfor det vi kan kalle offentlig sfære på Internett, finner vi offentlige institusjoners hjemmesider og opplysningsarbeid. Her kan ikke hvem som helst legge ut informasjon. Derfor bør man kunne stole på informasjonen som publiseres på slike sider. Noen ganger fins det kommentarfelt på slike sider, men de kontrolleres vanligvis nøye.

Det er den private sfæren på Internett som er et problem. Facebook har ikke ressurser til å faktasjekke all informasjonen som publiseres, og det ønsker vi vel heller ikke? Et annet eksempel er Wikipedia. Det meste av det som står her, publiseres av privatpersoner og kontrolleres av andre privatpersoner. Etter min mening bør vi heller se på Internett som et enormt debattforum, og vi må være kritiske: Hvem sier hva om hvem, og hvorfor? Derfor er det et problem hvis aviser, TV og radio henter opplysningene sine fra Internett.

Oppsummert vil jeg si at jeg fortsatt stoler ganske mye på avisene jeg leser til daglig og på NRK og TV2. Jeg opplever altså denne delen av pressen som etterrettelig, og jeg stoler på at ansvarlige redaktører sørger for at informasjonen er kontrollert. Jeg stoler også på at de alltid viser flere sider av en sak.

(416 ord)

2 KREATIV SKRIVING

Selv om vi skriver en *kreativ tekst*, kan det være visse forventninger til teksten. Disse forventningene er likevel ikke så *formelle* som forventningene til en tekst der oppsettet og innholdet må formuleres på en spesiell måte. Det kan være positivt og negativt. Positivt fordi man kan bruke fantasi, ordforråd og andre tilgjengelige ressurser og skrive nesten som man vil. Negativt fordi det i slike tekster kan være vanskeligere å sette opp en mal, og kjennetegnene er ikke så spesifikke som ved mange av de bundne tekstene.

BESKRIVELSE (B1 OG B2)

Når vi skal beskrive en person, en situasjon eller en hendelse, er det viktig å få fram en stemning. Vi vil vekke assosiasjoner hos leseren, og vi snakker til leserens følelser: å *oppleve*, å *se*, å *høre*, å *lukte*, å *kjenne*, å *føle* / å *føle seg*, å *synes* osv.

Vi bruker mange adjektiv, determinativer og adverb når vi beskriver og sammenlikner. Vi bruker uttrykk som sammenlikner forhold, slik som *aldri ha ... noe før*, *dette var nytt*, *å være vant til*, *bli overrasket* osv.

Vi bruker sammenlikning og motsetninger for å relatere ting til hverandre:

- Bilen deres er ny, **men** den er **ikke så** ny **som** bilen vår!
- Det bor **færre** mennesker i Bergen **enn** i Oslo.
- Jeg kjenner **flere** folk i Stavanger **enn** i Bergen.
- I Norge bor folk **flest** i byer.
- Even er nesten **like** høy **som** faren sin.

Disse punktene kan være nyttige når vi skal beskrive en situasjon, en person eller et miljø:

- Hvor er det? Hvordan er stedet? Hvilke følelser vekker stedet hos personen eller personene?
- Hvem er med? Hvordan er personene? Er de gamle eller unge? Hvilke følelser har de?
- Hvilke farger, lukter eller lyder finnes?
- Hvordan er stemningen? Været? Årstiden?

Sommeren 1974 flyttet Petra til Paris for å studere ved Sorbonne. Hun skulle bo i den minste leiligheten hun hadde sett noen gang, men for en utsikt det var fra vinduet! Hun kunne se helt til Eiffeltårnet på en skyfri dag. Dessuten kunne hun åpne vinduet, dra en stol bort og sitte lunt og godt og nyte ettermiddagssola. Det var et lite bakeri i samme bygning. Hvis hun sov med åpent vindu, snek duften av nybakte bagetter seg inn til henne om morgenen. Paris var en annen verden, og Petra fikk ikke nok av den.

Etter to uker på universitetet oppdaget hun hattebutikken til fru Sevré. Hun ble øyeblikkelig forelsket. Hattene var nydelige, og Petra hadde aldri sett noe liknende før. Det var fjær så røde som blod og perler som glinset i ettermiddagssola. Solid filt og fjærlett tyll snodde seg kjærlig om hverandre i utstillingsvinduet.

Tilfeldigvis søkte fru Sevré etter en velstelt og høflig ekspeditrise. Etter et omstendelig intervju fikk Petra jobben. Hun droppet Sorbonne, og hun fant seg fort til rette i en magisk verden av alle slags hatter.

UFORMELLE BREV ELLER E-POSTER: KJÆRE MOR! (B1 OG B2)

Et brev eller en e-post er gjerne delt i *tre*: innledning, hoveddel og avslutning.

Innledning: Først er det en overskrift (kjære ...) og noen innledende fraser: Hvordan går det?, Hvordan har du det?, osv.

Hoveddelen er fortellingen, beskrivelsen eller det man ønsker å meddele. Her bruker man gjerne ord og uttrykk som understreker *følelser*: Endelig!, dessverre ..., ..., kan du tro, ... vet du, osv. I e-poster bruker man ofte emoji's for å understreke eller moderere budskapet.

Avslutningen har først noen avsluttende fraser: Hils til ...!, Skriv snart!, Vi snakkes!, osv., før man avslutter med Hilsen ..., Kjærlig hilsen ..., Klem fra ..., osv. (Hvilket forhold man har til den man skriver til, bestemmer hvilken hilsen man velger til slutt.)

Til: lise.hansen_73@epost.no

Fra: fridavik_99@epost.no

Emne: Trenger du en rørlegger?

Kjære mamma!

Hvordan går det? Jeg håper at alt står bra til hos dere.

Her har det skjedd saker og ting. I går, etter at jeg hadde dratt på høgs-kolen og tante Petra hadde dratt på jobb, skulle farmor gå i dusjen. Ja, du vet, hun liker å ta det med ro om morgenen. Så hun nøt livet med frokost, te og avis på senga, som hun pleier. Etterpå ville hun dusje, men mens hun står i dusjen, slutter det å komme vann! :-(! Heldigvis hadde hun ikke såpet inn verken håret eller seg selv.

Hun måtte ringe til en rørlegger, og heldigvis kom det en ganske raskt. Det var et eller annet feil med varmtvannstanken, noe med en ventil, en vannlås og jeg vet ikke hva. Uansett måtte han hente flere deler og faktisk en ny varmtvannstank, så han var her hele dagen. Han satt her fortsatt da jeg kom hjem. Farmor inviterte ham på middag, til og med ...

Men nå må jeg slutte å skrive *han*, for han heter altså Even. Og han er veldig kjekk! Han kjører motorsykkel, og i morgen skal vi møtes ved Den blå steinen nede i sentrum etter at han er ferdig på jobb. Så skal vi kjøre en tur på motorsykkelen eller gå på kino. Det kommer an på været. Og ja, han skal ha med hjelm til meg!

Nei, nå må jeg legge meg. En spennende dag i morgen!

Hils til far og Sofie.

Snakkes.

Klem fra Frida Forelsket

FORTELLING: EN GANG FOR LENGE SIDEN ... (B1 OG B2)

En fortelling kan være på mange hundre sider, eller den kan være kort og poengtert.

- En fortelling kan ha mange detaljer og beskrivelser.
- En fortelling kan være å fortelle ting i den rekkefølgen de skjer (være kronologisk), eller den kan se tilbake (være retrospektiv) - eller en kombinasjon.
- En fortelling kan inneholde personbeskrivelser og miljøbeskrivelser.
- En fortelling kan ha dialoger eller bare referere det personene sier (eller tenker) i indirekte tale.
- Vi kan skrive en fortelling i 1. person (jeg), eller vi kan fortelle om andre i 3. person (han, hun, de).
- Vi kan bruke *presens* som hovedtid i fortellingen, eller vi kan bruke *preteritum* som hovedtid. (Vi kan også veksle mellom å bruke *presens* og *preteritum*, men da må vi holde tunga rett i munnen!)
- En fortelling kan være morsom eller komisk, trist, dramatisk, spennende, tragisk eller romantisk.

Da Even møtte Frida

Even kjente seg gladere enn han hadde gjort på lenge. Sola skinte, og det var egentlig ganske varmt for å være slutten av oktober. Han hadde aldri trodd at han skulle treffe noen på denne måten. På jobb hos en gammel dame! Damen, som het Selma, var veldig hyggelig. Hyggeligere enn mange andre kunder, det var helt klart. Etter at han var ferdig med jobben, spurte hun om han ville ha kaffe og pannekaker. Det var siste jobb den dagen, så han svarte ja. Mens Selma stekte pannekaker, snakket de om løst og fast. Hun fortalte om samboeren sin, Petra, og om barnebarnet sitt. Han fortalte ganske mye om seg selv, han også, faktisk. Selma var liksom en person som man bare fortalte ting til, rett og slett. Og så kom barnebarnet hennes hjem. De hørte at hun låste seg inn og ropte: «Hallo!». Selma smilte fra øre til øre og sa: «Nå kommer Frida!». Og så var hun der, og så skjedde det bare. Sånn var det å bli hodestups forelsket. Der sto hun i

døra, lyst langt hår, rød i kinnene etter sykkelstur og full av frisk luft, og sa: «Hei, farmor! Har du besøk?» Han hadde sett rett på henne, han klarte ikke noe annet, hun var som en magnet som dro blikket hans til seg. Han hadde reist seg, tatt henne i hånden, sagt hva han het, før han dumpet ned på stolen igjen. Det var magisk, og denne gangen kom det til å bli bra, det følte han på seg. Han tok mot til seg og inviterte henne på tur med motorsykkelen neste dag. Ja, hvis det ble fint vær, altså, og det ville Frida gjerne. Så etter pannekakemiddagen dro han rett ut til foreldrene. Mora stusset litt da han sa at han kom for å hente hjelmen og kjøredressen hennes, men hun fant fram begge deler.

Der så han Frida. Hun sto faktisk og leste i ei bok. Ja, sånn var det vel å være student. Han grøsset. Han var glad for at han slapp det. Nå løftet hun blikket fra boka og så utover plassen. Han vinket til henne, og hun vinket tilbake.

«Hei!» sa han og ga henne en klem da han kom bort til henne. Det føltes helt naturlig. «Skal jeg ta sekken din?»

«Gjerne.» Frida smilte. «Så bra at det er fint vær, da!, så vi kjører motorsykkel! Jeg har gledet meg til det i hele dag.»

«Ja, jeg også!» Even kjente varmen bre seg innvendig. «Jeg har parkert oppe ved teateret.»

Så begynte de å gå. Skulle han ta hånden hennes? Var det for tidlig? Han ble plutselig usikker.

«Hvor lenge har du kjørt sykkel?» spurte Frida og tittet på ham. Så stakk hun hånden sin inn i hans.

«Siden jeg var 18. Jeg har aldri fått somlet meg til å ta lappen for bil, da, for jeg bruker bare sykkelen. Det er jo mye mer praktisk enn bil, egentlig, så lenge jeg bor i sentrum.»

Even følte hvordan ordene gled ut, så lett som bare det. Sånn var det med Frida. Hun lyttet med hele seg, smilte med hele seg, og hun var liksom glad med hele seg.

Heldigvis hadde han tatt med sideveskene, så det var god plass til Fridas sekk. Da han fant fram både morens hjelm og kjøredress, begynte Frida å le.

«Skal si du er forberedt!» utbrøt hun.

«Ja, det er mamma sitt», skyndte han seg å forklare. Han ville jo ikke at hun skulle tro at han ofte fraktet rundt på søte jenter. Sant å si hadde han ikke gjort det på over et år.

«Akkurat. Ja, da er det vel bare å kle på seg, da,» sa Frida og lo.

Hun strevde litt med å få på alt utstyret, men til slutt var hun klar. Even satte seg på sykkelen, og Frida klatret opp bak ham. Hun tok godt tak rundt ham. Even trakk pusten og startet sykkelen, og Frida lente seg inn mot ham. Akkurat slik hun *skulle* gjøre. Så var det bare å dra av gårde. ◀

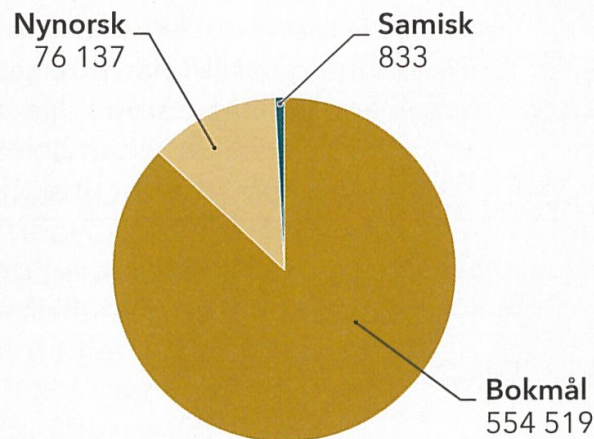

TILLEGG

BOKMÅL OG NYNORSK

1 NORSK = BOKMÅL OG NYNORSK

Samisk og norsk er offisielle språk i Norge. Det fins to måter å skrive norsk på. Det er *bokmål* og *nynorsk*. Når barna begynner på skolen i Norge, velger foreldrene hvilket skriftspråk som skal være barnets *hovedmål*. Det andre skriftspråket blir barnets *sidemål*. Slik var fordelingen blant norske grunnskoleelever 1. oktober 2016:

Totalt antall elever: 636 350
Ikke oppgitt: 4861 • Kilde: Norsk statistisk sentralbyrå.

De to norske skriftspråkene er ikke så forskjellige, og det er sjelden et problem for oss å *lese* en tekst på det skriftspråket som er sidemålet vårt. Imidlertid kan det være utfordrende å *skrive* en tekst på sidemålet. Hvis ungdom i Norge kommer opp til eksamen i norsk når de slutter på skolen (grunnskolen eller videregående skole), går eksamen over to dager: en dag til hovedmål og en dag til sidemål. Elevene får to karakterer i norsk skriftlig: en i hovedmål og en i sidemål. Karakterene teller like mye.

Bokmål og nynorsk er sidestilte skriftspråk i Norge. Skriftspråkene ble sidestilte gjennom et vedtak i Stortinget i 1885. Den gangen het nynorsk *landsmål*, og bokmål het *riksmål*. I 1929 vedtok Stortinget at skriftspråkene skulle skifte navn.

2 FRA DANSK TIL NORSK

Fra 1380 til 1814 var Norge i union med Danmark. I løpet av unions-tida forsvant det norske skriftspråket. Spesielt viste dette seg etter at Danmark-Norge ble protestantisk i 1536–1537. Da ble Bibelen oversatt til dansk, men ikke til norsk. Den første komplette bibeloversettelsen til norsk kom først i 1858. Ettersom Bibelen var viktig for leseopplæringen i unions-tida, lærte ikke barna å lese (og skrive) på norsk, men på dansk.

Da unionen med Danmark tok slutt, ble ikke Norge selvstendig, men kom inn i en ny union med Sverige. I denne unionen fikk Norge likevel en mer selvstendig stilling, blant annet fikk landet et eget parlament: Stortinget. Etter 400 år i union ønsket mange i Norge å finne ut hva som var norsk identitet og norsk særpreg.

Språket var en viktig del av norsk identitet, og mange ønsket et nytt, norsk språk som ikke var likt det danske, men som liknet det muntlige språket i landet. Problemet var: Hvilket muntlig språk? På 1800-tallet snakket folk i Norge minst like mange forskjellige dialekter som i dag. Noen mente at vi måtte ta utgangspunkt i hvordan folk snakket, og utvikle et skriftspråk basert på *dialektene*. En som mente det, og som utviklet et skriftspråk på grunnlag av denne ideen, var Ivar Aasen. Han blir ofte kalt «nynorskens far». Andre mente at vi kunne gjøre det danske skriftspråket mer norsk. En som mente dette, var lektoren og læreren Knud Knudsen. Det skriftspråket som Knudsen var med på å utvikle, har blitt bokmål.

3 TO LEVENDE SPRÅK

Språk utvikler seg, og derfor har både nynorsk og bokmål gjennomgått flere reformer. Den viktigste grunnen til reformene har vært norsk talemål. Politikerne har ønsket at det norske skriftspråket skal ligge så nær talemålet som mulig. Siden dialektene i Norge står så sterkt (se s. 210), har dette ført til at mange ord har flere skrivemåter både på nynorsk og på bokmål. Skrivemåtene er likestilte. I en periode på 1900-tallet ønsket politikerne at de to skriftspråkene skulle bli like slik at vi kunne ha ett skriftspråk i Norge i stedet for to. Denne tanken har de fleste gått bort fra i dag. Reformene som ble vedtatt i 1901, 1907 og 1917 bar preg av at man ville fjerne danske skrivemåter i norsk. For eksempel ble stor bokstav i substantiver fjernet, *aa* ble erstattet med *å*, og mange bøyingsformer ble endret slik at de liknet mer på norsk talemål. I dag er *Språkrådet* ansvarlig for å drive reformarbeid for både bokmål og nynorsk: www.sprakradet.no

4 BOKMÅLETS HISTORIE: KNUD KNUDSEN (1812-1895)

Knud Knudsen var en pragmatisk mann. Han var lærer og opplevde at mange elever hadde problemer med å lære seg å skrive «morsmålet». Det var fordi det var for stor avstand mellom slik de selv snakket og slik de skulle skrive. Derfor gikk han inn for at skriftspråket skulle være så ortofont som mulig. Det vil si at hver språklyd skulle gjengis med én bokstav - og omvendt. Grunnlaget for det nye skriftspråket skulle være det han kalte «den dannede dagligtale», det vil si det muntlige språket som ble brukt i byene, særlig i Christiania (i dag: Oslo). Han mente at elevene ville lære å lese og skrive fortere hvis språket ble endret slik. Da ville foreldrene spare skolepenger, og elevene ville spare tid. Knudsen mente faktisk at elevene ville lære å lese og skrive på en fjerdedel av tida de ellers brukte!

For å få gjennomslag for sitt syn skrev Knudsen bøker og artikler, og han foreslo språklige endringer. I 1862 ble noen av forslagene hans gjennomført for skriftlig norsk, men først i 1907 ble det gjennomført en reform for riksmålet som fjernet det så mye fra dansk at vi faktisk kunne snakke om et eget norsk skriftspråk. Knudsen viet hele livet sitt til pedagogisk og språklig arbeid, og han lagde sitt eget valgspråk (i moderne språkdrakt):

*Med råd og lempe
kommer en kryp
så langt som en kjempe.
Den vinner som trå er.
Den taper som brå er.*

trå = treg, utholdende

brå = hastig, utålmodig

---

5 NYNORSKENS HISTORIE: IVAR AASEN (1813-1896)

Ivar Aasen ønsket å utarbeide et nytt norsk skriftspråk basert på de mange dialektene i Norge. Ved hjelp av en biskop i Bergen fikk Aasen stipend, og i flere år reiste han rundt i Norge og skrev ned ord, uttrykksmåter og grammatiske mønstre. Reisene hans dekket store deler av Sør-Norge. I 1848 ga Aasen ut en grammatikk basert på studiene sine, og to år seinere ga han ut en ordbok med 25 000 ord. Aasen skrev også dikt og essays der han tok språket i bruk, og flere skribenter og diktere begynte å bruke landsmålet i arbeidet sitt. Aasen bodde i Christiania i store deler av sitt voksne liv, men han lengtet ofte hjem til Sunnmøre. Et av Aasens mest kjente dikt er «Nordmannen», og der finner vi til slutt denne strofen (i moderne språkdrakt):

*Og når liene grønkar som bagar,
når det laver av blomar på strå,
og når netter er ljose som dagar,
kan han ingenstad venare sjå.*

grønkar = blir grønne

laver = er en overflod av

ljose = lyse

venare = vakrere

DIALEKTER

1 DIALEKTENES STILLING I NORGE

Mange land har ulike dialekter eller varianter av talespråket. Det som er spesielt for Norge, er for det første at vi ikke har en standardisert nasjonal språkvariant. For eksempel har Sverige, Danmark og Tyskland en slik variant: rikssvensk, riksdansk og høytysk. For det andre har de norske dialektene en svært sterk stilling i folks bevissthet: Man snakker den dialekten man har vokst opp med, og hvis man (frivillig eller ufrivillig) snakker en annen dialekt, kan man få høre at man «knoter» eller «gjør seg til». Den generelle oppfatningen er at man skal holde på dialekten sin, uansett om man snakker med naboen eller med kongen.

2 DIALEKTMARKØRER

Hvis frekvente ord uttales ulikt i mange av de norske dialektene, kaller vi dem *dialektmarkører*. Eksempler på dialektmarkører er de personlige pronomenene, adverbet IKKE og spørreordene.

JEG kan uttales [jæi], [æi], [æ], [e], [i] eller [eg] avhengig av hvor i landet man bor. Det er også stor variasjon for en del av de andre pronomenerne.

Adverbet IKKE uttales på mange forskjellige måter, for eksempel: [ike], [itj], [içe], [ite], [ente] eller [ife].

Spørreordene kan ha mange varianter. HVA kan bli [va], [ka], [o] eller [ke], og HVILKEN kan bli [ka for ein] eller [åkken].

3 FIRE VIKTIGE MÅLMERKER

TJUKK L

Tjukk l er en *retrofleks flap* som i IPA-skrift noteres slik: [ɽ]

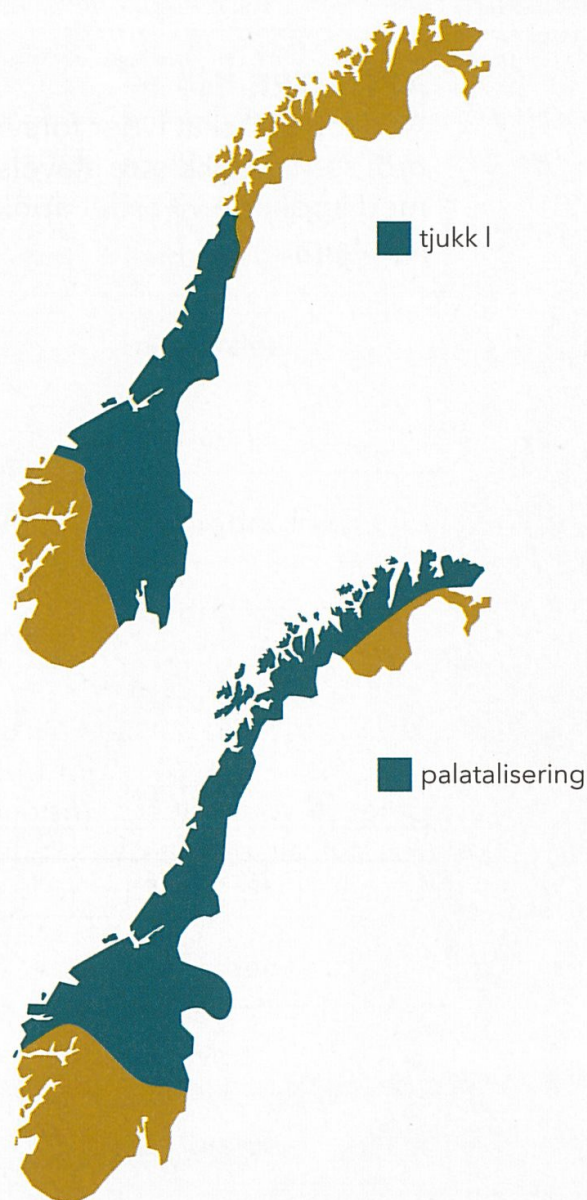
Vi lager en retrofleks lyd ved å bøye tungespissen oppover og bakover i munnen. Vi skiller mellom to varianter av tjukk l:

- Tjukk l i utlyd i ord som i gammelnorsk ble skrevet med -rð, slik som *bord*, *ord*, *fjord*. De fleste av disse ordene skrives i moderne norsk med -rd.
- Tjukk l i utlyd i ord med -al og -ol, slik som *sol*, *stol*, *gal*, *hal*.

PALATALISERING

Palatalisering er når en j-lyd legges inn foran [n], [l], [d] og [t] ved at tungen presses opp mot den harde ganen (palatum).

I IPA-lydskrift gjengis palatalisering med tegnet [ʲ] etter konsonantlyden som er palatalisert: [nʲ], [lʲ], [dʲ] og [tʲ]. Doble konsonanter kan også palataliseres i norsk.

SKARRE-R/RULLE-R

Den vanligste r-lyden i norsk er rulle-r, men sør i Norge er skarre-r vanligst. Skarre-r brer seg.

APOKOPE

Apokope vil si at lyder forsvinner i slutten av ord, særlig trykklette stavelser. I en dialekt med apokope vil ordet apokope altså uttales [apukup].

UREGELRETTE VERB

Sammensatte verb får bøyning som det siste ordet i sammensetningen: *fore-slå* bøyes på samme måte som *slå*, *ansette* bøyes på samme måte som *sette*, *avbryte* på samme måte som *bryte*, og så videre. Hvis verbet du leter etter er sammensatt, kan du se etter det siste verbet i sammensetningen.

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	PRESENS PERFEKTUM
å be	ber	ba	har bedt
å bety	betyr	betød	har betydd
å bite	biter	bet/beit	har bitt
å bli	blir	ble	har blitt
å bringe	bringer	brakte	har brakt
å bryte	bryter	brøt	har brutt
å burde	bør	burde	har burdet
å bære	bærer	bar	har båret
å dra	drar	drog/dro	har dradd/dratt
å drikke	drikker	drakk	har drukket
å drive	driver	drev/dreiv	har drevet
å falle	faller	falt	har falt
å finne	finner	fant	har funnet
å finnes	finnes/fins	fantas/fans	har finnes
å fly	flyr	fløy	har flydd
å forstå	forstår	forstod	har forstått

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	PRESENS PERFEKTUM
å fortelle	forteller	fortalte	har fortalt
å fortsette	fortsetter	fortsatte	har fortsatt
å følge	følger	fulgte	har fulgt
å få	får	fikk	har fått
å gi	gir	gav/ga	har gitt
å gjelde	gjelder	gjaldt	har gjeldt
å gjøre	gjør	gjorde	har gjort
å gli	glir	gled/glei	har glidd
å gripe	griper	grep	har grepet
å gå	går	gikk	har gått
å ha	har	hadde	har hatt
å henge	henger	hang	har hengt
å hete	heter	hette	har hett
å hjelpe	hjelper	hjalp	har hjulpet
å holde	holder	holdt	har holdt
å komme	kommer	kom	har kommet
å kunne	kan	kunne	har kunnet
å late	later	lot	har latt
å le	ler	lo	har ledd
å legge	legger	la	har lagt

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	PRESENS PERFEKTUM
å ligge	ligger	lå	har ligget
å løpe	løper	løp	har løpt
å møte	møter	møtte	har møtt
å møtes	møtes	møttes	har møttes
å måtte	må	måtte	har måttet
å nyte	nyter	nøt	har nytt
å rekke	rekker	rakk	har rukket
å ri	rir	red	har ridd
å se	ser	så	har sett
å selge	selger	solgte	har solgt
å sette	setter	satte	har satt
å si	sier	sa	har sagt
å sitte	sitter	satt	har sittet
å skjelve	skjelver	skalv	har skjelvet
å skjære	skjærer	skar	har skåret
å skulle	skal	skulle	har skullet
å slippe	slipper	slapp	har sluppet
å snyte	snyter	snøt	har snytt
å skrive	skriver	skrev	har skrevet
å slå	slår	slo	har slått

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	PRESENS PERFEKTUM
å slåss	slåss	sløss	har slåss
å sove	sover	sov	har sovet
å spørre	spør	spurte	har spurt
å stryke	stryker	strøk	har strøket
å stå	står	stod	har stått
å synes	synes/syns	syntes	har syntes
å synge	synger	sang	har sunget
å synke	synker	sank	har sunket
å ta	tar	tok	har tatt
å telle	teller	talte	har talt
å treffe	treffer	traff	har truffet
å trekke	trekker	trakk	har trukket
å trives	trives	trivdes	har trivdes
å tvinge	tvinger	tvang	har tvunget
å velge	velger	valgte	har valgt
å ville	vil	ville	har villet
å vinne	vinner	vant	har vunnet
å vite	vet/veit	visste	har visst
å være	er	var	har vært

LITTERATUR

1 ORDKLASSER

Finset Spilling, Eivor og Tor Arne Haugen (2013): «Gradbøying i norsk: en bruksbasert tilnærming». *Maal og minne* 2/2013 (s. 1-40).

Faarlund, Jan Terje, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo (1997): *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Golden, Anne, Kirsti Mac Donald og Else Ryen (2014): *Norsk som fremmedspråk. Grammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gujord, Ann Kristin Helland (2012): «Tempus og rammeverksnivå», i Cecilie Carlsen (red.): *Norsk profil. Det felles europeiske rammeverket spesifisert for norsk. Et første steg* (s. 73-105). Oslo: Novus.

Hagen, Jon Erik (1998): *Norsk grammatikk for andrespråklærere*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Høgberg, Eva (2012): *Håndbok i grammatikk og språkbruk. Norsk for innvandrere*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kompetanse Norge (2012): *Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere*. Oslo: VOX (Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk).

Nilsen, Gølin Kaurin (2005): *Nøkler til Norge* (tekstbok og lærerveiledning). Bergen: Fagbokforlaget.

Nilsen, Gølin Kaurin (2015): *Klart det! Norsk på høyere nivå - selvstendig bruker* (tekstbok og lærerveiledning). Bergen: Fagbokforlaget.

Nilsen, Gølin Kaurin og Ingeborg Gjerseth (2012): *Mer norsk* (arbeidsbok og lærerveiledning). Bergen: Fagbokforlaget.

Nordanger, Marte (2012): «Ferdighetsnivå og definitiv referanse», i Cecilie Carlsen (red.): *Norsk profil. Det felles europeiske rammeverket spesifisert for norsk. Et første steg* (s. 49-71). Oslo: Novus.

Svensson, Snorre Karkkonen (2012): «Modalitet og rammeverksnivåene», i Cecilie Carlsen (red.): *Norsk profil. Det felles europeiske rammeverket spesifisert for norsk. Et første steg* (s. 159-187). Oslo: Novus.

Utdanningsdirektoratet (2011): *Det felles europeiske rammeverket for språk. Læring, undervisning, vurdering* (oversettelse til norsk: Stephanie Hazel Wold). Oslo: Utdanningsdirektoratet.

2 ORDLAGING

Golden, Anne (2000): *Ordforråd, ordbruk og ordlæring i et andrespråksperspektiv*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Husby, Olaf (1990): *Norske ord. Ordlagingslære med arbeidsoppgaver*. Oslo: Friundervisningens forlag.

Kompetanse Norge (2012): *Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere*. Oslo: VOX (Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk).

Nilsen, Gølin Kaurin (2005): *Nøkler til Norge* (tekstbok og lærerveiledning). Bergen: Fagbokforlaget.

Nilsen, Gølin Kaurin (2015): *Klart det! Norsk på høyere nivå - selvstendig bruker* (tekstbok og lærerveiledning). Bergen: Fagbokforlaget.

Totland, Rønnaug Katharina og Hanne Lauvik (2012): «Ordforråd og ordvalg fra A2 til C1», i Cecilie Carlsen (red.): *Norsk profil. Det felles europeiske rammeverket spesifisert for norsk. Et første steg* (s. 189–221). Oslo: Novus.

Utdanningsdirektoratet (2011): *Det felles europeiske rammeverket for språk. Læring, undervisning, vurdering* (oversettelse til norsk: Stephanie Hazel Wold). Oslo: Utdanningsdirektoratet.

3 SETNINGER

Faarlund, Jan Terje, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo (1997): *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Golden, Anne, Kirsti Mac Donald og Else Ryen (2014): *Norsk som fremmedspråk. Grammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hagen, Jon Erik (1998): *Norsk grammatikk for andrespråklærere*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Kompetanse Norge (2012): *Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere*. Oslo: VOX (Nasjonalt fagorgan for kompetansepoltikk).

Nilsen, Gølin Kaurin (2015): *Klart det! Norsk på høyere nivå – selvstendig bruker* (tekstbok og lærerveiledning). Bergen: Fagbokforlaget.

Nilsen, Gølin Kaurin og Ingeborg Gjerset (2012): *Mer norsk* (arbeidsbok og lærerveiledning). Bergen: Fagbokforlaget.

Utdanningsdirektoratet (2011): *Det felles europeiske rammeverket for språk. Læring, undervisning, vurdering* (oversettelse til norsk: Stephanie Hazel Wold). Oslo: Utdanningsdirektoratet.

4 TEKSTER OG TEKSTBINDING

Golden, Anne, Kirsti Mac Donald og Else Ryen (2014): *Norsk som fremmedspråk. Grammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kompetanse Norge (2012): *Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere*. Oslo: VOX (Nasjonalt fagorgan for kompetansepoltikk).

Nilsen, Gølin Kaurin (2015): *Klart det! Norsk på høyere nivå – selvstendig bruker* (tekstbok og lærerveiledning). Bergen: Fagbokforlaget.

Nilsen, Gølin Kaurin og Ingeborg Gjerset (2012): *Mer norsk* (arbeidsbok og lærerveiledning). Bergen: Fagbokforlaget.

Utdanningsdirektoratet (2011): *Det felles europeiske rammeverket for språk. Læring, undervisning, vurdering* (oversettelse til norsk: Stephanie Hazel Wold). Oslo: Utdanningsdirektoratet.

TAKK

Forfatteren takker dessuten følgende bidragsyttere som har bidratt til tekstene under bundne sjangrer:

- Finn.no - for utallige eksempler på boligannonser og jobbannonser.
- Gruppe 307 v/Johannes læringscenter (der jeg var vikar 4.5.17) for innspill til teksten «Kan vi stole mer på aviser og TV enn på Internett?»
- Leonardo Kaurin Wathne - for innspill til anmeldelsen av spisestedet Lille Napoli.
- Otto Kaurin Nilsen - for innspill til rapporten om rørarbeid (og for å ha kommet på det eminente navnet på firmaet Bare Rør).

FOTO OG ANDRE ILLUSTRASJONER

s. 6, 11 (3, 4), 12 (11), 18 (2-5), 38, 40
(personer), 43, 45, 46 (1, 2), 47 (1), 62 (1, 3,
4), 67, 76, 80, 103, 110 (1), 135 (4), 139 (1, 2),
140 (4, 5), 143, 152, 170, 172, 174 © Robert
Jarocki

s. 11 (2), 13, 91, 93 © Raimon Igelkjøn

s. 12 (5), 70, 104, 150, 211, 212 © Dawid
Portych

s. 20, 40 (motorsykkel) © Tor Heggernes
Bjørnsund

s. 38 © Kolumbus

s. 83, 123, 139 (3) © Paulina Sroczyńska
Mingiacchi

s. 194 © Ellen Glimstad

s. 209 © Nasjonalbiblioteket

DREAMSTIME

s. 11 (5) © Luchschen

s. 11 (6) © Zibi

s. 11 (7) © Undrey

s. 11 (8) © ZeljkoDobrosavljevic

s. 12 (6) © Tyler Olson

s. 12 (7: stoler) © Mdpictures

s. 12 (13) © Richard Nelson

s. 12 (14) © Eric Isselee

s. 18 (1) © StephaneTougaard

s. 30 (2) © Lext

s. 40 (dørskilt) © Andreykuzmin (bearbeidet)

s. 40 (hytte) © Kyolshin

s. 41 © Brad Wynnyk

s. 42 © Nanisimova

s. 46 (3) © Sebastian Czapnik

s. 47 (2) © Jonathan Ross

s. 47 (3) © Philippehalle

s. 47 (4) © Robert Byron

s. 49 (1) © Ian Allenden

s. 49 (2) © Prudkov

s. 50 (1) © Ariwasabi

s. 50 (2) © Dave Bredeson

s. 50 (3) © Amlet

s. 50 (4) © Valentin Armianu

s. 50 (5) © Boroda

s. 53 (3) © Marko Sumakovic

s. 57 © Andrey Popov

s. 59 (1) © Yobro10

s. 80 (1) © Mlan61

s. 84 (1) © Luciano Mortula

s. 84 (2) © Pavel Losevsky

s. 89 (1) © Pavel Losevsky

s. 89 (3) © Elena Schweitzer

s. 89 (4) © Lightkeeper

s. 94 (1) © Mattiaath

s. 94 (2) © Anke Van Wyk

s. 94 (3) © Ongap

s. 101 (1) © Monkey Business Images

s. 117 (1) © Lext

s. 117 (3) © Eric Isselee

s. 117 (5) © Crystalcraig

s. 120 (2) © DmitryKalinovsky

s. 120 (4) © Igor Zakharevich

s. 122 (1) © Paulkarin

s. 139 (6) © Tyler Olson

s. 139 (7) © Vrabelpeter1

s. 139 (9) © Diana Eller

s. 140 (2) © Aprescindere (bearbeidet)

s. 140 (3) © Eric Isselee

s. 140 (6) © Rozenn Leard

s. 175 (1) © PeterKlagyivik

s. 180 (2) © NataliaBelotelova

s. 181 (5) © Candybox Images

s. 182 © Victoo

ISTOCK

s. 12 (7: basketball) © Viorika

s. 53 (2) © didesign021

s. 75 © Ralf Hettler

s. 102 (1) © dolgachov

s. 110 (appelsin) © luba

s. 119 (3) © Antagain

s. 140 (1) © morganl

SHUTTERSTOCK

- s. 11 (1) © melkerw
- s. 12 (1) © Ljupco Smokovski
- s. 12 (2) © Hung Chung Chih
- s. 12 (3) © just dance
- s. 12 (4) © matka_Wariatka
- s. 12 (8) © Soundaholic studio
- s. 12 (9) © B747
- s. 12 (10) © igra.design
- s. 12 (12) © egd
- s. 25 © Nightman1965
- s. 30 (1) © Rtimages (bearbeidet)
- s. 39 © PeterVrabel (bearbeidet)
- s. 53 (1) © Brent Hofacker
- s. 59 (2) © Maridav
- s. 62 (2) © wavebreakmedia
- s. 74 © Ilya Shapovalov
- s. 89 (2) © Zurijeta
- s. 94 (4) © Ammit Jack
- s. 101 (2) © wavebreakmedia
- s. 102 (2) © Photographee.eu
- s. 102 (3) © Steve Byland
- s. 102 (pære) © bergamont
- s. 117 (2) © Ammit Jack
- s. 117 (4) © ananaline
- s. 119 (1) © Lipskiy
- s. 119 (2) © Ortis
- s. 120 (1) © Lilyana Vynogradova
- s. 120 (3) © Oleksandr Khalimonov
- s. 122 (2) © Robert HM Voors
- s. 135 (1) © donatas1205
- s. 135 (2) © irAArt
- s. 135 (3) © Ammit Jack
- s. 139 (4) © Ljupco Smokovski
- s. 139 (5) © igra_design
- s. 139 (8) © matka_Wariatka
- s. 165 © areeya_ann
- s. 175 (2) © Lunja
- s. 180 (1) © Sergey_Bogomyako
- s. 181 (1) © logoboom
- s. 181 (2) © Sever180
- s. 181 (3) © Abramov Timur
- s. 181 (4) © vaske med klut
- s. 187 © pixfly
- s. 196 © Marinka Alisen
- s. 197 © Sherri R. Camp
- s. 206 © Jag_cz

TEKSTKILDER

- «Laminatgulv fra gulvspesialisten». Fra konsument.tarkett.no. Bearbeidet og tilpasset av forfatteren.
- «Norsk rødt fe». Fra SNL.no og Wikipedia. Bearbeidet av forfatteren.
- «Gjør rede for den bergenske tradisjonen med buekorps». Fra snl.no/buekorps. Bearbeidet av forfatteren.

STIKKORDREGISTER

Grønn skrift viser til A1-A2-boka, mens brun skrift viser til B1-B2. Tall i kursiv viser til hovedoppslaget om temaet, mens stikkord i kursiv er ord som ikke er grammatiske begreper.

- absolutt komparativ 30
absolutt superlativ 31
adjektiv 31, 49-58 • 11, 25-37, 39, 45, 72, 73, 88, 89, 121, 128, 144, 145
adjektivisk leddsetning 112, 159-160
adverb 32, 91-96 • 12, 72, 87, 89-99, 163
adverbial 121 • 145, 146, 168
adverbial leddsetning 112, 147, 159, 160-161
affiks 120, 125
akademisk tekst 198
aktiv 67
aller + superlativ 32
alfabetet 22
andrehåndsinformasjon 174
anmeldelse 194
annonse 148, 151 • 183
antonym 132
apokope 212
argument 198
argumenterende tekst 195, 198
artikkel 198
aspekt 84-86
av + bestemt form 40, 106 • 23
avansert nivå 4 • 4
a verbo 66
avisartikkel 153
avledning 120, 125-131
avslutning 196, 198, 202
- basisnivå 4 • 4
begge 56
beskjeder 144
beskrivelse 154 • 201
beskriver 24
bestemmer 24
bestemmerord 59 • 23, 38
bestemthet 20-24
bevegelsesverb 78
bindeord 136 • 108, 111
bli-passiv 68, 73
bokmål 207
brosjyre 147 • 180
bruksanvisning 181
bundne sjangre 138 • 178
burde 77
bør 77
både 109
- CV 150 • 185
- da 115 • 112, 113, 160
de - disse 49
demonstrativ 63 • 46-49
den - denne 49
derfor 96, 110, 137 • 96, 133, 175
det - dette 49
determinativ 31, 59-69 • 11, 23, 38-61, 170
det-setning 122 • 148
dialekt 210
dialektmarkør 211
diftong 16
diminutiv 127
direkte objekt 120 • 142
direkte sammensetning 123, 124
direkte tale 158
dobbel nekting 55, 94
dobbeltkonsonant 15 • 15, 27
- egen 59, 60, 134
egenmelding 145
egennavn 33 • 13
eiendomsord 59 • 40-45, 45
emfatisk setningstrykk 28
enda 114
enda + komparativ 30
eneste 61
enten 110
e-post 156 • 202
etterledd 121, 122
eventyr 157
- faktatekst 182
familieord 42
fast sammensatte partikkelverb 87
faste uttrykk (preposisjoner) 104
fellesnavn 33 • 13
finit 62
finit verb 119
for 109 • 107, 110, 134, 175, 176
forbinderfelt 131 • 162
fordi 109, 113, 137 • 112, 113, 160, 175, 176
forfelt 127 • 98, 141, 153, 154, 157
forledd 121, 122
- formelt subjekt 148
formål 177
forsterker 59-61
fortellende setning 117, 122 • 139, 147-151, 173
fortelling 157 • 204
fortid 168
for å 106
fugeformativ 123
fugeformativ -e- 124
fugeformativ -s- 124
følge 115
få 51
får 77
- gammel tellemåte 35
gjøre-støtte 125
gradbøyning 56
grammatisk kjønn 35
grammatisk subjekt 148
grunntall 64
- hankjønn 34
hel 50, 58
heller 109
helsetning 122-128, 127 • 147-156, 153, 160, 162, 163, 172
hensikt 115, 177
hjelpeverb 63, 81
homofon 135
homograf 135
homonym 133
hoveddel 196, 198, 202
hovedmål 207
hunkjønn 34
hvis 82, 114, 159, 160, 161
hv-spørsmål 151, 158
hypotetiske uttrykksmåter 82
høflighetsform 41
- i 100, 101, 103 • 100, 101, 104, 105, 106
ikoner 8 • 8
imperativ 81 • 83, 171
imperativsetning 117, 126 • 139, 156
indirekte objekt 120 • 142
indirekte tale 158, 171
infinitiv 72
infinitivkonstruksjon 151
infinit verb 119
ingen 54

- ingenting 55
 ingress 153
 innledning 196, 198, 202
 innlegg 198
 instruksjon 145 • 181
 interjeksjon 32 • 12, 115-117
 intetkjønn 34
 intetkjønnsord 14
 inversjon 154
 invitasjon 142
 IPA 12
- ja/nei*-spørsmål 124 • 152
jo 116
- kan* 85 • 76
 kasus 107
 kjerne 24
 klage 191
 Knudsen, Knud 209
 komparativ form 57 • 28, 30, 51, 98
 kondolanskort 144
 konjunksjon 32, 107-110 • 12, 108-111, 168
 konjunktiv 83
 konsonant 18
 kort svar 125
 kort vokal 14 • 16
 kreative tekster 138, 154-159 • 178
 kronologi 168
kunne 76, 78
 kvantor 64 • 50-58
- langt* 91
 lang vokal 14, 53
 Laufer, Batia 129
 leddsetning 118, 128-131, 130 • 44, 140, 156-164, 161, 163, 172
lenge 91
 leserbrev 198
likevel 96 • 82, 97
lite 51, 53
liten 55
litt 50, 51, 53
 logiske forhold 174-178
 logisk kjønn 35
 lydskrift 12, 14
lyst på 106
lyst til 106
 løst sammensatte partikkelverb 87
- mange* 68 • 51, 52
 matoppskrift 141
 mengdesubstantiv 17
 metafor 136
 midtfelt 127, 131 • 98, 141, 153, 162
- minimale par 19
 modale adverb 95 • 95
 modale uttrykksmåter 78
 modale verb 85
 modalverb 75, 78, 152
 motsetning 177
mye 68 • 51, 52
 møteinnkalling 152
 møterefertat 192
må 86 • 77
 målmerke 211
måtte 77, 78
- nominal leddsetning 111, 142, 143, 144, 157
 nominal subjunksjon 111
 nominalt ledd 157
 nyhetsartikkel 187
 nynorsk 207
 ny tellemåte 65 • 35, 52
når 115 • 113
 nåtid 168
- objekt 120 • 18, 142
 objektsform 45
 objektspredikativ 145
 omlyd 42 • 15, 29
 oppslag 140
 oppslagsverk 182
 ordenstall 58 • 33-35
 ordfamilie 129-131
- palatalisering 211
 partikkel 131
 partikkelverb 66, 87-89, 88, 131
 partisipp 36, 72-75, 75, 129
 passiv 66-70, 70, 88, 150
 perfektum partisipp 72
 personlig pronomen 43
 positiv form 57 • 28, 29, 51, 98
 postkort 156
 predikativ 120, 121 • 18, 142, 143, 144
 prefiks 125, 126
 preposisjon 32, 99-106 • 12, 87, 100-108
 presens 72 • 62, 172, 204
 presens futurum 77
 presens partisipp 72
 presens perfektum 78, 82
 presens perfektum futurum 79-82
 presenssystem 63, 169
 presentering 150
 preteritum 74, 82 • 62, 172, 204
 preteritum perfektum futurum 79-82
 preteritumssamsvar 172
 preteritumssystem 63, 169
- pronomen 31, 43-49, 135 • 11, 144, 167
på 100, 101, 102 • 100, 101, 102, 104, 105, 106
- rapport 188
 redegjørelse 195, 197
 refleksiv form (eiendomsord) 61
 refleksiv form (pronomen) 46
 refleksivt eiendomsord 43
 regelrette verb 76, 80 • 64
 resiprok betydning 71
 resiprok form 48
 resonnerende tekst 195, 198
 resultat 115, 130, 175
 retrofleks lyd 25
 rulle-r 212
 rød tråd 195
- samisk 207
 sammendrag 189
 sammenlikning 107, 114
 sammensatte ord 21 • 119, 121-125
 sammensatte verb 213
 sammensatte verbformer 79
 sammensatt verbal 141
 sammentrekning 15, 27
 samskriving 123
selv 60
selveste 61
 selvstendig nivå 4 • 4
 setningsadverbial 121, 122 • 145, 146, 155
 setningsfragment 118, 132-133 • 115, 140, 164
 setningsledd 118-122 • 140-147
 setningsskjema 127, 130 • 153, 161
 setningsspørsmål 124 • 152, 158
 setningstrykk 28
 sidemål 207
sin 61, 62 • 43
sjøl 61
skal 85 • 76
 skarre-r 212
 skilletegn 29
 skjema 145
 skriftspråk 207
skulle 76, 78
 slutfelt 127, 131 • 98, 141, 153, 162
som 113 • 112, 114, 159, 161
 s-passiv 68
 spørreord 32, 97-98 • 12, 143, 151, 157, 173
 spørresetning 117, 124 • 139, 151-152, 173

spørsmålstegn 29 • 158
 stamme 81, 87, 88
 stavelse 26
 stedsledd 153, 163
 stum konsonant 20
 stilistisk forskjell 48, 61, 115
 subjekt 61, 119 • 99, 141, 147
 subjektive uttryksmåter 82
 subjektsform 43
 subjektspredikativ 145
 subjunksjon 32, 111-118 • 12,
 82, 111-115, 156, 158, 163,
 168
 substantiv 31, 33-42 • 11,
 13-24, 45, 88, 90, 121
 substantiverte adjektiv 35
 substantivfrase 24, 141, 142,
 143, 144
 suffiks 125, 126, 128
 superlativ 30
 superlativ form 57 • 28, 51, 98
 supinum 75
 s-verb 70
 synonym 132
 søknad 149 • 184
 så 110, 136 • 110, 115, 133,
 175, 176, 178

takkekort 143
 tekst 138-159
 tekstbinding 135-137 • 167
 tempus 62, 171
 tidsledd 153, 163
 til 39, 40, 105 • 101, 102, 106
 tjukk l 211
 tonelag 136
 tonem 136
 trykk 27
 trykklett objekt 155
 trykklett subjekt 155
 trykk tungt objekt 155
 trykk tungt subjekt 155

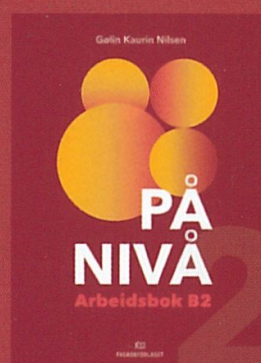
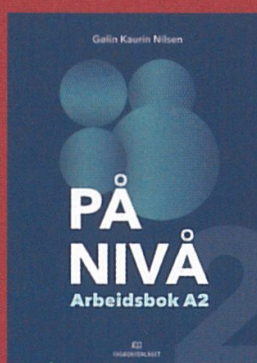
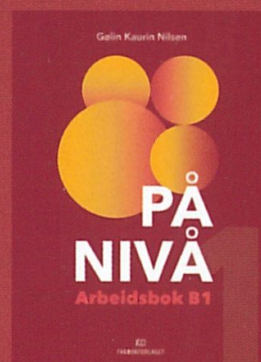
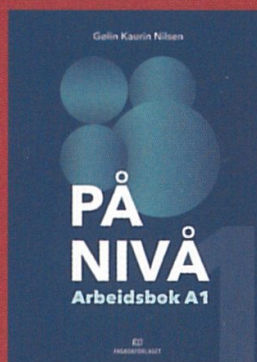
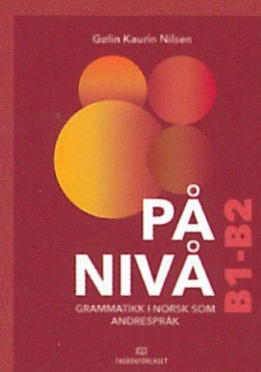
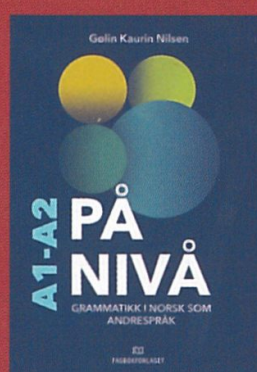
ubestemt pronomen 49
 unik referanse 150
 upersonlig *det*-setning 148
 uregelrette verb 76, 80, 89
 • 66, 213-216
 utbrytning 123 • 148
 uttryksmåte 83, 86 • 22

V2-regel 128 • 154
 V2-språk 154
 verb 32, 70-90 • 12, 61-89,
 90, 121
 verbal 119 • 141, 147
 verbalsubstantiv 130
 verbgruppe 75
 verken 109
 vet at 112

vet om 112
 vil 85 • 76
 ville 76, 79
 virkning 175
 vokal 12

å 72, 86
 årsak 113, 160, 175-225, 177
 årstall 65
 Aasen, Ivar 210

På nivå består av to teoribøker og fire arbeidsbøker. Serien er sporuavhengig og kan brukes av innlærere som behersker det latinske alfabetet, enten som en styrking av undervisningen eller som selvstudium.

På nivå er et nyskapende og moderne g av norsk som andrespråk og passer for b to teoribøker i *På nivå*-serien. Denne bok nivået: B1 og B2 i *Det felles europeiske rammeverket for språk: Læring, undervisning, vurdering* (UDIR 2011). Her bygger vi videre på og utvider temaene fra A1-A2-boka i bredden og i dybden. B1-B2-boka har også et kapittel om ordlære. Det er én arbeidsbok for hvert av nivåene. Serien er sporuavhengig og kan brukes av innlærere som behersker det latinske alfabetet, enten som en styrking av undervisningen eller som selvstudium.

Bøkene er rikt illustrert for å vise hvordan grammatikk gir innhold til språket i ulike situasjoner, og forklaringene er bundet sammen gjennom fortellingen om Frida og Even og familiene deres. **På nivå** inneholder også en seksjon om arbeid med ulike teksttyper, med et rikt utvalg av eksempler på tekster som er aktuelle på de ulike nivåene A1, A2, B1 og B2. Denne delen gjennomgår hva som kjennetegner tekstene når det gjelder sammenbinding, vokabular og grammatikk.

På nivå kombinerer oversikt over grammatiske kategorier med tydelige og selvforklarende eksempler på hvordan kategoriene brukes. Ved å kombinere produktivt og reseptivt arbeid med grammatikk og ved å forankre arbeidet tematisk og bruke gjenkjennelige situasjoner og nivåtilpasset vokabular, blir arbeidet med grammatikk relevant, nyttig og variert.

FAGBOKFORLAGET

www.fagbokforlaget.no

ISBN 978-82-11-02580-7

9 788211 025807